

Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget

Dokument 3:1 (2025–2026)

Til Stortinget

Riksrevisjonen skal bidra til forbedringer i forvaltningen, blant annet ved å undersøke om det Stortinget har bestemt, gjennomføres på en effektiv måte.

Riksrevisjonen legger med dette fram Dokument 3:1 (2025–2026) Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget. Dokumentet inneholder oppfølging av undersøkelser som tidligere har vært oversendt Stortinget som del av Dokument 3-serien. Hensikten med oppfølgingen er å belyse forbedringer i forvaltningen, basert på departementenes svar om endringer i resultater på området.

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 18. november 2025

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen

Tom-Christer Nilsen

Helga Pedersen

Anne Tingelstad Wøien

Arve Lønnum

Merethe Nordling

Innhold

1 Konklusjoner.....	7
2 Undersøkelser som følges videre	10
2.1 Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å tilpasse infrastruktur og bebyggelse til et klima i endring.....	10
2.1.1 Konklusjon	10
2.1.2 Opprinnelig undersøkelse.....	10
2.1.3 Departementenes oppfølging	13
2.1.4 Riksrevisjonens vurdering.....	25
2.1.5 Statsrådenes svar	26
2.1.6 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådenes svar	26
3 Undersøkelser som ikke følges videre	27
3.1 Riksrevisjonens undersøkelse av angrep mot IKT-systemer i politi- og lensmannsetaten	27
3.1.1 Konklusjon	27
3.1.2 Overordnet vurdering: Kritikkverdig	27
3.1.3 Opprinnelig undersøkelse.....	28
3.1.4 Justis- og beredskapsdepartementets oppfølging	29
3.1.5 Riksrevisjonens vurdering.....	32
3.1.6 Statsrådets svar	33
3.1.7 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådets svar	33
3.2 Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot alvorlige brudd på dyrevelferdsloven i landbruket.....	34
3.2.1 Konklusjon	34
3.2.2 Overordnet vurdering: Ikke tilfredsstillende	34
3.2.3 Opprinnelig undersøkelse.....	34
3.2.4 Landbruks- og matdepartementets oppfølging	35
3.2.5 Riksrevisjonens vurdering.....	42
3.2.6 Statsrådets svar	43
3.2.7 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådets svar	43
3.3 Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å integrere flyktninger og innvandrere gjennom kvalifisering til arbeid	44
3.3.1 Konklusjon	44
3.3.2 Opprinnelig undersøkelse.....	44
3.3.3 Arbeids- og inkluderingsdepartementets oppfølging.....	45

3.3.4 Riksrevisjonens vurdering.....	51
3.3.5 Statsrådens svar	51
3.3.6 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådens svar	51
3.4 Riksrevisjonens undersøkelse av årsaker til lang saksbehandlingstid i klage- og ankesaksbehandlingen i Nav og Trygderetten.....	52
3.4.1 Konklusjon	52
3.4.2 Opprinnelig undersøkelse.....	52
3.4.3 Arbeids- og inkluderingsdepartementets oppfølging.....	54
3.4.4 Riksrevisjonens vurdering.....	58
3.4.5 Statsrådens svar	59
3.4.6 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådens svar	59
3.5 Riksrevisjonens undersøkelse av kliniske behandlingsstudier i helseforetakene	60
3.5.1 Konklusjon	60
3.5.2 Opprinnelig undersøkelse.....	60
3.5.3 Helse- og omsorgsdepartementets oppfølging	62
3.5.4 Status og utvikling på området.....	64
3.5.5 Riksrevisjonens vurdering.....	74
3.5.6 Statsrådens svar	75
3.5.7 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådens svar	76
3.6 Riksrevisjonens undersøkelser av IT-satsingen Én innbygger – én journal og anskaffelser av konsulentttjenester i Direktoratet for e-helse	77
3.6.1 Konklusjon sak 1: Helse- og omsorgsdepartementets styring av arbeidet med Én innbygger – én journal	77
3.6.2 Konklusjon sak 2: Anskaffelser av konsulentttjenester i Direktoratet for e-helse.....	77
3.6.3 Opprinnelig undersøkelse.....	78
3.6.4 Helse- og omsorgsdepartementets oppfølging	81
3.6.5 Riksrevisjonens vurdering.....	99
3.6.6 Statsrådens svar	100
3.6.7 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådens svar	100
3.7 Riksrevisjonens undersøkelse av helse- og omsorgstjenester til barn med funksjonsnedsettelser	101
3.7.1 Konklusjon	101
3.7.2 Opprinnelig undersøkelse.....	101
3.7.3 Helse- og omsorgsdepartementets oppfølging	102
3.7.4 Riksrevisjonens vurdering.....	108

3.7.5 Statsrådets svar	108
3.7.6 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådets svar	108
3.8 Riksrevisjonens undersøkelse av norsk bistand til Verdensbankens fond	109
3.8.1 Konklusjon	109
3.8.2 Opprinnelig undersøkelse.....	109
3.8.3 Utenriksdepartementets oppfølging.....	110
3.8.4 Riksrevisjonens vurdering.....	113
3.8.5 Statsrådets svar	114
3.8.6 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådets svar	114
3.9 Riksrevisjonens undersøkelse av grønne offentlige anskaffelser.....	115
3.9.1 Konklusjon	115
3.9.2 Opprinnelig undersøkelse.....	115
3.9.3 Nærings- og fiskeridepartementets, Klima- og miljødepartementets og Finansdepartementets oppfølging	117
3.9.4 Riksrevisjonens vurdering.....	122
3.9.5 Statsrådets svar	123
3.9.6 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådets svar	123
3.10 Riksrevisjonens undersøkelse av politi- og lensmannsetatens måloppnåelse på sentrale oppgaver	124
3.10.1 Konklusjon.....	124
3.10.2 Opprinnelig undersøkelse	124
3.10.3 Justis- og beredskapsdepartementets oppfølging.....	127
3.10.4 Riksrevisjonens vurdering.....	134
3.10.5 Statsrådets svar	135
3.10.6 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådets svar	135
Vedlegg 1: Felles svarbrev fra statsrådene i Klima- og miljødepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Energidepartementet, Samferdselsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet.....	136
Vedlegg 2: Svarbrev fra statsråden i Justis- og beredskapsdepartementet.....	142
Vedlegg 3: Svarbrev fra statsråden i Landbruks- og matdepartementet.....	146
Vedlegg 4: Svarbrev fra statsråden i Arbeids- og inkluderingsdepartementet	148
Vedlegg 5: Svarbrev fra statsråden i Utenriksdepartementet	152

Tabelloversikt

Tabell 1 Antall kliniske behandlingsstudier som inkluderte pasienter, 2021-2024.....	64
Tabell 2 Antall og andel pasienter i kliniske behandlingsstudier i 2021-2024, og endring fra 2021 til 2024.	65
Tabell 3 Pasienter i kliniske behandlingsstudier i 2021 og 2024, fordelt på helseforetakene, samt Diakonhjemmet, Lovisenberg og Haraldsplass. Rangert fra høyest til lavest andel studiepasienter i 2024.....	67

Figuroversikt

Figur 1 Antall dyrehold med produksjonsdyr som har hatt tilsyn med dyrevelferd i årene 2019-2024	36
Figur 2 Plan for utprøving og innføring av Pasientens legemiddelliste.....	88
Figur 3 Antall oppslag i pasientens journaldokumenter per måned	90

Faktaboksoversikt

Faktaboks 1 Nasjonale initiativ opprettet før 2021	73
Faktaboks 2 Felles grunnmur, grunndata og tillitsrammeverket.....	83
Faktaboks 3 Nasjonale samhandlingsløsninger	84
Faktaboks 4 Pasientens legemiddelliste og Sentral forskrivningsmodul	87
Faktaboks 5 Kjernejournal.....	89
Faktaboks 6 Pasientens journaldokumenter	90

1 Konklusjoner

Riksrevisjonen følger normalt opp forvaltningsrevisjoner tre år etter at de er behandlet i Stortinget. Dersom det ikke er gjort nødvendige endringer etter tre år, blir saken fulgt videre.

Dokument 3:1 (2025–2026) handler om oppfølgingen av 11 forvaltningsrevisjoner.

Følgende undersøkelse følges videre:

- [Dok 3-6 \(2021–2022\)](#) - Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å tilpasse infrastruktur og bebyggelse til et klima i endring

Riksrevisjonen har merket seg at departementene har fulgt opp mange av Riksrevisjonens anbefalinger på en god måte. For to av anbefalingene vurderer vi imidlertid ikke forbedringene som tilstrekkelige, og vi vil derfor følge opp disse på nytt. Det gjelder for det første anbefalingen til Klima- og miljødepartementet om å forbedre rapporteringen til Stortinget. Likeledes vil vi følge opp videre anbefalingen til Justis- og beredskapsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet og Energidepartementet om å vurdere tiltak for å bedre kartlegging av naturfare både i statlig og kommunal regi, og at kartleggingene i større grad tar høyde for de framtidige klimaendringene.

Følgende ti undersøkelser følges ikke videre:

- [Dokument 1 \(2019–2020\) og Dokument 1 \(2020–2021\)](#) - Riksrevisjonens undersøkelse av angrep mot IKT-systemer i politiet
- [Dokument 1 \(2019–2020\) og Dokument 3:1 \(2023–2024\)](#) - Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot alvorlige brudd på dyrevelferdsloven i landbruket
- [Dokument 3:4 \(2019–2020\) og Dokument 3:1 \(2023–2024\)](#) - Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å integrere flyktninger og innvandrere gjennom kvalifisering til arbeid
- [Dokument 3:8 \(2020–2021\)](#) - Riksrevisjonens undersøkelse av årsaker til lang saksbehandlingstid i klage- og ankesaksbehandlingen i Nav og Trygderetten
- [Dokument 3:9 \(2020–2021\)](#) - Riksrevisjonens undersøkelse av kliniske behandlingsstudier i helseforetakene
- [Dokument 3:14 \(2020–2021\)](#) - Riksrevisjonens undersøkelser av IT-satsingen En innbygger – én journal og anskaffelser av konsulentttjenester i Direktoratet for e-helse
- [Dokument 3:15 \(2020–2021\)](#) - Riksrevisjonens undersøkelse av helse- og omsorgstjenester til barn med funksjonsnedsettelser
- [Dokument 3:4 \(2021–2022\)](#) - Riksrevisjonens undersøkelse av norsk bistand til Verdensbankens fond

- [Dokument 3:5 \(2021–2022\)](#) - Riksrevisjonens undersøkelse av grønne offentlige anskaffelser
- [Dokument 3:7 \(2021–2022\)](#) - Riksrevisjonens undersøkelse av politi- og lensmannsetatens måloppnåelse på sentrale oppgaver

I to av sakene er det fremmet kritikk. Dette gjelder disse sakene:

- Dokument 1 (2019–2020) og Dokument 1 (2020–2021) - Riksrevisjonens undersøkelse av angrep mot IKT-systemer i politiet.

Riksrevisjonen mener det er **kritikkverdig** at Justis- og beredskapsdepartementet og Politidirektoratet ikke er kommet lenger i arbeidet med å ivareta forsvarlig digital sikkerhet i politi- og lensmannsetaten, til tross for at etatens utfordringer på området har vært kjent og påpekt over tid. Justis- og beredskapsdepartementet og Politidirektoratet har iverksatt tiltak for å følge opp Riksrevisjonens funn og anbefalinger i den opprinnelige revisjonen, men det er fortsatt svakheter i sikkerhetsarbeidet og i tiltak for å beskytte og overvåke politiets IT-løsninger. Riksrevisjonen konstaterer at det er et stort behov for at Justis- og beredskapsdepartementet og Politidirektoratet intensiverer arbeidet med digital sikkerhet i etaten.

- Dokument 1 (2019–2020) og Dokument 3:1 (2023–2024) - Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot alvorlige brudd på dyrevelferdsloven i landbruket.

Riksrevisjonen mener det er positivt at Mattilsynet har iverksatt tiltak, blant annet gjennom nye retningslinjer og rutiner, for å bidra til et mer risikobasert og målrettet arbeid med dyrevelferd. Samtidig viser undersøkelsen at Mattilsynet nesten seks år etter at den opprinnelige undersøkelsen ble gjennomført, fortsatt har mangel på opptrappende virkemiddelbruk og heller ikke klarer å følge opp mange saker med alvorlige brudd på dyrevelferdsloven. På grunn de store konsekvensene for dyrevelferden er dette etter Riksrevisjonens vurdering **ikke tilfredsstillende**.

Andre gangs oppfølginger:

Opprinnelig undersøkelse av angrep mot ikt-systemer i politiet ble publisert i Dokument 1 (2019–2020). I stortingsbehandlingen forutsatte komiteen at Stortinget ble informert om eventuelle fortsatte avvik og ba Riksrevisjonen følge opp saken i den ordinære revisjonen inntil avvikene var lukket. Revisjonen ble fulgt opp i Dokument 1 (2020–2021). Undersøkelsen av angrep mot ikt-systemer i politiet er videre fulgt opp for andre gang i 2025.

I behandlingen av Dokument 3:1 (2023–2024) ble det besluttet at disse undersøkelsene skulle følges videre:

- Dokument 1 (2019–2020) - Riksrevisjonens undersøkelse av dyrevelferdsloven i landbruket

- Dokument 3:4 (2019–2020) Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å integrere flyktninger og innvandrere gjennom kvalifisering til arbeid

Disse tre undersøkelsene er fulgt opp på nytt i 2025. I tråd med Riksrevisjonens rutiner avsluttes disse sakene etter to oppfølginger.

2 Undersøkelser som følges videre

2.1 Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å tilpasse infrastruktur og bebyggelse til et klima i endring

2.1.1 Konklusjon

Riksrevisjonen følger saken videre.

Riksrevisjonen har merket seg at departementene har fulgt opp mange av Riksrevisjonens anbefalinger på en god måte. For to av anbefalingene mener vi imidlertid at forbedringene ikke er tilstrekkelige, og vi vil derfor følge opp disse på nytt. Det gjelder for det første anbefalingen til Klima- og miljødepartementet om å forbedre rapporteringen til Stortinget. Vi vil også følge opp anbefalingen til Justis- og beredskapsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet og Energidepartementet om å vurdere tiltak for å bedre kartlegging av naturfare både i statlig og i kommunal regi, samt å følge opp at kartleggingene i større grad tar høyde for de framtidige klimaendringene.

Ansvarlige departementer: Klima- og miljødepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Energidepartementet, Samferdselsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet

2.1.2 Opprinnelig undersøkelse

Målet med undersøkelsen var å vurdere myndighetenes arbeid med å tilpasse infrastruktur og bebyggelse til et klima i endring. Undersøkelsen omfattet både statlige myndigheter og kommunene, i og med at kommunene utgjør førstelinjen i arbeidet med å møte klimaendringene. Innenfor infrastruktur så undersøkelsen spesielt på statlig transportinfrastruktur.

[Dokument 3:6 \(2021–2022\)](#) ble levert til Stortinget 3. mars 2022. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga innstilling til rapporten 24. mai 2022, jf. [Innst. 399 S \(2021–2022\)](#). Stortinget behandlet saken 8. juni 2022.

Undersøkelsen viste blant annet at antallet bygninger innenfor kartlagte fareområder vil øke som følge av klimaendringene, og at sikring av eksisterende bebyggelse ikke var godt nok ivarettatt. Videre manglet myndighetene nødvendig oversikt over faren for naturhendelser, og ansvarlige departementer hadde ikke et godt nok informasjonsgrunnlag for å vurdere status for klimatilpasningen i Norge. Rapporteringen i Klima- og miljødepartementets årlige budsjettproposisjon manglet tilstrekkelig

informasjon om måloppnåelse og kjente utfordringer, og samordningen av arbeidet med klimatilpasning mellom nasjonale myndigheter var dessuten svak.

Riksrevisjonen anbefalte at Klima- og miljødepartementet

- i samarbeid med andre berørte departementer utarbeider en tverrsektoriell plan som tar tak i de viktigste utfordringene innenfor arbeidet med klimatilpasning
- sørger for at rapporteringen til Stortinget om klimatilpasning gir informasjon om hvilke resultater som er oppnådd, og hva som er de sentrale utfordringene i klimatilpasningsarbeidet

Riksrevisjonen anbefalte at Justis- og beredskapsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet og Olje- og energidepartementet

- vurderer hvordan statlige myndigheter kan bidra til at kommunene i større grad vurderer framtidig klima i sine planer og analyser av risiko og sårbarhet
- vurderer tiltak som kan bidra til bedre kartlegging av naturfare både i statlig og i kommunal regi, og at kartleggingene i større grad tar høyde for de framtidige klimaendringene
- vurderer tiltak som kan bidra til bedre sikring av eksisterende bebyggelse i lys av de kommende klimaendringene
- tydeliggjør, gjennom veiledning eller andre tiltak, hvilket ansvar kommunene har for å sikre eksisterende bebyggelse

Riksrevisjonen anbefalte at Samferdselsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet

- følger opp at transportvirksomhetene kartlegger bedre den eksisterende infrastrukturens sårbarhet for framtidige klimaendringer

Stortingets behandling av saken

Ved behandlingen av Dokument 3:6 (2021–2022), jf. [Innst. 399 S \(2021–2022\)](#), stilte en samlet kontroll- og konstitusjonskomité seg bak Riksrevisjonens funn, kritikk og anbefalinger.

Komiteen viste til at et grunnleggende prinsipp for arbeidet med klimatilpasning er at ansvaret ligger hos den aktøren som har ansvaret for en oppgave eller funksjon som blir berørt av klimaendringene (ansvarsprinsippet), det være seg kommuner som har ansvaret for lokale forhold, eller statlige myndigheter med ansvar for sektorielle tilpasninger. Klima- og miljødepartementet har i tillegg til sektoransvaret et særskilt ansvar for å legge til rette for regjeringens helhetlige arbeid med klimatilpasning.

Komiteen hadde merket seg at Riksrevisjonen vurderer det som **alvorlig** at myndighetene ikke har sikret seg bedre oversikt og iverksatt nødvendige tiltak for å sikre eksisterende bebyggelse og infrastruktur. Dette kunne føre til unødvendig høye kostnader for samfunnet og også få konsekvenser for innbyggernes sikkerhet.

Komiteen viste også til Riksrevisjonens påpekning av at kommunene er for lite oppmerksomme på hvilke konsekvenser klimaendringene vil ha, og derfor blir sikringen av eksisterende bebyggelse ikke godt nok ivaretatt.

Komiteen viste videre til at den kartleggingen og de tiltakene som har blitt gjennomført i transportsektoren, i for stor grad har vært gjennomført med utgangspunkt i dagens klima, og ikke med tanke på et mulig endret klima. Et unntak for dette er når det planlegges og bygges ny statlig infrastruktur. Her stilles det krav som tar utgangspunktet i kunnskap om framtidige klimaendringer. Komiteen merket seg at Samferdselsdepartementet siden 2015 hadde hatt som mål å gjøre transportinfrastrukturen robust for framtidige klimaendringer, og gitt styringssignaler om dette. Likevel manglet departementet oversikt over status for eksisterende infrastruktur, og Riksrevisjonen mente denne mangelen var **kritikkverdig**.

Komiteen viste videre til at Riksrevisjonen vurderte det som **alvorlig** når kritiske områder ikke er godt nok kartlagt. Dette kunne føre til at utbygging skjer i områder med naturfare. Samlet sett var det Riksrevisjonens vurdering at kartleggingene ikke var tilstrekkelige for å møte et klima i endring. Dette handlet i ytterste konsekvens om innbyggernes sikkerhet.

Komiteen viste også til at Riksrevisjonen vurderte samordningen mellom departementene som for svak til å kunne gjennomføre nødvendige forberedelser og tilpasninger av samfunnet til å møte klimaendringene. Riksrevisjonen vurderte dette som **kritikkverdig**.

Komiteen viser videre til at etter Riksrevisjonens vurdering hadde Samferdselsdepartementet et svakt beslutningsgrunnlag for å kunne iverksette kostnadseffektive og risikoreduserende tiltak, når de ikke har tilstrekkelig kunnskap om hvor sårbarheten er størst, hvor det er behov for tiltak, og hva tiltakene vil koste. Tilsvarende gjaldt for Nærings- og fiskeridepartementet etter at de hadde overtatt ansvaret for kystens infrastruktur. Riksrevisjonen mente at mangelen på et godt beslutningsgrunnlag var **kritikkverdig**.

Komiteen viste for øvrig til at behovet for klimatilpasning er økende, og ba Riksrevisjonen følge temaet videre.

Kilde: Innst. 399 S (2021–2022).

2.1.3 Departementenes oppfølging

I brev av 27. mars 2025 ba Riksrevisjonen de ansvarlige departementene, Klima- og miljødepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Energidepartementet (tidligere Olje- og energidepartementet), Samferdselsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, redegjøre for hvordan de har fulgt opp *Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å tilpasse bebyggelse og infrastruktur til et klima i endring* basert på de rapporterte funnene og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader. De ble også bedt om å svare på hvilke endringer og forbedringer oppfølgingen har ført til.

Alle departementene har valgt å svare samlet.¹ Departementene viser til at regjeringen etter Riksrevisjonens undersøkelse har lagt fram to nye stortingsmeldinger om klimatilpasning, jf. Meld. St. 26 (2022–2023) *Sammen for et klimarobust samfunn* (Innst. 161 S (2023–2024)), og om flom og skred, jf. Meld. St. 27 (2023–2024) *Tryggare framtid – førebudd på flaum og skred* (Innst. 123 S (2024–2025)). Meldingene har blant annet tatt utgangspunkt i Riksrevisjonens rapport. Departementene viser til at svarene i brevet i stor grad er basert på Stortingets vedtak ved behandlingen av innstillingene til disse to meldingene.

Departementene påpeker i brevet at det foregår mye arbeid for å tilpasse bebyggelse og infrastruktur til et klima i endring. Utfordringene vi står overfor er imidlertid store, og klimatilpasning er et kontinuerlig arbeid. Det er ifølge departementene fortsatt behov for bedre samordning, mer systematikk, større innsats og treffsikre tiltak på alle forvaltningsnivå og i alle sektorer. Det er viktig at arbeidet baseres på løpende oppdatert kunnskap om sårbarhet og hva som er effektive tiltak. Departementene vil fortsette å jobbe med klimatilpasning i tråd med styringssystemet for klimatilpasning som ble innført med Meld. St. 26 (2022–2023) *Sammen for et klimarobust samfunn*, se omtale nedenfor.

Anbefaling om tverrsektoriell plan – to nye stortingsmeldinger på området

Riksrevisjonen anbefalte i sin rapport at Klima- og miljødepartementet i samarbeid med andre berørte departementer utarbeider en tverrsektoriell plan som tar tak i de viktigste utfordringene innenfor arbeidet med klimatilpasning. Departementene viser i sitt brev av 30. april 2025 til at Meld. St. 26 (2022–2023) *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn* på flere måter ivaretar dette behovet. Departementene peker på at det i meldingen introduseres et nytt styringssystem for klimatilpasning, som skal bidra til bedre samordning og mer systematisk innsats. Styringssystemet har en syklisk innretning med rutiner for å utvikle nasjonale klimasårbarhetsanalyser, oppdatering av klimatilpasningspolitikken, rapportering og jevnlig evaluering av innsatsen.

I meldingen er det et eget kapittel der regjeringen løfter fram flere områder der det er særlig behov for å styrke den tverrsektorielle innsatsen for klimatilpasning. En viktig del av dette er å styrke kunnskapsgrunnlaget om klimaendringer og klimatilpasning. Som

¹ Brev fra Klima- og miljødepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Energidepartementet, Samferdselsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, 30. april 2025.

oppfølging av meldingen har Miljødirektoratet fått i oppdrag å utvikle en klimasårbarhetsanalyse på tvers av sektorer. Denne analysen skal gi oppdatert kunnskap om hvilke konsekvenser det har for samfunnet at klimaet endrer seg. Arbeidet med analysen krever stor grad av samarbeid på tvers av sektorene. Miljødirektoratet har valgt følgende områder for tematiske analyser: natur- og kulturmiljø, infrastruktur, helse og mat. I tillegg skal de gjennomføre enkeltstående prosjekter om andre relevante tema, for eksempel klimaendringer i Sápmi, likestilling og sosial ulikhet. Det tas også grep for å få mer kunnskap om naturbaserte løsninger for klimatilpasning og klimaendringer. Regjeringen har også satt ned et ekspertutvalg som skal framskaffe mer kunnskap om kostnader ved klimaendringene og hva som kan være effektive klimatilpasningstiltak.

Meldingen inneholder også flere tiltak knyttet til håndtering av overvann i byer og tettsteder. Som oppfølging av meldingen og NOU 2015:16 *Overvann i byer og tettsteder* har regjeringen vurdert fordeler og ulemper ved å innføre et eget overvannsgebyr, og utredet ulike gebyrmodeller. Det står i brevet at Klima- og miljødepartementet planlegger å sende på høring både forslag til overvannsgebyr og forslag til nytt kapittel i forurensningsforskriften med krav til tømning, drift og vedlikehold av sandfang. Regjeringen har også foreslått endringer i forurensningsloven knyttet til overvann. Endringsforslagene er behandlet av Stortinget våren 2025, jf. [Innst. 315 L \(2024-2025\)](#).² Loven inneholder blant annet en ny bestemmelse (§ 22a) som gir kommunen mulighet til å gi private eiere pålegg om frakobling fra overvann og gjennomføring av overvannstiltak.

Departementene opplyser i brevet at regjeringen varslet flere tiltak for å styrke koordineringen mellom sektorene i Meld. St. 27 (2023–2024) *Tryggare framtid – førebudd på flaum og skred*. Det dreide seg blant annet om kartlegging og formidling av kunnskapsgrunnlag, veiledninger for fareutredning og arealplanlegging og planer for sikringstiltak og beredskapsplanlegging. Naturfareforum er et etatssamarbeid for forebygging av risiko knyttet til naturfarer. Forumet skal bidra til bedre samordning mellom statlige aktører framover, uttaler departementene.

Mer konkret klimatilpasningsrapportering

I henhold til lov om klimamål (klimaloven) skal regjeringen redegjøre for hvordan Norge forberedes på og tilpasses klimaendringene. Riksrevisjonen påpekte i Dokument 3:6 (2021–2022) at rapporteringen ikke gir informasjon om måloppnåelse eller kjente utfordringer.

Departementene påpeker i brevet av 30. april 2025 at regjeringen i Meld. St. 26 (2022–2023) varslet at rutinene for rapportering til Stortinget skulle utvides noe. Meldingen slår fast at det i regjeringens årlige *Klimastatus og -plan* skal gis en redegjørelse av status for arbeidet med klimatilpasning i sektorene, inkludert rapportering om hvordan planen for det nasjonale klimatilpasningsarbeidet følges opp, og en oversikt over departementenes planer for arbeidet med klimatilpasning framover. Disse føringene

² Lovvedtak 62 (2024–2025).

for rapportering lå til grunn for kapittelet om klimatilpasning i *Klimastatus og -plan* for 2025. Kapittelet er noe utvidet sammenlignet med tidligere år.

I brevet bemerker imidlertid Klima- og miljødepartementet at det fremdeles er behov for å spisse og forbedre rapporteringen noe, i tråd med Riksrevisjonens anbefaling og de ambisjonene som ble lagt fram i meldingen. Departementene viser til at dette har vært et tema i interdepartemental gruppe for klimatilpasning og har bidratt til at Klima- og miljødepartementet i bestillingen av tekst fra andre departementer til *Klimastatus og -plan* for 2026 ba om at hver sektoromtale struktureres på følgende måte:

- sentrale utfordringer
- status for arbeidet med klimatilpasning i sektoren, herunder hvordan tiltakene i klimatilpasningsmeldingen følges opp
- planer for arbeidet med klimatilpasning i sektoren

Oversikt over kommunenes arbeid på klimatilpasningsområdet

I brevet av 30. april 2025 peker departementene på at kommunene og fylkeskommunene har sentrale oppgaver når det gjelder klimatilpasning, og det har blitt lagt stor vekt på å styrke veiledningen til kommunene de siste årene. Det stilles imidlertid ikke krav om at kommunene skal rapportere om arbeidet de gjør på klimatilpasningsområdet, og det finnes derfor ingen helhetlig oversikt over dette. Både Cicero og Vestlandsforskning³ har gjennomført flere spørreundersøkelser om status for kommunenes klimatilpasningsarbeid. Undersøkelsene viser at det er store forskjeller mellom kommunene. De største kommunene og kommuner som har erfart ekstremvær, har kommet lengst. Undersøkelsene viser også at flere kommuner henter kunnskap om klimatilpasning fra hverandre.

I Ciceros spørreundersøkelse til kommunene i 2023⁴ kommer det blant annet fram at de viktigste barrierene for klimatilpasning i norske kommuner sett under ett oppgis å være mangel på personalressurser med rett kompetanse, mangel på tid/kapasitet og mangel på økonomiske ressurser. Dette er stort sett i tråd med de viktigste barrierene som ble identifisert i tilsvarende spørreundersøkelse i 2020, og gjelder på tvers av kommunestørrelser.⁵

Videre opplyser departementene at Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) årlig utfører en kommuneundersøkelse om etterlevelse av kommunal beredskapsplikt. Fra 2023 til 2025 er kommunene spurt om i hvilken grad risiko og sårbarhet som følge av langsiktige klimaendringer blir tatt hensyn til i kommunal planlegging. Totalt svarer omkring 90 prosent av kommunene at de i stor eller noen grad gjør dette, hvorav 55 prosent svarer i stor grad.

³ På oppdrag fra henholdsvis If Forsikring og Kommunenes sentralforbund.

⁴ På oppdrag fra If Forsikring.

⁵ Cicero (2023) [Rapport 2023:07 Hvor langt har norske kommuner kommet i klimatilpasningsarbeidet? Spørreundersøkelse våren 2023](#), 17. oktober 2023.

I brevet blir det også påpekt at det er opprettet flere kommunenettverk på klimatilpasningsområdet som bidrar til erfaringsdeling, noen med støtte fra Miljødirektoratet. Et eksempel på dette er klimatilpasningsnettverket i Innlandet.

Departementenes arbeid for å gjøre kommunene bedre i stand til å vurdere framtidig klima i sine planer og analyser samt å utarbeide bedre risiko- og sårbarhetsanalyser

Det framgår av brevet fra departementene av 30. april 2025 at kommunenes arbeid blir styrket blant annet gjennom nasjonale føringer, utvikling av kunnskapsgrunnlag og veiledere samt oppfølging fra statsforvalterne.

Vektlegging av klimatilpasning i nasjonale forventninger til planlegging

Departementene opplyser i brevet at regjeringen legger fram *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging* hvert fjerde år. Forventningsdokumentet ble sist lagt fram i 2023, og har blant annet vektlagt klimatilpasning. Regjeringen forventer at kommuner og fylkeskommuner tar større hensyn til klimaendringer i arealplanleggingen, og at når de vurderer konsekvensene, skal de benytte høye alternativer fra nasjonale klimaframskrivninger⁶ og et langt tidsperspektiv. Videre er det en forventning om at kommunene og fylkeskommunene skal ha en forsvarlig håndtering av overvann og fare knyttet til flom, skred og havnivåstigning og andre farer ved planlegging av ny bebyggelse. Det er også en forventning om at når kommuner reviderer arealdelen i kommuneplanen, vurderer de om tidligere godkjent arealbruk skal endres av hensyn til blant annet klima, naturmangfold, klimatilpasning og samfunnssikkerhet.

Videre påpeker departementene at regjeringen vil vurdere å innføre en forskrift til plan- og bygningsloven § 4-3 om ROS-analyse som stiller krav til metode, innhold og prosess for risiko- og sårbarhetsanalysene. Dette ble varslet i Meld. St. 26 (2022–2023) *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn*. Hensikten med en slik forskrift er å gjøre det enklere for kommunene å gjennomføre ROS-analyser, og synliggjøre hensyn som skal vektlegges ved utarbeiding av planer for utbygging, inkludert hensyn til klimaendringer. Kommunal- og distriktsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet har mottatt et utkast til forskrift fra DSB.

Departementene viser også til at Riksrevisjonen i sin rapport fra 2022 påpekte at få kommuner opphever tidligere vedtatte planer, selv om de avdekker ny naturfare i planarbeidet. Det er et mål å få flere kommuner til å oppdatere og eventuelt oppheve uaktuelle arealplaner, og Kommunal- og distriktsdepartementet har vurdert det slik at bedre veiledning vil være det mest egnede virkemiddelet for å oppnå dette. Arbeidet med en ny veileder er påbegynt.

⁶ Dvs. de høyere forventningene til temperaturøkning, de forventningene man har til temperaturøkning om ikke utslipp av klimagasser reduseres.

Framskrivninger av klima og utvikling av veiledere

Departementene viser i brevet til at Norsk klimaservicesenter (KSS) leverer det nasjonale kunnskapsgrunnlaget om klimaendringer. KSS er et samarbeid mellom Meteorologisk institutt, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), NORCE og Bjerknessenteret. I tillegg er Miljødirektoratet representert i styret for KSS. Datagrunnlaget som ligger bak framskrivninger for framtidens klima skal oppdateres jevnlig i forbindelse med hver ny hovedrapport fra FNs klimapanel. Rapporten *Klima i Norge 2100* ble utgitt i 2015 etter FNs femte hovedrapport (2013–2014), og etter at såkalte regionale klimamodeller var tilgjengelige for å kjøre analyser for Norge. Den sjette hovedrapporten fra FNs klimapanel (2021–2023) danner grunnlag for den neste utgaven av *Klima i Norge*, som etter planen skal publiseres høsten 2025. Arbeidet med å oppdatere de fylkesvise klimaprofilene vil også skje i 2025, ifølge departementene.

Departementene opplyser at NVE har fortsatt å utvikle veiledere i hvordan hensyn til flom, skred og overvann skal ivaretas i kommuneplanens arealdel og detaljplaner. I 2023 ble det publisert en kartbasert veileder for kommuneplanens arealdel. Det er tidligere publisert en tilsvarende veileder for reguleringsplaner. Den kartbaserte veilederen viser til føringene i de statlige planretningslinjene for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning. Hvordan kommunen konkret kan vurdere og ta hensyn til klimaendringer for de ulike naturfarene i arealplaner, er beskrevet i veiledere⁷ utarbeidet av NVE. I tillegg er det utviklet webinarer⁸ om flere naturfarer.

Det blir også påpekt fra departementene at byggteknisk forskrift gir føringer for arealplanlegging. Fra 2023 til 2025 ble det satt ned en arbeidsgruppe med deltakere fra Direktoratet for byggkvalitet (DiBK), NVE og DSB. Arbeidsgruppen har foretatt en helhetlig gjennomgang av kravene til sikkerhet mot naturfare i byggteknisk forskrift (TEK17). En av problemstillingene som er vurdert, er hvordan man i større grad kan sikre at kravene i TEK17 tar hensyn til fremtidige klimaendringer.

Statsforvalternes oppfølging av kommunene

Departementene oppgir i brevet av 30. april 2025 at statsforvalternes ansvar for å følge opp kommunenes arbeid med klimatilpasning formidles både i hovedinstruksen og i tildelingsbrev. Oppfølging av klimatilpasning har vært et gjennomgående hensyn som er lagt til grunn i styringsdialogen med statsforvalterne over lengre tid. Fra 2022 er statsforvalterne blitt bedt om å rapportere om hvordan kommunene i sitt planarbeid knyttet til klimatilpasning har brukt statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging, klimatilpasning og klimaprofilene. I 2023 og 2024 har det blitt tydeliggjort i tildelingsbrevet at statsforvalterne skal fremme det forebyggende

⁷ NVEs kartleggingsveiledere som viser sikkerhet mot overvannsflom, vassdragsflom, flom i små og bratte vassdrag, kvikkleireskred og skred i bratt terreng. De som har kommet etter 2022, er veilederen om utredning av flomfarer i reguleringsplan og byggesak, NVE Veileder 3/2022, og veilederen i kartlegging av fare fra overvann, NVE Veileder 2/2023. Veilederne beskriver både verktøy og metoder. I 2022 publiserte NVE også en veileder for hvordan kommunen kan ta hensyn til fare fra overvann i arealplaner, NVE Veileder 4/2022: Rettleiar for handtering av overvatn i arealplanar: Korleis ta omsyn til vassmengder?

⁸ For å gjennomgå hvordan den kartbaserte veilederen for kommuneplanens arealdel kan brukes, ble webinaret *Flom og skred i kommuneplaner* arrangert 9. februar 2023, se NVEs naturfarewebinar. På samme stedet finnes også egne webinarer om overvann, snøskred, kvikkleireskred med mer.

perspektivet i klimatilpasningsarbeidet som en del av den helhetlige og samordnede oppfølgingen av samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet i kommunene. Statsforvalterne følger blant annet opp overfor kommunene i forbindelse med planer etter plan- og bygningsloven (herunder uttalelser til planoppstart, høringsuttalelser og ROS-analyser). De gir i tillegg årlige forventningsbrev til kommunene, gjennomfører konferanser og webinarer, gir veiledning og avholder dialogmøter. Forholdet til klimatilpasning følges også opp når statsforvalterne som en del av oppfølgingen av kommunal beredskapsplikt.

Kartlegging av risiko og sårbarhet ved et klima i endring

Departementene viser i brevet av 30. april 2025 til Meld. St. 27 (2023–2024) *Tryggare framtid – førebudd på flaum og skred*, der regjeringen varslet en rekke tiltak for å styrke kartleggingsarbeidet knyttet til flom og skred. Ett av tiltakene er å styrke samordning av kartlegging mellom sektorene. Det inkluderer samarbeid om utvikling av metoder, veiledning og formidling av fare, blant annet gjennom å utnytte etatssamarbeidet Naturfareforum bedre. Regjeringen vil arbeide for bedre og mer samordnet veiledning, særlig rettet mot kommunene.

Videre vises det til at NVEs arbeid med kartlegging ble styrket i statsbudsjettene for 2024 og 2025. Det er nå lagt til rette for at kommunene i større grad kan kartlegge flom- og skredfare. Siden 2022 er det etablert en tilskuddsordning der kommunene kan søke NVE om tilskudd til faresonekartlegging av flom og skred. Det er ikke egenandel på denne typen tilskudd. NVE har utviklet veiledere for kartleggingen, slik at kvaliteten skal være på samme nivå som kartlegging i NVEs regi. Det veiledes i både bestilling av kartlegging og selve kartleggingsarbeidet. Veilederne er utviklet i samarbeid med fagmiljøet på området og anses som en «bransjestandard».

Videre opplyser departementene at NVE og Norges geologiske undersøkelse (NGU) i flere år har jobbet med tilgjengeliggjøring av naturfareutredninger og grunnundersøkelser fra både offentlige og private aktører som ledd i å forebygge naturskader. Erfaringene var at frivillig innmelding ikke ga gode nok resultater, og det er derfor vedtatt en forskrift⁹ om pliktig innmelding av grunnundersøkelser og naturfareutredninger. Forskriften er fastsatt med hjemmel i ny bestemmelse i plan- og bygningsloven. Lovendringen og forskriften trådte i kraft 1. januar 2025. Framtidige grunnundersøkelser og naturfareutredninger skal meldes inn til henholdsvis NGU og NVE. Data og rapporter som meldes inn, blir dermed offentlig tilgjengelig og kan brukes av andre. Det arbeides fortsatt med å videreutvikle NVEs løsning for innmelding slik at den blir mer effektiv. Det kommer allerede mye data inn, men det er litt for tidlig å si hvor stor økningen vil bli, siden plikten gjelder for prosjekter som startes opp i 2025. NGU arbeider også med å videreutvikle sin innrapporteringsløsning, og det har ifølge NGU vært god dialog med bransjen i utviklingsarbeidet så langt.

Videre viser departementene til at Naturfareforum er en viktig samvirkearena mellom offentlige organer som skal bidra til et godt samlet kunnskapsgrunnlag om naturfare.

⁹ FOR-2024-12-17-3181.

Naturfareforums delprosjekt *God samhandling om overvann* ble igangsatt høsten 2024 og skal bidra til at sentrale aktører på overvannsområdet i Norge er godt samordnet og får gjennomført prioriterte tiltak for kunnskapsutvikling og kunnskapsformidling.

I sitt brev legger departementene også vekt på at det anbefales å legge til et klimapåslag på dagens dimensjonerende nedbør for å unngå økt skaderisiko som følge av forventet økning i kraftig nedbør. Klimapåslag for overvann er det samme som klimapåslaget for kraftig nedbør. NVE har laget en veiledningspakke for overvann bestående av tre veiledere¹⁰ og en eksempelsamling.

Departementene opplyser videre at ved utredninger av flomfare som tar hensyn til et endret klima, må man inkludere et eventuelt klimapåslag på vannføringen. Anbefalinger for bruk av klimapåslag i forbindelse med flomberegninger for dimensjonering ble først utviklet av NVE i 2011 og oppdatert i 2016. Anbefalingene er i dag tatt med i klimaprofilene laget av Klimaservicesenteret. NVE har i 2025 publisert et landsdekkende kart som viser det anbefalte klimapåslaget for hver enkelt elvestrekning: *NVE Klimapåslag for flomberegninger*. Kartet gir kommuner og konsulenter lokal informasjon. NVE har også utviklet veiledere¹¹ som beskriver hvordan man konkret tar hensyn til klimaendringer og bruker klimapåslag i utredning av flomfare.

NVE er også i gang med å utvikle metode og verktøy for å kartlegge små og bratte vassdrag. Bratte vassdrag preges ofte av flere naturfarer samtidig, som gjør naturfareutredningen utfordrende. Flommer oppstår raskt og er kortvarige. Det kan være stor massetransport på grunn av erosjon, som igjen kan føre til skred. Fareutredninger i bratte vassdrag må derfor ses i sammenheng. Skred- og flomprosessene har hittil blitt utredet hver for seg, selv om de skjer på samme sted og noen ganger samtidig. NVE har utarbeidet en rapport, *NVE Rapport nr. 29/2024*, der formålet har vært å

- belyse problemer med dagens forvaltningspraksis som gjør at overgangsprosesser mellom flom og skred ikke blir fanget opp
- komme med forbedringsforslag slik at en mer helhetlig vurdering av flom, erosjon og skred i bratte vassdrag kan iverksettes i praksis
- undersøke hvordan man kan etablere en mer robust kartleggingsmetodikk

Det er i rapporten gitt en rekke anbefalinger både med tanke på forvaltningspraksis, kartlegging, overvåking og varsling samt utredninger/prosjektering av aktuelle tiltak. NVE arbeider videre med sikte på å etablere en naturfareutredning som kan gjøre forvaltningen i stand til å ivareta sikkerhet mot fare fra bratte vassdrag.

Det blir påpekt i brevet fra departementene at NVE de siste årene har prioritert en forbedring av nasjonale aktsomhetskart, som er viktig for blant annet prioritering av detaljert farekartlegging. Dette gjelder blant annet nye aktsomhetskart for snøskred,

¹⁰ NVE 4/2022, Rettleiar for handtering av overvatn i arealplanar: Korleis ta omsyn til vassmengder?; NVE 2/2023, Veileder i kartlegging av fare fra overvann NVE; NVE 1/2023, Veileder for innsamling av data til overvannsformål.

¹¹ NVE 1/2022, Veileder for flomberegninger; NVE 3/2022, Veileder om utredning av flomfarer i reguleringsplan og byggesak.

kvikkleireskred og flom. For ustabile fjellpartier (fjellskred) er det utarbeidet en ny nasjonal oversikt over alle mulige fjellpartier som kan føre til store fjellskred. For skred i bratt terreng og kvikkleire har den nye tilskuddsordningen for kartlegging ført til at en god del ny kartlegging er satt i gang. I 2025 ble det gitt tilskudd til 20 nye prosjekter innenfor flom, kvikkleire og skred i bratt terreng. NVE bruker tid på å sjekke at kartlegging som er utført gjennom tilskudd, holder samme standard som NVEs kartlegginger. Dette er viktig for å sikre kvaliteten og at kartleggingen ikke binder opp for store arealer som unødig fører til samfunnsutfordringer.

Departementene viser også til at det i det nasjonale kartleggingsprogrammet for skred i bratt terreng blir satt i gang prosjekter i omtrent ti kommuner hvert år. Fra 2020 er faresoneutredninger for kvikkleire trappet vesentlig opp, spesielt i det sentrale østlandsområdet, hvor behovet var størst. Det blir i 2025 brukt mer ressurser på faresonekartleggingen for flom. Dette inkluderer både nye flomberegninger og nye reviderte flomsoner der det tas hensyn til klimaendringer. Den nasjonale oversikten over ustabile fjellpartier danner nå grunnlaget for prioritering av detaljert oppfølging av områder som skal fare- og risikoklassifiseres.

I brevet opplyses det også om at det er i gang revisjon og utarbeiding av nye kartleggingsplaner og reviderte veiledere for alle naturfarer. Bakgrunnen for dette er også arbeidet med den omtalte revisjonen av byggeteknisk forskrift.

Etter 2022 har NVE kartlagt 7 nye flomsoner. Av totalt 147 flomsonekart er 37 oppdatert med klimapåslag. Av de øvrige 110 flomsonekartene skal 52 ha 0 prosent klimapåslag fordi 200-årsflommen ikke er ventet å øke. De resterende 58 flomsonekartene mangler oppdatering av klimapåslag. De 58 kartene som skal oppdateres, må lages helt på nytt, da de gamle modellene og dataene som ligger til grunn, har for store mangler til å kunne gjenbrukes eller oppdateres. NVE har for tiden begynt å oppdatere 14 av disse og ellers forberedt utlysning av kartlegging og samlet inn grunnlagsdata.

Kunnskapsgrunnlaget for havnivåstigning, stormflo og bølgepåvirkning

Kunnskapsgrunnlaget for havnivåstigning, stormflo og bølgepåvirkning har ifølge departementene blitt oppdatert gjennom rapporten *Sea-Level Rise and Extremes in Norway: Observations and Projections Based on IPCC AR6* fra april 2024. Funnene i rapporten har dannet grunnlaget for DSBs nye veileder *Havnivåstigning og høye vannstander i samfunnsplanlegging*. Veilederen gir oppdaterte råd og anbefalinger om hvordan kommunene i sin planlegging skal ta hensyn til havnivåstigning, inkludert klimapåslag. Veilederen formidles til kommuner og statsforvaltere gjennom foredrag og webinarer. Etter at rapporten ble publisert, har Kartverket arbeidet med å videreutvikle, oppdatere og vedlikeholde datagrunnlaget som ligger til grunn for klimaframskrivninger. Kartverket har utviklet tjenesten *Se havnivå i kart*, som viser effektene av økt havnivå og høye vannstander (stormflo). Tilrettelagte datasett fra Kartverket og DSBs nye veileder utgjør et oppdatert kunnskapsgrunnlag som kommunene kan ta i bruk.

Det opplyses videre at NVE også har behov for kunnskap om havnivåstigning, stormflo og bølger i forbindelse med utarbeiding av faresoner for flom der elv møter hav. Slik kunnskap inkluderes dermed i NVE sine flomsoneprosjekt. Videre bidrar NVE til utvikling og forbedring av kunnskapsgrunnlaget for flodbølger og bølgeoppskylling på land forårsaket av store fjellskred. Dette er en viktig del av faresonekartleggingen.

I 2024 fikk Miljødirektoratet i oppdrag fra Klima- og miljødepartementet å vurdere og anbefale hvordan nasjonale myndigheters arbeid med å håndtere havnivåstigning kan forbedres. Oppdraget var todelt, og Miljødirektoratet leverte svar på deloppdrag 1 den 12. desember 2024. I deloppdrag 1 har Miljødirektoratet etablert kriterier for å vurdere statens arbeid, kartlagt ansvarsdeling og virkemidler i dag og identifisert de mest sentrale utfordringene i arbeidet. I 2025 leverer Miljødirektoratet deloppdrag 2, hvor de vil vurdere om og eventuelt hvordan nasjonale myndigheters arbeid med å håndtere havnivåstigning, stormflo og bølgepåvirkning kan styrkes.

Sikring av eksisterende bebyggelse

Departementene viser i brevet av 30. april 2025 til at regjeringen i Meld. St. 27 (2023–2024) *Tryggare framtid - førebudd på flaum og skred* varslet en rekke tiltak for å styrke forebygging mot flom og skred.

Styrket innsats gjennom NVE

I svarbrevet viser departementene til at staten gjennom NVE gir kommunene bistand til sikring av eksisterende bebyggelse. Dette er et viktig arbeid som regjeringen vil styrke framover.

Videre vises det til at NVEs ordninger krever lokal medfinansiering (distriktsandel). For å lette byrden for kommunene er distriktsandelen redusert fra normalt 20 til 10 prosent fra og med 2025. Det er også innført et øvre tak på distriktsandelen på 40 millioner kroner per tiltak for støtte fra NVE, jf. Prop. 1 S (2024–2025) for Energidepartementet. NVEs innsats skal rettes primært mot de større og mer komplekse tiltakene. Det er derfor gjennom Prop. 1 S bestemt å heve den nedre grensen for å få tilskudd fra NVE til 1 million kroner, og grensen for bistand til tiltak i regi av NVE til 10 millioner kroner. Det betyr at kommunene i større grad må ta ansvar for de mindre sikringstiltakene. NVEs sikringshåndbok er i stadig utvikling for at kommunene i større grad blir satt i stand til å planlegge og utføre sikringstiltak i egen regi.

Departementene opplyser at det også er satt i gang planlegging av flere svært store og komplekse sikringstiltak for eksisterende bebyggelse. Det arbeides dessuten med å få bedre oversikt over risikobildet og konsekvenser for naturhendelser, og prioritering av områder for framtidig sikring. Prioritering av sikringstiltak på tvers av ulike naturfarer er krevende, og det er mangler i metodikken, noe som gjør det vanskelig å ivareta alle forhold i samfunnsøkonomiske analyser. Målet er å etablere en oversikt som viser prioriterte sikringstiltak basert på et samlet risikobilde og samfunnsøkonomiske vurderinger. Dette vil ifølge departementene bidra til at ressursene til sikringstiltak blir benyttet til de tiltakene som gir størst nytte for samfunnet.

I arbeidet med sikring er det også viktig å undersøke mulighetene for å løse noen utfordringer ved hjelp av naturbaserte løsninger. Det er behov for mer kunnskap om effekten av og kostnadene ved å ta i bruk slike løsninger, og det pågår flere forskningsprosjekter på dette temaet. God forvaltning av skog som reduserer naturfare, er et viktig naturbasert tiltak. Landbruks- og matdepartementet og Energidepartementet skal vurdere et forslag fra underliggende etater til en forvaltningsmodell for skog som fungerer som sikring mot skade på bebyggelse og infrastruktur.

Ansvar for sikringstiltak og risikoreduserende tiltak når det gjelder eksisterende bebyggelse

Riksrevisjonen anbefalte i undersøkelsen at ansvarlige departementer tydeliggjør, gjennom veiledning eller andre tiltak, hvilket ansvar kommunene har for å sikre eksisterende bebyggelse. I svarbrevet av 30. april 2025 viser departementene til at Riksrevisjonens rapport har vært et viktig utgangspunkt for Meld. St. 27 (2023–2024) *Tryggare framtid – førebudd på flaum og skred*. Kapittel 7.6.2 i meldingen gir en oppdatert drøftelse og vurdering av problemstillingen rundt kommunens og andre aktørers ansvar for sikring av eksisterende bebyggelse.

Departementene oppsummerer ansvarsforholdene som er presentert i meldingen, slik: Hver enkelt grunneier har ansvar for å verne om egen eiendom (selv om det ikke foreligger noen juridisk plikt til å sikre). Staten kan gi faglig og økonomisk bistand basert på en samfunnsøkonomisk prioritering der hensynet til liv og helse er viktig. Kommunen har en sentral rolle som planmyndighet, lokal beredskapsmyndighet, eier av infrastruktur med ansvar for egen infrastruktur og med ansvar for sikringstiltak som ikke blir prioritert av staten, så langt det ikke er urimelig kostnadskreven. Det kreves et tett samarbeid mellom de ulike sektorene for å få til helhetlige løsninger for flom- og skredsikring av eksisterende bebyggelse. Etatssamarbeidet Naturfareforum er en viktig arena for å styrke statlig samordning. Naturfareforum kan også være et egnet forum for å opplyse og bevisstgjøre om hvilke forventninger som stilles til de ulike aktørene.

Kartlegging av eksisterende transportinfrastruktur

I undersøkelsen anbefalte Riksrevisjonen at Samferdselsdepartementet fulgte opp at transportvirksomhetene kartlegger bedre den eksisterende infrastrukturens sårbarhet for framtidige klimaendringer. Departementene skriver i sitt brev av 30. april 2025 at anbefalingen er fulgt opp, og viser til en rekke tiltak, se redegjørelse nedenfor.

Arbeidet med å kartlegge eksisterende veinett innenfor Statens vegvesens ansvarsområde

I brevet fra departementene vises det til at Statens vegvesen vedtok en egen klimastrategi med handlingsplan innenfor drift- og vedlikeholdsområdet i 2024. Målet med strategien er å etablere riksveier med god robusthet, restitusjonsevne og redundans (den såkalte 3R-metoden). Det skal særlig arbeides for forbedringer innenfor forebygging, sikring og utbedring samt håndtering og læring. Grundige ROS-analyser sikrer en forståelse av klimarisikoen i bygge- og vedlikeholdsprosjekter. Statens vegvesen arbeider med et nytt

system, RiksROS (tidligere VegROS), som skal vurdere veistrekningene med tanke på robusthet, restitusjon og redundans. RESPONS er en portal som sammenstiller statistisk informasjon fra beredskapsplaner (naturfare) med dynamiske data om vær, skredfare og hendelser. Portalen er videreutviklet for at blant annet kunnskap om effekten av klimaendringer og datagrunnlag som inkluderer klimaframskrivninger, skal tas inn i portalen.

På driftssiden prioriterer Statens vegvesen arbeid med naturfareberedskap høyt, og har laget naturfareplaner for alle driftskontrakter etaten har på riksveier. Planene oppdateres som hovedregel hvert femte år, men når etaten utlyser en ny driftskontrakt, blir det gjort en full gjennomgang av hver plan.

Statens vegvesen har nasjonalt ansvar for skred- og flomberedskap for alle riks- og fylkesveier. Statens vegvesen har som grunnlag for Nasjonal transportplan 2025–2036 (NTP) gjennomført en ny kartlegging av strekninger som er utsatt for skred langs riksveinettet. Statens vegvesen har sammen med fylkeskommunene også gjennomført en kartlegging av skredpunkter langs fylkesveinettet. Kartleggingen legges til grunn for nasjonal gjennomføringsplan for ras- og skredsikring av alle riks- og fylkesveier med høy og middels skredfaktor. I tillegg gjøres det i 2025 en analyse av hvor sårbart veinettet (skredpunkt og så videre) er for forventede klimaendringer (klimaprofiler). Denne kartleggingen skal brukes til å prioritere tiltak og oppgaver.

For å ytterligere kartlegge veinettet startet Statens vegvesen i desember 2024 opp et skred- og flomregistreringsprosjekt som vil gi bedre kunnskap om veinettets sårbarhet for skred og flom. Registrering av flom- og skredhendelser og kartlegging av områder som kan være utsatt for kvikkleireskred, danner grunnlaget for avgjørelser som veimyndighetene kan bruke for å sikre kostnadseffektive og risikoreduserende tiltak i veisektoren.

I brevet opplyser departementene at Statens vegvesen utarbeider vurdering av fare for skred og flom mot vei minst tre ganger i uken, og oftere ved behov. I tillegg er det etablert ulike samarbeidsarenaer, både med andre veieiere og med andre statlige etater, se blant annet tidligere omtale av Naturfareforum.

Statens vegvesen har på oppdrag fra Samferdselsdepartementet i 2022 utarbeidet flere tilstandsindikatorer for riksvei. Disse dekker flere aspekter ved veien, både standard og vedlikeholdstilstand.

Samferdselsdepartementet har i mars 2025 gitt Statens vegvesen i oppdrag å koordinere et oppdrag om å undersøke veiens tilstand. Oppdraget gjelder også Nye Veier AS og fylkeskommunene. Formålet med oppdraget er å sørge for at Samferdselsdepartementet har tilstrekkelig oversikt over tilstanden på veinettet og hvordan dette påvirker måloppnåelsen. Samferdselsdepartementet har satt 1. desember 2025 som frist for oppdraget.

I desember 2024 ble Håndbok R610: *Standard for drift og vedlikehold av riksveger* revidert. Denne håndboken stiller krav som sikrer at det eksisterende riksveinettet bedre kan motstå klimapåvirkning. I *Håndbok N200 Vegbygging* er det nå også innarbeidet krav om å ta høyde for klimaendringer.

Arbeidet med å kartlegge eksisterende jernbaneinfrastruktur innenfor Bane NORs ansvarsområde

I brevet fra departementene vises det til at Jernbanedirektoratet i 2022 utarbeidet de to ROS-analysene *ROS-analyse for samfunnssikkerhet i jernbanesektoren* og *ROS-analyse for digital sikkerhet*. Analysene ga Jernbanedirektoratet en bedre oversikt over blant annet hvordan organisering og grensesnitt påvirker sektorens evne til å håndtere ulike scenarioer knyttet til samfunnssikkerhet. Analysene inkluderte beskrivelser av trusler, farer og sårbarheter i jernbanesektoren med tilhørende beskrivelse av konsekvensene for samfunnet samt behovet for samhandling med relevante ressurser i samfunnet ellers.

Jernbanedirektoratet gjennomførte i 2023 også en klimasårbarhetsanalyse av jernbanenettet. I analysen ble det utarbeidet prognoser for hvordan klimarelaterte flom- og skredhendelser, samt vegetasjonsbranner, vil endre seg på kort sikt (2025–2036) og på lengre sikt (2060). Analysen viste at det kan ventes en økning i hendelser på jernbanen grunnet de nevnte årsakene, og pekte på hvordan dette vil gi konsekvenser for togtrafikken. I tillegg ble det lansert et mulig rammeverk for beregning av samfunnsøkonomisk lønnsomhet ved tre ulike strategiske tilnærminger for klimatilpasning (reaktiv, maksimal akseptert driftsstans og proaktiv). Sammen med funn fra de to nevnte ROS-analysene gir dette viktig innsikt for å kunne vurdere tiltak samt å sikre at ressursinnsatsen i forvaltningen av infrastrukturen ligger på riktig nivå.

Departementene påpeker videre i brevet at Bane NOR også kartlegger tilstanden på jernbaneinfrastrukturen. Blant annet er skredfaren på strekninger i Norge med bratt sideterreng kartlagt, og kartleggingene oppdateres hvert sjette år. Kartleggingen omfatter ikke skjæringer og tunneler. Disse dekkes av egne generiske kontroller. Videre kartlegger Bane NOR potensiell fare for kvikkleireskred for hver bane. Stikkrennekapasitet er også kartlagt og et prioritert område for forbedring i Bane NOR.

Bane NOR arbeider videre med å utvikle teknologi som skal gi bedre varsling. I tillegg samarbeider Bane NOR med Jernbanedirektoratet om rutiner for løpende oppdatering av kartunderlag.

Det påpekes i brevet at Bane NOR har observert at jernbaneinfrastrukturens evne til å håndtere ekstremvær har blitt betydelig bedre etter at det har blitt rettet mer oppmerksomhet mot dette – det var en strategiprosess i 2019, og Riksrevisjonen og andre myndigheter har behandlet temaet. Et eksempel på bedre evne til å håndtere ekstremvær får vi hvis vi sammenligner flommen i 2013 med ekstremværet «Hans» i 2023, ifølge departementene. Flommen i 2013 forårsaket 200 skadesteder og 70 stoppende feil på Dovrebanen. «Hans» forårsaket 14 skadesteder og 7 stoppende feil på Dovrebanen, selv om «Hans» var en større flom.

Arbeidet med å kartlegge eksisterende infrastruktur innenfor Kystverkets ansvarsområde

Det opplyses i brevet fra departementene av 30. april 2025 at Kystverket i 2022 igangsatte en kartlegging av den tekniske tilstanden til alle moloer og allmenningskaier i statens eie. Kartleggingen har vært rettet mot å vurdere om anleggene er tilpasset framtidig påvirkning fra klimaendringer, samtidig som skader og behov for reparasjoner ble identifisert. Kartleggingen ble fullført i 2024 og omfattet til sammen 601 moloer og 206 kaier i 347 havner. Kystverket kan med dette datagrunnlaget vurdere tiltak for klimatilpasning av eksisterende moloer og kaier.

Kystverket igangsatte i 2024 en kartlegging av navigasjonsinnretninger. En del av kartleggingen er å vurdere levetid og status for klimatilpasning for hver enkelt innretning. I 2024 ble 3400 navigasjonsinnretninger befart og vurdert. Status er at 231 av installasjonene ikke vil tåle en havnivåstigning på 0,5 meter, og at 189 av anleggene må settes opp i en sterkere utgave når anleggene har oppnådd forventet levetid og skal re-etableres. Gjennom de neste fire årene vil tilnærmet alle Kystverkets navigasjonsinstallasjoner bli kartlagt på tilsvarende måte. De nevnte kartleggingene av Kystverkets infrastruktur gir god oversikt over behov for klimatilpasning, og vil bli fulgt opp i det løpende vedlikeholds- og fornyingsarbeidet i årene framover.

2.1.4 Riksrevisjonens vurdering

Etter at Riksrevisjonens undersøkelse ble behandlet i Stortinget i juni 2022, har regjeringen lagt fram to nye stortingsmeldinger som er sentrale for klimatilpasningsområdet, jf. Meld. St. 26 (2022–2023) *Sammen for et klimarobust samfunn*, og om flom og skred, jf. Meld. St. 27 (2023–2024) *Tryggare framtid – førebudd på flaum og skred*. Riksrevisjonen anbefalte at det ble utarbeidet en tverrsektoriell plan som tar tak i de viktigste utfordringene innenfor arbeidet med klimatilpasning, og vår vurdering er at de to meldingene møter behovet for en slik plan.

Riksrevisjonen registrerer også at det er tatt tak i Riksrevisjonens anbefaling om å avklare hvem som har ansvar for å tilpasse eksisterende bebyggelse og infrastruktur som kan være utsatt for naturfare. Selv om den opprinnelige undersøkelsen viste at dette er et krevende område, er Riksrevisjonens vurdering at de avklaringene som er gjort om ansvarsforhold, danner et godt utgangspunkt for å ivareta eksisterende bebyggelse og infrastruktur, sammen med andre tiltak som departementene nevner i sitt brev av 30. april 2025. Videre har Riksrevisjonen registrert at Samferdselsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet har jobbet godt med å følge opp anbefalingen om at transportvirksomhetene må kartlegge bedre den eksisterende infrastrukturens sårbarhet for framtidige klimaendringer.

Riksrevisjonen deler imidlertid departementenes vurdering knyttet til at utfordringene med klimatilpasning er store, og at det er behov for bedre samordning, mer systematikk, større innsats og treffsikre tiltak på alle forvaltningsnivå og i alle sektorer. Riksrevisjonen anbefalte Klima- og miljøverndepartementet å sørge for at rapporteringen til Stortinget om klimatilpasning skulle gi informasjon om hvilke resultater som er oppnådd, og hva som er de sentrale utfordringene i klimatilpasningsarbeidet. Riksrevisjonen har merket seg at

anbefalingen vi ga, ikke kan kvitteres ut nå tre år etter Stortinget behandlet vår undersøkelse. Etter Riksrevisjonen vurdering er det viktig å få et godt system for rapporteringen på plass raskt. Manglende rapportering kan bidra til å svekke mulighetene til å få god styring og retning på arbeidet med klimatilpasning.

En av Riksrevisjonens anbefalinger var å vurdere tiltak som kan bidra til bedre kartlegging av naturfare både i statlig og i kommunal regi, og at kartleggingene i større grad tar høyde for de framtidige klimaendringene. Vi har merket oss at det er satt i gang mye kartleggingsarbeid og arbeid med å legge klimapåslag på ulike kartlegginger. Vi har imidlertid også merket oss at det gjenstår mye arbeid, ikke minst når det gjelder flom. Der må det også gjøres nye kartlegginger og beregninger siden det er oppdaget feil ved tidligere arbeid.

Vi registrerer at statlige myndigheter har gjort et betydelig arbeid med å veilede kommunene i hvordan de i større grad kan vurdere framtidig klima i sine planer og analyser av risiko og sårbarhet. Riksrevisjonen vil likevel peke på at hvor mange og hvor gode kartlegginger av naturfare med klimapåslag som gjøres, vil ha stor påvirkning på hvor god hjelp kommunene reelt sett får i sitt arbeid med klimatilpasning. De nevnte manglene i det statlige kartleggingsarbeidet svekker dermed kommunenes forutsetninger for et målrettet klimatilpasningsarbeid.

Oppsummert mener Riksrevisjonen at det har skjedd mange forbedringer siden undersøkelsen ble gjennomført. For to av anbefalingene vurderer vi imidlertid ikke forbedringene som tilstrekkelige, og vi vil derfor følge opp disse på nytt. Det gjelder for det første anbefalingen om å forbedre rapporteringen til Stortinget. Vi vil også følge opp videre anbefalingen om å vurdere tiltak for å bedre kartlegging av naturfare både i statlig og i kommunal regi samt å følge opp at kartleggingene i større grad tar høyde for de framtidige klimaendringene.

Riksrevisjonen følger saken videre.

2.1.5 Statsrådenes svar

Saken ble forelagt statsrådene i Klima- og miljødepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Energidepartementet, Samferdselsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet for uttalelse i brev 8. oktober 2025. Statsrådene har svart i felles brev 31. oktober 2025. Svaret er i vedlegg 1.

2.1.6 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådenes svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

3 Undersøkelser som ikke følges videre

3.1 Riksrevisjonens undersøkelse av angrep mot IKT-systemer i politi- og lensmannsetaten

3.1.1 Konklusjon

I tråd med Riksrevisjonens rutiner avsluttes saken etter to oppfølginger.

Forsvarlig digital sikkerhet er en forutsetning for å dra nytte av både eksisterende IT-løsninger og en videre digitalisering i politiet, og dermed også for et operativt politi som skal ivareta borgernes trygghet. Et operativt politi er særlig viktig i en tid med krevende endringer i både kriminalitetsbildet og den sikkerhetspolitiske situasjonen.

Justis- og beredskapsdepartementet og Politidirektoratet har iverksatt tiltak for å følge opp Riksrevisjonens funn og anbefalinger, men det er fortsatt svakheter i sikkerhetsarbeidet og i tiltak for å beskytte og overvåke politiets IT-løsninger. Riksrevisjonen mener det er kritikkverdig at Justis- og beredskapsdepartementet og Politidirektoratet ikke er kommet lenger i arbeidet med å ivareta forsvarlig digital sikkerhet i politi- og lensmannsetaten, til tross for at etatens utfordringer på området har vært kjent og påpekt over tid. Riksrevisjonen konstaterer at det er et stort behov for at Justis- og beredskapsdepartementet og Politidirektoratet intensiverer arbeidet med digital sikkerhet i etaten.

Ansvarlig departement: Justis- og beredskapsdepartementet

3.1.2 Overordnet vurdering: Kritikkverdig

Det er kritikkverdig at Justis- og beredskapsdepartementet og Politidirektoratet ikke er kommet lenger i arbeidet med å ivareta forsvarlig digital sikkerhet i politi- og lensmannsetaten, til tross for at etatens utfordringer på området har vært kjent og påpekt over tid. Etaten arbeider fortsatt ikke helhetlig og systematisk med tiltak for å beskytte seg mot dataangrep, og det er fortsatt svakheter i tiltakene som skal beskytte og overvåke politiets IT-løsninger. Forsvarlig digital sikkerhet er en forutsetning for et operativt politi som ivaretar borgernes trygghet. Betydningen av forsvarlig digital sikkerhet er særlig stor i en tid med krevende endringer i kriminalitetsbildet og den sikkerhetspolitiske situasjonen.

3.1.3 Opprinnelig undersøkelse

Målet med undersøkelsen var å kontrollere om etaten gjennom planlagte og systematiske tiltak beskyttet sin informasjon mot dataangrep i henhold til kravene i *lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten* (politiregisterloven) og anbefalinger i anerkjente standarder.

Undersøkelsen ble rapportert i [Dokument 1 \(2019–2020\)](#) *Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2018*, som ble overlevert Stortinget 8. oktober 2019. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 14. november 2019, jf. [Innst. 46 S \(2019–2020\)](#). Stortinget behandlet saken 3. desember 2019.

Riksrevisjonens undersøkelse rapportert i Dokument 1 (2019–2020) viste at politiet ikke arbeidet systematisk med å planlegge og følge opp informasjonssikkerheten, og at en kompleks organisering og fragmenterte ansvarsforhold gjorde arbeidet vanskelig. Det var gjennomført flere tiltak for å beskytte og overvåke etatens IKT-systemer, men det var fortsatt vesentlige svakheter i systemene. I begrunnelsen for revisjonen ble det vist til at Riksrevisjonen over lengre tid¹² hadde tatt opp utfordringer med informasjonssikkerheten i etaten.

Riksrevisjonen konkluderte med at politiet ikke hadde sikret kritiske IKT-systemer mot etterretning og angrep, og at dette var sterkt kritikkverdig¹³. Riksrevisjonen anbefalte å

- forenkle og klargjøre ansvars- og styringslinjer for arbeidet med informasjonssikkerhet i politiet
- ferdigstille og gjennomføre styringssystemet for informasjonssikkerhet i virksomhetene i politiets enheter
- i større grad følge anbefalinger fra blant annet Nasjonal sikkerhetsmyndighet i arbeidet med informasjonssikkerhet i politiet
- forbedre sikkerhetsovervåkingen av politiets infrastruktur

I sitt svar på revisjonen så den daværende statsråden alvorlig på de funnene og merknadene som var omtalt, og viste til at Riksrevisjonens anbefalinger ville legges til grunn i det videre arbeidet med informasjonssikkerhet i politiet.

Riksrevisjonen fulgte opp saken første gang i [Dokument 1 \(2020–2021\)](#) *Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon for 2019*, som ble overlevert Stortinget 3. november 2020. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 15. desember 2020, jf. Innst. 176 S (2020–2021). Stortinget behandlet saken 19. januar 2021.

Justis- og beredskapsdepartementet opplyste i juni 2020 at etaten arbeidet med å gjennomføre en femårig plan for å etablere en systematisk tilnærming til IKT-sikkerhet, og at planen var i rute. Planen omfattet tiltak for å forebygge og avdekke dataangrep, tiltak

¹² I 2018 hadde Riksrevisjonen rapportert om utfordringer ved informasjonssikkerheten i politi- og lensmannsetaten i Dokument 1 (2006–2007), Dokument 1 (2007–2008), Dokument 1 (2008–2009), Dokument 1 (2010–2011), Dokument 1 (2012–2013), Dokument 1 (2013–2014) og Dokument 1 (2015–2016).

¹³ Riksrevisjonen endret kritikkformer i 2022. I 2018 var «sterkt kritikkverdig» nest laveste nivå på en firepunktsskala.

for å videreutvikle IKT-styringsmodellen og mer kostbare forbedringer i etatens IKT-infrastruktur. Tiltakene skulle innen 2024 bidra til varige løsninger på risikoen som ble påpekt i Riksrevisjonens undersøkelse i 2018. Riksrevisjonen tok svaret fra departementet til etterretning. Riksrevisjonen mente det fortsatt var stor risiko på området.

Stortingets behandling av saken

Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sine innstillinger 14. november 2019 og 15. desember 2020.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen delte i innstilling 46 S (2019–2020) Riksrevisjonens vurdering, som var at det var sterkt kritikkverdig at politiet ikke hadde sikret kritiske IKT-systemer mot etterretning og angrep. Komiteen ba om tilbakemelding på Justis- og beredskapsdepartementets oppfølging i Dokument 1 (2020–2021).

Komiteen merket seg året etter at arbeidet var i rute, men at det fortsatt var stor risiko på området. Komiteen forutsatte at Stortinget ble informert om eventuelle fortsatte avvik, og ba Riksrevisjonen følge opp saken i den ordinære revisjonen inntil avvikene var lukket.

Kilde: Innst. 46 S (2019–2020), jf. stortingsvedtak 3. desember 2019; Innst. 176 S (2020–2021), jf. stortingsvedtak 19. januar 2021.

3.1.4 Justis- og beredskapsdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev 14. november 2023 Justis- og beredskapsdepartementet om å redegjøre for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp funn og anbefalinger i revisjonen rapportert i Dokument 1 (2019–2020) og komiteens merknader til denne. Justis- og beredskapsdepartementet ga sitt svar i brev 15. desember 2023.

Justis- og beredskapsdepartementet skrev i svaret sitt at arbeidet med å følge opp Riksrevisjonens undersøkelse ble delt inn i tre faser. De to første fasene ble ivaretatt i et program som ble avviklet i 2021. Det resterende arbeidet skulle gjøres som del av Politiets IT-enhets ordinære drift og utvikling. Departementet oppga i siste halvdel av 2023 at gjennomføringen av enkelte tiltak i oppfølgingsplanen var forsinket.

Forsvarlig digital sikkerhet er en forutsetning for å dra nytte av eksisterende og nye IT-løsninger, og dermed også for et operativt politi som ivaretar borgernes trygghet. Cybertrusselen fra ulike aktører er økende. EOS-tjenestene peker også på økt risiko for innsidevirksomhet. Forsvarlig digital sikkerhet er særlig viktig i en tid med krevende endringer i både kriminalitetsbildet og den sikkerhetspolitiske situasjonen.

Riksrevisjonen besluttet å gjennomføre en utvidet oppfølging av den opprinnelige revisjonen, basert på departementets svar, funnene i den opprinnelige revisjonen og utviklingen i det sikkerhetspolitiske trusselbildet. En utvidet oppfølging ble utført første halvår 2025 for å undersøke Justis- og beredskapsdepartementets og Politidirektoratets

oppfølging av konklusjoner og anbefalinger fra tidligere undersøkelser. Undersøkelsen omfattet etatens arbeid med å tydeliggjøre ansvars- og styringslinjer og ferdigstilling og gjennomføring av et ledelsessystem for sikkerhet, i tillegg til tester og analyser av om politiet har etablert sikkerhetstiltak i henhold til god praksis. Dette var noen av de tekniske tiltakene som ble undersøkt:

- kontroll med enheter og programvare
- tilgangsrettigheter
- sikkerhetsoppdatering
- sikker konfigurasjon
- nettverksarkitektur
- logging og overvåkning
- hendelseshåndtering, beredskap og sikkerhetskopiering

Det ble som et ledd i undersøkelsen også gjennomført en inntrengningstest for å teste om de tekniske sikkerhetstiltakene virket som forutsatt, og om det digitale «dybdeforsvaret» til politiet er tilstrekkelig. Dybdeforsvar er en strategi som går ut på å oppnå robuste IT-systemer gjennom flere lag med sikkerhetstiltak.

Forenkle og klargjøre ansvars- og styringslinjer for arbeidet med informasjonssikkerhet i politiet

Undersøkelsen som ble rapportert i Dokument 1 (2019–2020), viste utfordringer i arbeidet med informasjonssikkerhet i politiet, og at disse utfordringene ble vanskeliggjort av en kompleks organisering og en fragmentert ansvarsfordeling der Politidirektoratet var etatsstyrer, Politiets IT-enhet var IKT-leverandør og Kripos var behandlingsansvarlig. Politidirektoratet har som etatsstyrer det overordnede fagansvaret for digital sikkerhet i politi- og lensmannsetaten. Politi- og lensmannsetaten har i perioden etter undersøkelsen i flere omganger endret styringsmodellen for forvaltning av IKT-løsningene. En ny instruks for Politiets IT-enhet var en større endring som kom på plass fra 2021. I den nye instruksen fikk Politiets IT-enhet fagansvar for teknologiutvikling av politiets IKT-løsninger og -infrastruktur, herunder digital sikkerhet.

Oppfølgingsundersøkelsen viser at det til tross for arbeidet som er gjort, fortsatt er utfordringer med ansvars- og styringslinjer mellom Politidirektoratet, Politiets IT-enhet og Kripos, og at dette får negative konsekvenser for sikkerhetsarbeidet. Noen av utfordringene er at mandatet, myndigheten og rammebetingelsene til Politiets IT-enhet ikke er tydelige nok, og at gjentatte endringer i styringsmodell og organisering gjør det krevende for de ulike aktørene å samhandle og ha relevant innsikt i den digitale sikkerhetsrisikoen i etaten. Politidirektoratet jobber i 2025 med en ny modell for samhandling i etaten, som også vil berøre sikkerhetsarbeidet og samhandlingen mellom aktørene.

Ferdigstille og gjennomføre styringssystemet for informasjonssikkerhet i politiets enheter

Undersøkelsen som er rapportert i Dokument 1 (2019–2020), viste at Politidirektoratet hadde vedtatt en overordnet etatspolicy for informasjonssikkerhet, men at det i liten grad forelå andre styringsdokumenter for informasjonssikkerhet på etatsnivå.

Politidirektoratet har siden 2018 ferdigstilt nasjonale instruksjoner som angir hvordan enhetene i politiet skal innrette egen sikkerhetsstyring. Oppfølgingsundersøkelsen viser også at Politidirektoratet gjennomfører årlige gjennomganger av sikkerhetsarbeidet med den øverste ledelsen, og at sikkerhetsorganisasjonen har tatt opp ulike utfordringer ved arbeidet med digital sikkerhet.

Oppfølgingsundersøkelsen viser samtidig at det er etterslep i dokumentasjonen av arbeidsmåter i Politiets IT-enhet, og at enheten fortsatt jobber med å iverksette grunnleggende sikkerhetstiltak basert på avvik som er identifisert gjennom sikkerhetsrevisjoner og tester, og ikke som følge av systematiske risikovurderinger.

I større grad følge anbefalinger fra blant andre Nasjonal sikkerhetsmyndighet i arbeidet med informasjonssikkerhet i politiet

Undersøkelsen som er rapportert i Dokument 1 (2019–2020), viste at politiets sikkerhetstiltak på flere områder avvek vesentlig fra *NSMs Grunnprinsipper for IKT-sikkerhet*¹⁴.

NSMs grunnprinsipper for IKT-sikkerhet er omfattende og tar tid å implementere. NSM har derfor i tillegg gitt ut råd og veiledninger for å hjelpe virksomheter med å prioritere prinsipper og enkelttiltak. Blant annet har NSM utarbeidet en liste med fem effektive tekniske tiltak for å beskytte systemer mot dataangrep. NSM anbefaler å

- installere sikkerhetsoppdateringer så fort som mulig og mest mulig automatisk
- ikke tildele administratorrettigheter til sluttbrukere
- ikke tillate bruk av svake passord og å bruke multifaktorautentisering der det er mulig
- fase ut eldre IKT-produkter
- kun tillate programvare som er godkjent av virksomheten eller enhetsleverandøren¹⁵

Departementet opplyser at de ser på NSMs grunnprinsipper som minimumskrav for arbeidet med digital sikkerhet i politiet. Oppfølgingsundersøkelsen viser at Politiets IT-enhet har gjort forbedringer i sikkerhetstiltak og jobber for å få innført flere av NSMs anbefalinger. Undersøkelsen viser likevel at Politiets IT-enhet har et lavt modenhetsnivå når det gjelder å følge NSMs anbefalinger, og at politiets IKT-systemer er sårbare for angrep fra ondsinnede aktører.

¹⁴ *NSMs Grunnprinsipper for IKT-sikkerhet*, versjon 2.1, NSM, 31. mars 2024, første gang ferdigstilt 28. august 2017.

¹⁵ <https://nsm.no/fagomrader/digital-sikkerhet/rad-og-anbefalinger-innefor-digital-sikkerhet/5tiltak>.

Forbedre sikkerhetsovervåkningen av politiets infrastruktur

Undersøkelsen som er rapportert i Dokument 1 (2019–2020), viste at politiet hadde gjennomført tiltak for å forbedre evnen til å oppdage sikkerhetshendelser, men at systemene fortsatt var i en innføringsfase og ennå ikke egnet til å oppdage dataangrep.

Politiets IT-enhet har truffet tiltak for å forbedre sikkerhetsovervåkningen. Til tross for dette har politiets evne til å oppdage og forhindre sikkerhetsbrudd ikke blitt bedre siden 2018. Selv om politiet har bedre grunnlag for å oppdage sikkerhetsbrudd enn i 2018, viser tester at det er uønskede aktiviteter i den digitale infrastrukturen som burde vært oppdaget, og som politiets overvåkning ikke fanger opp.

Justis- og beredskapsdepartementets overordnede styring på området

Justis- og beredskapsdepartementet har over tid vært kjent med risikoen ved digital sikkerhet i politi- og lensmannsetaten. Departementet peker på at de også har prioritert digital sikkerhet høyt. Dette kommer fram i styringssignaler fra departementet i ulike styringsdokumenter, inkludert i departementets tildelingsbrev til Politidirektoratet. Departementet er også holdt orientert om etatens oppfølging av anbefalinger fra den opprinnelige undersøkelsen.

Både direktoratet og departementet viser til at et digitalt etterslep i politi- og lensmannsetaten påvirker den digitale sikkerheten i etaten negativt. I dag bruker politiet stadig mer ressurser på å holde de eksisterende systemene sikre og tilgjengelige. Departementet peker på at digitaliseringen i politiet vanskeliggjøres av et stort etterslep som gjør at mange løft må tas samtidig. Justis- og beredskapsdepartementet presiserer at det er viktig at politiet lykkes med den helhetlige digitaliseringen for å kunne ivareta sikkerheten godt nok. Justis- og beredskapsdepartementet peker samtidig på hendeshåndtering og gjenoppbygging av systemer som et område der arbeidet med digital sikkerhet i etaten er styrket de seneste årene.

3.1.5 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen har gjennom flere revisjoner over en periode på 20 år rapportert om mangelfull ivaretagelse av IKT-sikkerheten i politiet. I samme periode har digitaliseringen og cybertrusselen økt.

Riksrevisjonen merker seg at Justis- og beredskapsdepartementet og Politidirektoratet har iverksatt tiltak for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger, men at det like fullt fortsatt er svakheter i etatens sikkerhetsarbeid og tiltak for å beskytte og overvåke politiets IT-løsninger. Det blir fortsatt pekt på at ansvars- og styringslinjer er en utfordring i etatens arbeid med digital sikkerhet, og det jobbes fortsatt med å få på plass grunnleggende sikkerhetstiltak og en systematisk og planmessig tilnærming til sikkerhetsarbeidet. Riksrevisjonen konstaterer at politiets evne til å oppdage og forhindre sikkerhetsbrudd ikke har blitt bedre siden 2018. Politiets IKT-systemer er fortsatt sårbare for angrep fra ondsinnede aktører, og det er risiko for at angrep ikke oppdages.

Riksrevisjonen registrerer at Justis- og beredskapsdepartementet mener at det er områder der den digitale sikkerheten er bedret de senere årene. Riksrevisjonen registrerer videre at departementet presiserer at det er viktig at politiet lykkes med den helhetlige digitaliseringen for å kunne ivareta sikkerheten godt nok, og at digitaliseringen i politiet vanskeliggjøres av et stort etterslep i utfasingen av eldre IKT-systemer, der mange løft må tas samtidig. Riksrevisjonen konstaterer at Justis- og beredskapsdepartementet og Politidirektoratet ikke har nådd målene de satte seg for å finne varige løsninger på sårbarhetene som ble påpekt i undersøkelsen rapportert i Dokument 1 (2019–2020). Forsvarlig digital sikkerhet er en forutsetning for en effektiv ivaretagelse av politiets samfunnsoppdrag. Riksrevisjonen mener det er kritikkverdig at Justis- og beredskapsdepartementet og Politidirektoratet ikke er kommet lenger i arbeidet med å ivareta forsvarlig digital sikkerhet i politi- og lensmannsetaten, til tross for at etatens utfordringer på området har vært kjent og påpekt over tid. Riksrevisjonen vil understreke at det er et stort behov for at Justis- og beredskapsdepartementet og Politidirektoratet intensiverer arbeidet med å sikre forsvarlig digital sikkerhet i etaten.

Riksrevisjonen avslutter normalt revisjoner senest etter at de har vært fulgt opp to ganger. I denne saken har Stortinget bedt Riksrevisjonen om å følge opp saken i den ordinære revisjonen inntil avvikene er lukket. Riksrevisjonen mener det er mest hensiktsmessig å følge opp at avvik har blitt lukket, i en ny revisjon av IKT-sikkerhet i politiet, framfor videre oppfølging avgrenset til den opprinnelige revisjonen som ble gjennomført i 2018. I tråd med Riksrevisjonens rutiner avsluttes derfor saken.

3.1.6 Statsrådens svar

Saken ble forelagt statsråden i Justis- og beredskapsdepartementet for uttalelse i brev 8. oktober 2025. Statsråden har svart i brev 23. oktober 2025. Svaret er i vedlegg 2.

3.1.7 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådens svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

3.2 Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot alvorlige brudd på dyrevelferdsloven i landbruket

3.2.1 Konklusjon

I tråd med Riksrevisjonens rutiner avsluttes saken etter to oppfølginger.

Riksrevisjonen mener det er positivt at Mattilsynet har iverksatt tiltak, blant annet gjennom nye retningslinjer og rutiner, for å bidra til et mer risikobasert og målrettet arbeid med dyrevelferd. Samtidig viser undersøkelsen at Mattilsynet nesten seks år etter at den opprinnelige undersøkelsen ble gjennomført, fortsatt har mangel på opptrappende virkemiddelbruk og heller ikke klarer å følge opp mange saker med alvorlige brudd på dyrevelferdsloven. På grunn de store konsekvensene for dyrevelferden er dette etter Riksrevisjonens vurdering ikke tilfredsstillende.

Ansvarlig departement: Landbruks- og matdepartementet

3.2.2 Overordnet vurdering: Ikke tilfredsstillende

Riksrevisjonen mener at det ikke er tilfredsstillende at Landbruk- og matdepartementet ikke har sørget for en opptrappende virkemiddelbruk i Mattilsynet ved alvorlige brudd på dyrevelferdsloven.

3.2.3 Opprinnelig undersøkelse

Målet med Riksrevisjonens undersøkelse var å vurdere i hvilken grad myndighetene legger til rette for og gjennomfører et målrettet tilsyn for å minimere omfanget av alvorlige brudd på regelverket for dyrevelferd i landbruket.

[Dokument 1 \(2019-2020\) Hovedanalyserapport \(riksrevisjonen.no\)](#) ble levert til Stortinget 8. oktober 2019. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 14. november 2019, jf. [Innst. 46 S \(2019-2020\) – stortinget.no](#). Stortinget behandlet saken 3. desember 2019.

Riksrevisjonen fulgte opp saken første gang i [Dokument 3:1 \(2023-2024\) Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner](#), som ble overlevert Stortinget 26. oktober 2023, jf. [Innst. 177 S \(2023-2024\)](#). Stortinget behandlet saken [8. februar 2024](#).

Riksrevisjonens oppfølging av undersøkelsen i Dokument 3:1 (2023–2024) viste at Landbruks- og matdepartementet og Mattilsynet samlet sett har iverksatt en rekke tiltak for å følge opp Riksrevisjonens undersøkelse fra 2019. Vi vurderte det som positivt at Mattilsynet har utarbeidet flere nye retningslinjer for å styrke innsatsen mot alvorlige

brudd på dyrevelferdsloven og er i gang med å forbedre systemet for risikobasering. Det hadde imidlertid gått for kort tid til at det var mulig å vurdere om det hadde skjedd reelle forbedringer i tilsynsarbeidet.

Stortingets behandling av saken

I Innst. 177 S (2023–2024) delte en enstemmig kontroll- og konstitusjonskomite Riksrevisjonens vurdering, som var at saken burde følges videre, da det hadde gått for kort tid til å vurdere om det har skjedd reelle forbedringer i tilsynet. Komiteen registrerte at Riksrevisjonen mente at det var positivt at Mattilsynet hadde utarbeidet nye retningslinjer, men at det likevel var for tidlig å vurdere om retningslinjene hadde gitt en effekt på håndteringen av de alvorligste dyrevelferdssakene. Komiteen registrerte også Riksrevisjonens mening om at den sterke nedgangen i antall tilsyn innen dyrevelferd var bekymringsfull før Mattilsynet hadde et tilstrekkelig godt system for risikobasering.

Kilde: Innst. 177 S (2023–2024), jf. stortingsvedtak 8. februar 2024.

3.2.4 Landbruks- og matdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i et brev av 17. mars 2025 Landbruks- og matdepartementet om å redegjøre for tiltak og forbedringer som er iverksatt basert på Riksrevisjonens anbefalinger og komiteens merknader. Departementet ble bedt om å hente inn opplysninger fra Mattilsynet i den grad det var nødvendig for å besvare spørsmålene.

I sitt svar av 23. april 2025 viser Landbruks- og matdepartementet til at departementet i styringsdialogen med Mattilsynet har lagt vekt på oppfølging av dyrevelferdsområdet, og Mattilsynets budsjett er styrket på området i 2023–2025. Ellers viser departementet til en redegjørelse fra Mattilsynet, som er gitt i vedlegg til svarbrevet.

Mattilsynet viser til resultatet av Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot alvorlige brudd på dyrevelferdsloven i 2019, og påpeker at denne undersøkelsen sammenfalt i tid med den uavhengige granskningen av Mattilsynets tilsynsvirksomhet, som Stortinget hadde bedt regjeringen om å gjennomføre.¹⁶ I tillegg til de fire anbefalingene fra Riksrevisjonens undersøkelse kom det åtte funn fra granskningsrapporten som Mattilsynet har benyttet som utgangspunkt for sitt forbedringsarbeid.

Mattilsynet opplyser at de siden 2019 har gjennomført store endringer. De har gjennomført både konkrete endringer på dyrevelferdsområdet og strukturelle endringer som påvirker alle ansvarsområdene deres. Mattilsynet skriver at endringene har gitt gode resultater på flere områder, men at det fortsatt vil ta tid før mange av endringene får full effekt.

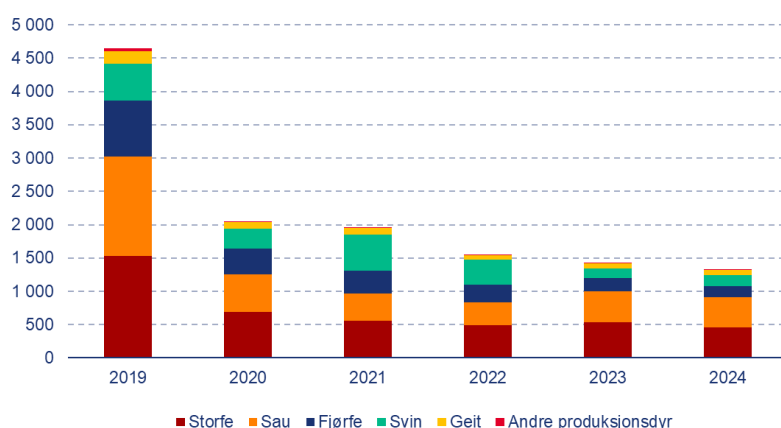
¹⁶ Høsten 2019 ba Stortinget regjeringen om å foreta en uavhengig granskning av Mattilsynets tilsynsvirksomhet. KPMG utarbeidet en granskningsrapport. KPMG. (2019). *Uavhengig granskning av Mattilsynet – Rapport til Landbruks og matdepartementet*.

Ett av funnene i granskningsrapporten var at Mattilsynets organisering bidro til en lite effektiv styring og uklare ansvarsforhold. Dette bidro til beslutningen om å omorganisere Mattilsynets hovedkontor, som fikk virkning fra 1. mai 2021. Ifølge Mattilsynet la den nye organiseringen til rette for å jobbe med digitalisering og utvikling på en langt mer effektiv måte. Fra mai 2025 har Mattilsynet ytterligere foretatt en omorganisering, slik at virksomheten nå er organisert som et hovedkontor med direktoratsoppgaver og tilsynet med fire nasjonale tilsynsdivisjoner.¹⁷ En av tilsynsdivisjonene er for landdyr og slakteri. Mattilsynet mener at organiseringen vil ha positiv effekt på deres oppfølging av alle de fire anbefalingene fra Riksrevisjonen.

Generelt om tilsynsaktivitet med dyrevelferd

Antall tilsyn med dyrevelferd fra Mattilsynet har gått ned de siste årene, fra nesten 10 000 tilsynsbesøk i 2015 til 1 975 i 2023.¹⁸ Tallene inkluderer tilsyn med dyrevelferd hos både produksjonsdyr og kjæledyr.

Figur 1 Antall dyrehold med produksjonsdyr som har hatt tilsyn med dyrevelferd i årene 2019–2024

Kilde: Mattilsynet

*Tallene for hver art kan ikke legges sammen for å få det totale antallet dyrehold som har hatt tilsyn. Dette skyldes at ett dyrehold kan ha flere arter med produksjonsdyr.

Mattilsynet opplyser at dyrevelferd er en av flere viktige oppgaver som de har ansvar for. Mattilsynet jobber med å utnytte ressursene best mulig ved å føre mest tilsyn der risikoen for dårlig dyrevelferd er størst.

Videre opplyser Mattilsynet at oppfølging av alvorlige dyrevelferdssaker er svært tid- og ressurskrevende, fordi de innebærer gjentatte tilsyn og tett oppfølging av dyreholdet over tid. Mattilsynet legger vekt på å ikke slippe tak i disse dyreholdene før de ser en varig forbedring i dyrevelferden eller dyreholdet er avviklet. De må gjøre inspeksjonene på en skikkelig måte, slik at de ivaretar dyreholderens rettigheter og følger reglene for saksbehandling i offentlig forvaltning. Mattilsynet mener det ikke er antallet tilsyn som er

¹⁷ Før dette ble tilsynet utført av fem regioner.

¹⁸ Mattilsynets arbeid med dyrevelferd – årsrapport 2015 og Mattilsynets arbeid med dyrevelferd – årsrapport 2023.

viktig for å bidra til god dyrevelferd, men at de bruker ressursene effektivt ved å utføre tilsyn der risikoen for alvorlige regelverksbrudd er størst. Måltrettet innsats rettet mot dyrehold der risikoen for dårlig dyrevelferd er størst, har ifølge Mattilsynet større effekt for dyrevelferden enn tilsyn i dyrehold der regelverket etterleves eller regelbruddene er mindre alvorlige. Mattilsynet opplyser at de jobber mer måltrettet og risikobasert enn tidligere.

I tertialrapportene de siste årene har Mattilsynet gjentatte ganger uttrykt at de ikke får fulgt opp dyrevelferd i henhold til egne planer.¹⁹ For eksempel rapporterer Mattilsynet at krevende hendelser på dyrehelseområdet gikk ut over oppfølging av dyrevelferd i 2024. Derfor fantes det svinebesetninger med avvik som Mattilsynet ikke fikk fulgt opp, i tillegg til at de hadde begrenset kapasitet til å følge opp bekymringsmeldinger og kronisk dårlige dyrehold som var kjent. Mattilsynet mener at situasjonen ikke er enestående for 2024, og at en slik nedprioritering av dyrevelferdsarbeidet på sikt kan få konsekvenser for den generelle dyrevelferden i Norge.²⁰ I første tertialrapport for 2025 skriver de at de har vesentlige avvik på dyrevelferdsområdet. Mattilsynet erfarer at andre oppgaver gir dem et begrenset handlingsrom til å jobbe med de risikobaserte oppgavene.²¹

Mattilsynet påpeker i svarbrevet at det er dyreholderne selv som har ansvaret for å overholde dyrevelferdsloven. Tilsynet har også i 2024 avdekket regelbrudd i mange dyrehold, noe som viser at dyreholderne i varierende grad ivaretar dyrevelferden. Mattilsynet mener at antallet alvorlige dyrevelferdssaker, inkludert de kronisk dårlige dyreholdene, viser at det til enhver tid pågår alvorlige saker de ikke har ressurser til å følge opp.

Mattilsynet skriver at de skal og må arbeide risikobasert. I tillegg til å følge opp produsenter med vedvarende utfordringer (kronisk dårlige dyrehold – KDD) har Mattilsynet vært nødt til å prioritere de begrensede ressursene de har innen kompetanse på dyrevelferd til andre oppgaver, som kjøttkontroll og slakteritsyn, samt hendelser som i all hovedsak er knyttet til dyrehelse.

Om opptrappende virkemiddelbruk for de alvorligste sakene med brudd på dyrevelferdsloven og oppfølging av kronisk dårlige dyrehold

Mattilsynet viser til følgende tiltak som er gjennomført for å følge opp de alvorligste sakene med brudd på dyrevelferdsloven og oppfølging av kronisk dårlige dyrehold:

Nye retningslinjer og rutiner

Som det gikk fram av forrige oppfølging, hadde Mattilsynet blant annet utarbeidet nye retningslinjer for vurdering av bruk av inngripende virkemidler (pri 1-saker), retningslinjer for kronisk dårlig dyrehold (KDD), rutiner for behandling av bekymringsmeldinger og rutiner for samarbeid med politiet. Siden da har de også utviklet nye retningslinjer og rutiner.

¹⁹ For eksempel rapportene for andre tertial 2024, for andre tertial 2023 og første tertial 2023.

²⁰ Rapport for andre tertial 2024 fra Mattilsynet til Landbruks- og matdepartementet.

²¹ Rapport for første tertial 2025 fra Mattilsynet til Landbruks- og matdepartementet.

Mattilsynet utviklet og publiserte en ny generell kontrollveileder i januar 2024. I denne står det blant annet at Mattilsynet skal følge opp manglende regelverksetterlevelse, og at en sak ikke skal avsluttes før Mattilsynet er overbevist om at regelverksbruddet er rettet opp og ikke vil gjenta seg. En intern rotårsaksanalyse i januar 2025 viste at kontrollveilederen ennå ikke er tilstrekkelig innarbeidet i organisasjonen. På bakgrunn av analysen besluttet Mattilsynet å utvide kontrollveilederen og beskrive relevante virkemidler inspektører bør bruke for å sikre regelverksetterlevelse. Den operative tilsynsplanen måtte i større grad ta høyde for ressursbehovet for å følge opp vedtak etter tidligere tilsyn, noe de fortsatt arbeider med. Mattilsynet utvikler også et nytt system for oppfølging av regelbrudd etter landdyrsinspeksjon.

Høsten 2024 innførte Mattilsynet en ny instruks for kvalitetssikring av saksbehandling i tilsynet. Kvalitetssikringen ble da utvidet til å omfatte en vurdering av faglig riktig og effektiv bruk av virkemidler. Ifølge Mattilsynet har instruksjonen gjort at regionene/tilsynsdivisjonene nå har fått en felles løsning for kvalitetssikring av fag, forvaltning og klarspråk i tillegg til korrekt registrering i saksbehandlingssystemene for å sikre datakvalitet.

Mattilsynet viser til at tiltakene er såpass nye at det ennå er vanskelig å si noe om hvilke forbedringer de har ført til. Ifølge Mattilsynet medfører den nye instruksjonen for kvalitetssikring av saksbehandling noe mer tidsbruk på saksbehandlingen i første ledd, men den vil også bidra til å sikre riktigere bruk av virkemidler.

Revisjon fra ESA om dyrevelferd for svin

I 2024 gjennomførte EFTA Surveillance Authority (ESA) en revisjon av Mattilsynets tilsyn av dyrevelferd for svin. Revisjonen fant blant annet at det var mangel på opptrappende virkemiddelbruk i saker der samme lovbrudd observeres ved gjentatte tilsyn, selv om det er tydelige krav om dette i Mattilsynets retningslinjer.²² ESA anbefalte at Mattilsynet iverksetter passende tiltak for å sikre at dyreholderen retter opp avviket og forebygger ytterligere avvik.²³ ESA har pekt på at effektiv og enhetlig bruk av virkemidler er et «horisontalt avvik» i Mattilsynet. Det vil si avvik som gjelder prosedyrer og systematisk oppfølging på tvers av fagområdene og ikke bare innenfor området som var gjenstand for revisjon.²⁴

Mattilsynet opplyser i svarbrevet til Riksrevisjonen at retningslinjen for å følge opp kronisk dårlig dyrehold og pri 1-retningslinjen (retningslinje for vurdering av bruk av inngripende virkemidler) er viktige verktøy for å sikre opptrappende virkemiddelbruk for de alvorligste sakene med brudd på dyrevelferden. Mattilsynet opplyser samtidig at bare et fåtall av sakene ender med varig bedring etter pålegg, eller frivillig avslutning av driften. Mange saker krever betydelige ressurser over tid og kan ende i retten, noe som fører til ytterligere ressursbruk.

²² EFTA Surveillance Authority (ESA). (2025). *Final report EFTA Surveillance Authority's audit to Norway from 30 September to 9 October 2024 on welfare of pigs and protection of animals during transport*.

²³ Krav fra artikkel 138(1)(b) i forordning (EU) nr. 2017/625.

²⁴ Mattilsynets årsrapport for 2022.

Mattilsynets arbeid med å utvikle systemer for å sikre et risikobasert tilsyn og bedre styringsinformasjon

Mattilsynet viser til at de arbeider med å utvikle systemer for å sikre et mer risikobasert tilsyn og bedre styringsinformasjon. De arbeider blant annet med å samle og organisere data fra ulike kilder, noe som vil gi mer pålitelig informasjon og mulighet til å se på historiske data.

Mattilsynet opplyser at MATS, som er deres primære saksbehandlingssystem, ikke har vært et tilfredsstillende system for å identifisere dyrehold med høy risiko for brudd på regelverket for dyrevelferd. MATS var i stor grad tilpasset Mattilsynets tidligere arbeidsprosesser og lite egnet til å støtte nye behov. Mattilsynet har i stor grad manglet systemstøtte for å endre systemet i tråd med ønsket tilsynspraksis. Tiltakene som Mattilsynet iverksatte etter Riksrevisjonens undersøkelse og den uavhengige granskningen, krevde derfor i hovedsak manuell oppfølging, noe som skapte betydelig merarbeid for organisasjonen.

I 2021 bygget Mattilsynet opp en egen utviklingsavdeling bestående av tverrfaglige team. Mattilsynet opplyser at de har utviklet og lansert en rekke nye digitale verktøy som skal styrke evnen deres til å jobbe risikobasert, samt gi bedre styringsinformasjon. Systemene er under kontinuerlig forbedring og brukes til beslutningsstøtte og effektivisering av tilsynsarbeidet. De jobber fortsatt med å dokumentere den fulle effekten av disse tiltakene. Ifølge Mattilsynet er de ikke i mål, men de har kommet et godt stykke på vei.

Mattilsynet trekker spesielt fram

- systemet for kartlegging av kronisk dårlig dyrehold (som ble beskrevet ovenfor)
- bekymringsmelding for landdyrløsningen
- løsningen MJØLK (som blir beskrevet nedenfor)
- et nytt kvalitetssystem som ble lansert november 2024

Det sistnevnte systemet gjør det enklere for de ansatte å finne gjeldende retningslinjer og rutiner. Det pågår også et arbeid for å gjøre dokumentene mer brukervennlige og sikre at korrekt styringsinformasjon blir innhentet og anvendt på en effektiv måte.

Mattilsynet peker også på at de har endret måten de planlegger tilsyn og rapporterer på.

Planlegging av tilsyn

ESAs revisjon om dyrevelferd for svin fra 2024 konkluderer blant annet med at Mattilsynet har mye kunnskap om dyrevelferden til gris i Norge, men ikke konsekvent tar i bruk denne kunnskapen når de planlegger tilsyn. ESA anbefaler at Mattilsynet planlegger tilsynene på en måte som gjør at alle operatører regelmessig kontrolleres ut fra en risikovurdering og med passende hyppighet.

Mattilsynet opplyser at de har endret måten de planlegger kontrollen på, noe som har ført til en bedre og mer lik prioritering. For eksempel har regionene gjennomført en vesentlig større andel av pålagte kontrolloppgaver innenfor dyrehelse enn tidligere år.

Ifølge Mattilsynet har arbeidet med en ny planprosess og rapportering av arbeid som er utført i tråd med prioriteringene, gjort at de har fått mer styringsinformasjon om planlagte og gjennomførte tilsyn på tvers av organisasjonen. Gjennom tertialrapportering og styringssamtaler har de god oversikt over utført arbeid og mulighet til å sammenligne status i arbeidet på tvers av regioner. Dette gjelder både den risikobaserte kontrollen og oppfølgingen av de kronisk dårlige dyreholdene. Mattilsynet mener at den nye organiseringen med en egen tilsynsdivisjon for landdyr og slakteri vil gjøre det enklere å prioritere tilsyn som er risikobasert og enhetlig. De vil videreutvikle både plan og rapportering framover, basert på de erfaringene de høster underveis.

Løsningen MJØLK

Mattilsynet tok i bruk løsningen MJØLK i desember 2024. Løsningen samler informasjon om dyrehold slik at inspektørene kan få bedre oversikt og gjøre risikovurderinger av dyrevelferden. MJØLK inneholder blant annet data fra bekymringsmeldinger, USR (utvidet sykdomsregistrering), legemiddelbruk, hendelser, inspeksjoner, vedtak og tilskudd og meldinger fra Mattilsynets kjøttkontrollsystem (MAKKS) for rødt kjøtt.

Om tett og systematisk oppfølging av kronisk dårlige dyrehold

Retningslinjen for å følge opp kronisk dårlige dyrehold skal sikre at oppfølgingen skjer enhetlig og effektivt. Målet er varig bedring i eller avvikling av dyreholdet innen forsvarlig tid. Ifølge retningslinjen skal regionene koordinere arbeidet i sin region, herunder identifisere kronisk dårlige dyrehold, kategorisere disse på prioriteringslister, sette opp tidslinjer, lage oppfølgingsplaner og ha et tydelig tidsbestemt mål for varig bedring i eller avvikling av det aktuelle dyreholdet. To av regionene har organisert arbeidet i team, som kun jobber med å følge opp kronisk dårlige dyrehold i samsvar med retningslinjen.

Dyreholdene plasseres i fire ulike kategorier, ut fra risikoen for dyrevelferden og avdelingens prioriteringer: røde, oransje, gule og grønne (trafikklysmodellen).

Mattilsynets vurdering er at retningslinjen for kronisk dårlige dyrehold har ført til at de har bedre oversikt over og følger opp disse dyreholdene på en mer målrettet, systematisk, effektiv og enhetlig måte. Ifølge Mattilsynet jobber de mer konsentrert og målrettet i hver enkelt sak, takket være kombinasjonen av tydelige retningslinjer, god organisering og tydelig plassering av ansvar for arbeidet. Dette er avgjørende for at de skal lykkes med målet om varig bedring eller avvikling av dyreholdene innen forsvarlig tid.

Mattilsynet framhever at det spesielt har skjedd forbedringer i de to regionene hvor arbeidet er organisert i team. At teamorganiseringen og arbeidsmetoden er hensiktsmessig, påpekte også ESA i forbindelse med revisjon av dyrevelferd hos svin i oktober 2024. I første tertialrapport for 2025 skriver Mattilsynet at de vil opprette flere team med bakgrunn i de positive erfaringene.

Regionene rapporterer per tertial om statusen for de kronisk dårlige dyreholdene. Rapporteringen viser blant annet at 30 dyrehold ble forbedret til status grønn i 2023 og 29 i 2024. I tillegg ble 21 dyrehold avviklet i 2023 og 28 i 2024.

Alle regionene har i styringssamtaler informert om at dette arbeidet har gjort det lettere å prioritere og følge opp de dyreholdene som trenger det mest.

Mattilsynet viser også til at det fortsatt er behov og rom for å forbedre retningslinjer, arbeidsmetoder og organisering. Mattilsynet skal jobbe videre med dette og forventer at ny organisering vil bidra positivt til forbedringsarbeidet.

Bekymringsmeldinger for dyr

Høsten 2024 tok Mattilsynet i bruk et nytt saksbehandlingssystem for mottak av bekymringsmeldinger fra publikum og kjøttkontrollen. Hensikten med systemet er å behandle bekymringsmeldinger mer effektivt og med høyere kvalitet samt å styrke Mattilsynets datagrunnlag for videre risikovurderinger og oppfølging. Løsningen består av et forbedret skjema for innmelding av bekymringer og et nytt saksbehandlingssystem. Ifølge Mattilsynet har systemet allerede ført til forbedringer. Blant annet gjør systemet det enklere å velge ut de riktige og viktige meldingene først, det samler behandling av meldinger fra publikum og kjøttkontrollen på ett sted, og saksbehandlingstiden for meldinger har gått ned.

I 2024 mottok Mattilsynet 13 393 bekymringsmeldinger om dyr. Av de mottatte meldingene ble 8 057 vurdert som relevante. Mattilsynet fulgte opp 1 261 av disse meldingene med inspeksjon eller annen saksbehandling. Omtrent 2 300 av de relevante sakene ble avsluttet uten videre oppfølging på grunn av manglende ressurser.²⁵

På spørsmål om hvor mange saker som lukkes på grunn av manglende ressurser, svarer Mattilsynet at bekymringsmeldinger nå er blant informasjonen som inngår i MJØLK. MJØLK er et viktig verktøy for å kunne vurdere bekymringsmeldingene sammen med annen relevant informasjon som gir grunnlag for gode risikovurderinger. De svarer også at 80 prosent av bekymringsmeldingene gjelder kjæledyr, og at det totale antallet bekymringsmeldinger derfor ikke gir et riktig bilde av meldingene om dyrevelferden i landbruket.

I ESAs rapport om dyrevelferd for svin går det blant annet fram at slakteriene sender flere varsler i Mattilsynets kjøttkontrollsystem (MAKKS), men at Mattilsynet ikke følger disse opp regelmessig. På spørsmål om dette svarer Mattilsynet at løsningen MJØLK og saksbehandlersystemet for bekymringsmeldinger fra desember 2024 sørget for at varsling fra MAKKS går inn i oversiktene til regionsteamene som jobber med bekymringsmeldingene. Inspektørene slipper nå å forholde seg til to systemer, men kun ett, hvor de finner all informasjonen som Mattilsynet har.

Andre løsninger

Mattilsynet har lansert en løsning for å registrere kapasiteten i hønsehus og planlegger forbedringer i Husdyrregisteret. Mattilsynet jobber også med å forbedre analyseverktøy for sykdomsregistrering i slakteriene for å levere detaljerte analyser av dyrevelferd hos

²⁵ Mattilsynets årsrapport for 2024. Det framgår av årsrapporten at av de 8 057 som er relevante, er det 66 prosent som er vurdert som sterke og sendt til Mattilsynets avdelinger for videre oppfølging. Av disse 66 prosentene er det 43 prosent igjen som er avsluttet på grunn av manglende ressurser. Dette tilsvarer ca. 2 300 saker.

storfe-, småfe- og svineprodusenter, ned på den enkelte produsent. Løsningen er under testing.

3.2.5 Riksrevisjonens vurdering

Landbruks- og matdepartementet viser i sitt svar til at departementet i styringsdialogen med Mattilsynet har lagt vekt på oppfølging av dyrevelferdsområdet. Mattilsynet opplyser at de har brukt funnene fra Riksrevisjonens undersøkelse og den uavhengige granskningen av Mattilsynet fra 2019 som utgangspunkt for sitt forbedringsarbeid.

Mattilsynet har de senere årene utviklet rutiner, retningslinjer og systemer og har gjennomført omorganiseringer. Noen av disse tiltakene er det for tidlig å vurdere virkningene av, mens andre tiltak har bidratt til positive endringer. For eksempel har retningslinjen for kronisk dårlige dyrehold ført til at Mattilsynet har bedre oversikt over og følger opp disse dyreholdene på en mer målrettet, systematisk, effektiv og enhetlig måte. Videre er det innført en ny løsning (MJØLK) som samler informasjon om dyrehold, slik at inspektørene kan få bedre oversikt og gjøre risikovurdering av dyrevelferden.

Riksrevisjonen mener det er positivt at Mattilsynet har iverksatt tiltak som bidrar til et mer risikobasert og målrettet arbeid.

Selv om Mattilsynet har bedret systemene sine for å arbeide risikobasert og for å ha riktig virkemiddelbruk innenfor dyrevelferd, er resultatene fortsatt ikke betryggende. ESA påpeker for eksempel i en revisjon fra 2024 at Mattilsynet ikke følger egne retningslinjer om opptrappende virkemiddelbruk når det gjelder dyrevelferd for svin. Dette innebærer at samme lovbrudd observeres ved gjentatte tilsyn, uten at virkemiddelbruken trappes opp. ESA har også gjennom andre revisjoner påvist avvik fra enhetlig og effektiv virkemiddelbruk i Mattilsynet.

Undersøkelsen viser at Mattilsynet ikke klarer å følge opp mange saker med alvorlige brudd på dyrevelferdsloven. Mattilsynet rapporterer om vesentlige avvik på dyrevelferdsområdet til departementet og at de har begrenset handlingsrom til å jobbe med de risikobaserte oppgavene. I svarbrevet til Riksrevisjonen skriver Mattilsynet at det til enhver tid er alvorlige dyrevelferdssaker de ikke klarer å følge opp. Det er også mange relevante bekymringsmeldinger, som gjelder både kjæledyr og produksjonsdyr, som Mattilsynet ikke følger opp på grunn av manglende kapasitet. Mattilsynet vurderte selv i 2024 rundt 8 000 bekymringsmeldinger som relevante. Hele 2 300 av disse ble avsluttet uten videre oppfølging på grunn av manglende ressurser.

Basert på oppfølgingsundersøkelsen vurderer vi det slik at resultatene ikke er så gode som de burde vært, nesten seks år etter at den opprinnelige undersøkelsen ble gjennomført. Etter vår vurdering gir dette fortsatt grunn til bekymring for dyrevelferden.

I tråd med Riksrevisjonens rutiner avsluttes saken etter to oppfølginger.

3.2.6 Statsrådets svar

Saken ble forelagt statsråden i Landbruks- og matdepartementet for uttalelse i brev 8. oktober 2025. Statsråden har svart i brev 23. oktober 2025. Svaret er i vedlegg 3.

3.2.7 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådets svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

3.3 Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å integrere flyktninger og innvandrere gjennom kvalifisering til arbeid

3.3.1 Konklusjon

I tråd med Riksrevisjonens rutiner avsluttes saken etter to oppfølginger.

Riksrevisjonen konstaterer at Arbeids- og inkluderingsdepartementet og øvrige departementer siden oppfølgingen i 2023 har videreført tiltak og iverksatt ytterligere tiltak for å bidra til bedre integrering av flyktninger og innvandrere.

Riksrevisjonen vil understreke behovet for at Arbeids- og inkluderingsdepartementet og øvrige departementer fortsetter å arbeide for å forbedre integreringsarbeidet, og sikrer tett oppfølging av de iverksatte tiltakene.

Ansvarlig departement: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

3.3.2 Opprinnelig undersøkelse

Målet med undersøkelsen var å vurdere hvordan myndighetene arbeider for å ivareta Stortingets mål om at flyktninger og innvandrere skal integreres i det norske samfunnet gjennom kvalifisering til og deltakelse i arbeidslivet. Undersøkelsen belyste også hvilke faktorer som kan forklare hvorfor målene i dette arbeidet ikke er nådd.

[Dokument 3:4 \(2019–2020\)](#) Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å integrere flyktninger og innvandrere gjennom kvalifisering til arbeid ble sendt til Stortinget 27. november 2019. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 10. mars 2020, jf. Innst. 190 S (2019–2020). Saken ble behandlet av Stortinget 5. mai 2020.

Riksrevisjonen fulgte opp saken første gang i [Dokument 3:1 \(2023–2024\)](#) Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget, som ble overlevert Stortinget 11. oktober 2023. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 30. januar 2024, jf. [Innst. 177 S \(2023–2024\)](#). Komiteen delte Riksrevisjonens vurdering, som var at saken burde følges videre. Stortinget behandlet saken 8. februar 2024.

I oppfølgingen i 2023 konstaterte Riksrevisjonen at Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet hadde iverksatt flere tiltak for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og for å styrke det samlede virkemiddelapparatet på integreringsfeltet, blant annet ny integreringslov og nytt system for bosetting og kartlegging av kompetanse og mer bruk av fag- og yrkesopplæring i Navs arbeidsmarkedstiltak.

Russlands invasjon av Ukraina hadde ført til at rundt 55 000 flyktninger hadde kommet til Norge per august 2023. Flyktningene fra Ukraina ble gitt midlertidig kollektiv beskyttelse

og et kortere introduksjonsprogram, og det var usikkert i hvilken grad dette var tilstrekkelig for å kvalifisere dem til arbeid.

Riksrevisjonen viste til at det hadde gått kort tid siden flere av tiltakene ble innført, og at det derfor var for tidlig å si noe om resultatene. På viktige områder, som målrettet bosetting, tilpasset norskopplæring i introduksjonsprogrammet og effekten av Navs arbeidsmarkedstiltak, kunne ikke departementene redegjøre for noen konkrete resultater. Det ble vist til at det derfor var viktig å følge opp resultatene av bosettingstiltakene og arbeidsmarkedstiltakene framover.

Riksrevisjonen besluttet å følge saken videre.

Stortingets behandling av saken

Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 30. januar 2024, jf. [Innst. 177 S \(2023–2024\)](#). Komiteen delte Riksrevisjonens vurdering, som var at det var for tidlig å vurdere effekten av flere av tiltakene, og komiteen var enig i at saken burde følges videre. Stortinget behandlet saken 8. februar 2024.

Kilde: Innst. 177 S (2023–2024), jf. Stortingsvedtak 479.

3.3.3 Arbeids- og inkluderingsdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev av 31. mars 2025 Arbeids- og inkluderingsdepartementet om å gjøre rede for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens funn og anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader etter oppfølgingen i 2023, og for resultater og effekter av de tiltakene og virkemidlene som er nevnt i departementets brev av 16. mai 2023. Departementet ble bedt om å gjøre særskilt rede for resultatene av iverksatte tiltak som skal bidra til at flyktninger fra Ukraina raskt skal kunne komme i arbeid. I tillegg ble departementet bedt om å gjøre rede for eventuelle andre tiltak som er iverksatt, og resultatene og effektene av disse.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet svarte i brev av 19. mai 2025. Departementet har fått innspill fra Justis- og beredskapsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), Arbeids- og velferdsdirektoratet og Utlendingsdirektoratet (UDI).

Oppfølging, resultater og videreutvikling av tiltak etter 2023

Kartlegging av kompetanse

Flyktninger og innvandrere med rett og plikt til introduksjonsprogram skal gjennomføre kompetansekartlegging før bosetting. I 2024 hadde rundt 90 prosent gjennomført slik kartlegging, mot rundt 70 prosent i 2023. IMDi informerer og veileder mottak og kommuner på flere ulike måter om plikten de har til å kartlegge, og vil følge opp mange store kommuner tett i 2025. Det ble i starten av 2024 lansert en ny løsning for kompetansekartlegging som skal gi sikrere kunnskap om flyktningers kompetanse og flere muligheter til å dele opplysninger om kompetanse.

Familieinnvandrede skal kartlegges etter bosetting dersom de er i målgruppen for introduksjonsprogram. I 2024 var 40 prosent registrert som kartlagt i IMDIs systemer, mot 45 prosent i 2022 og 2023. En del kommuner etterregistrerer i IMDIs systemer. En del andre, særlig store kommuner, registrerer kartleggingen i sine egne systemer, og uten å registrere i IMDIs systemer i ettertid.

For å sikre rask bosetting ble det i 2022 innført forenklet kompetansekartlegging av fordrevne fra Ukraina. I juni 2023 ble det innført rett og plikt til å gjennomføre kompetansekartlegging etter bosetting for denne gruppen. I februar 2025 var 35 prosent av de i målgruppen kartlagt, en nedgang fra mellom 40 og 45 prosent i foregående år. Departementet forventer at andelen registrerte vil øke når kommunene foretar etterregistreringer.

Bosettingsforberedende arbeid

Det er gjort en tilpasning i IMDIs eksisterende supportportal for brukerstøtte til kommunene for å ivareta behovet for brukervennlighet, effektivitet, systematikk, sikkerhet og personvern. Det finnes ikke noen elektronisk integrasjon mellom UDI og IMDi for å håndtere tilbakemeldinger fra kommunene om avvik i det bosettingsforberedende arbeidet i asylmottak. Det er fra mai 2024 innført rutiner for å sikre at kommunenes tilbakemeldinger kommer raskere fram til UDI via IMDi, og for å sikre at kommunene får tilbakemelding om hvordan henvendelsen har blitt håndtert. Rutinene gjør det også mulig å få en systematisk oversikt over hva kommunene ønsker og behøver av informasjon og over avvikene i informasjonen som gis fra mottak til kommuner.

Måltrettet bosetting

Det framgår av Meld. St. 17 (2023–2024) *Om integreringspolitikken: Stille krav og stille opp* at det fortsatt er et mål at bosettingen skal være styrt, spredt, rask og treffsikker, og at det skal legges enda større vekt på arbeids- og utdanningsmuligheter ved tildeling av bosettingskommune. Det er imidlertid ofte begrenset informasjon tilgjengelig om kommunene og om hver enkelt flyktnings kompetanse og forutsetninger. Det vil ofte ikke være mulig å ta hensyn til hver enkelt sine forutsetninger i perioder der det er mange som skal bosettes på kort tid, og der det er ulike behov og forutsetninger innad i familier.

Tilpasset norskopplæring

Det er innført et nasjonalt tilbud om digital lærerstyrt norskopplæring som gir kommunene mulighet til å gi individuelt tilpasset norskopplæring, gjennom å gi personer med medbrakt utdanning et opplæringstilbud med høy intensitet. Kommuner i hele landet kan benytte seg av tilbudet etter ønske og behov, og kan bruke norsktilskuddet for å dekke kostnadene. Per april 2025 har hver tredje kommune kjøpt kurs til slik opplæring, og 3 681 har deltatt på kurs.

Jobbsjansen

Jobbsjansen er et tilbud for hjemmевærende innvandrerkvinner som står langt unna arbeidslivet og trenger kvalifisering for å komme i utdanning eller arbeid. I 2024 ble det

gitt tilskudd til rundt 1 000 deltakerplasser. De siste fem årene har resultatene vært stabilt høye, med måloppnåelse på mellom 74 og 79 prosent. Det ble i 2023 etablert et Jobbsjansen-register for å kunne følge deltakerne over tid, for å forenkle rapporteringen fra kommunene og for å sikre trygg oppbevaring av data.

Virkemidler for å øke bruken av formell kvalifisering

Andelen deltakere i introduksjonsprogrammet som får formell kvalifisering er fortsatt lav. Sju prosent av deltakerne fikk videregående opplæring i 2023. Det er iverksatt flere tiltak som kan føre til en økning i denne andelen: økt vekt på muligheter for kvalifisering og arbeid i bosettingsprosessen²⁶ og endringer i ny opplæringslov.²⁷ Det er vedtatt endringer i integreringsloven som skal styrke muligheten til formell opplæring.

Introduksjonsprogrammet for dem som har som mål å fullføre videregående utdanning eller deler av den, kan vare i inntil fire år og kan forlenges med inntil ett år. De som har som mål å fullføre fag- og yrkesopplæring, kan delta i et program som varer i inntil fem år. Programmet som skal kvalifisere til arbeid kan vare i inntil to år. Endringene trer i kraft 1. januar 2026.²⁸

IMDi forvalter to tilskuddsordninger som innenfor introduksjonsprogrammets rammer skal stimulere fylkeskommunene til å tilrettelegge fag- og yrkesopplæringen for innvandrere med svake norskferdigheter og med store behov for tilrettelegging og oppfølging. I 2024 var det 1 350 som fikk tilbud om slik tilrettelagt opplæring, mot 850 i 2023. Fra 2025 er tilskuddet justert i henhold til endringene i ny opplæringslov. Departementet peker på at det til tross for dette vil være utfordringer på systemnivå for å få til en økning. Det pågår et forsøk om en samarbeidsmodell for tilrettelagt fag- og yrkesopplæring. Forsøket blir følgeevaluert. I 2025 fikk IMDi og Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse i oppdrag å vurdere og iverksette en rekke tiltak for å få til en økning i andelen som får formell kvalifisering.

Ny opplæringslov

Ny opplæringslov åpner for flere ulike opplæringsløp for voksne uten fullført grunnskole, og det er innført rett til forsterket opplæring i norsk for voksne i videregående utdanning. I den nye loven videreføres rett til realkompetansevurdering for voksne som har rett til å delta i videregående opplæring, og det innføres en tilsvarende rettighet for dem som har rett til å delta i opplæring på nivået under.

Som et tiltak i fullføringsreformen²⁹ er det lagt opp til at modulstrukturert opplæring skal være hovedmodellen for opplæring for voksne. Flere skal kunne ta fag- eller svennebrev. Opplæringen blir bedre tilpasset behovene til voksne ved at det er lagt opp til at deltakerne raskt og effektivt skal oppnå ønsket kompetanse, og ved at det blir enklere å kombinere opplæring, arbeid og andre forpliktelser enn det var tidligere.

²⁶ Se punktet ovenfor om målrettet bosetting.

²⁷ Se neste punkt for å få en nærmere beskrivelse av endringene.

²⁸ Lov om endringer i integreringsloven mv. (økt arbeidsretting og formell opplæring i introduksjonsprogrammet).

²⁹ Jf. Meld. St. 21 (2020–2021) *Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og framtiden*.

Bedre helhet i kvalifiseringsarbeidet – flere får varig tilknytning til arbeidslivet

Det er vedtatt endringer i integreringsloven som skal gi økt arbeidsretting. Blant annet er målgruppen for deltakelse i introduksjonsprogram blitt utvidet fra 55 år til 60 år. Det er også lagt inn krav om hvor stor del av programinnholdet som skal være arbeidsrettet. Endringene trer i kraft 1. januar 2026.³⁰

Siden 2021 har det vært økt oppmerksomhet om samarbeidet mellom kommuner og Nav-kontor om oppfølging av deltakere i introduksjonsprogrammet. Samarbeidsavtaler og rutiner har blitt tematisert i flere fora og flere Nav-kontor har etablert integreringsteam, men det er fortsatt variasjoner mellom kommunene i kvaliteten på samarbeidet.

Fylkeskommunene og arbeids- og velferdsetaten har inngått samarbeidsavtaler i alle fylkesregioner, med særlig vekt på opplæring og for å få til et opplæringstilbud som er bedre tilpasset Nav-brukere. Det finnes også flere lokale samarbeidsmodeller på dette feltet, der også andre aktører deltar, for eksempel arbeidsgivere, helsetjenesten og flyktningetjenesten.

Det pågår et flerårig forsøk om forlenget varighet på fag- og yrkesopplæring for brukere i Nav som har svake norskferdigheter. Et annet pågående forsøk handler om vektlegging av det tverrsektorielle samarbeidet mellom arbeids- og velferdsetaten og fylkeskommunen. Erfaringene så langt er at det er høy aktivitet i samarbeidet.

Det har vært utfordringer med å sikre livsopphold for enkelte grupper Nav-brukere som deltar i fag- og yrkesopplæring. Lånekassens ordninger har de senere årene blitt bedre tilpasset behovene til voksne, og fra høsten 2024 har voksne i videregående opplæring hatt rett til lån og stipend uavhengig av hvordan opplæringen er organisert.

I 2021 ble det opprettet en stilling som opplæringskoordinator ved alle fylkeskontorene til Nav, blant annet for å få til bedre tilrettelegging for bruk av opplæringstiltak for brukerne. Flere fylkeskontorer har rapportert om at dette har bidratt til økt bruk av opplæringstiltak.

Effekten av arbeids- og velferdsetatens arbeidsmarkedstiltak

En kunnskapsoppsummering fra 2023³¹ viser at arbeidsmarkedstiltak jevnt over har positiv effekt på sysselsetting, men at det er stor forskjell på hvilke arbeidsmarkedstiltak som virker best for hvem. En evaluering fra 2024 peker på at midlertidig lønnstilskudd, opplæringstiltak og arbeidstrening har positiv effekt på sysselsetting, og at tiltakene framstår som svært samfunnsøkonomisk lønnsomme.³²

Den nye opplæringsloven gjør det nødvendig å tilpasse regelverket for opplæringstiltak i Nav. Fra juli 2025 vil det være mulig å innvilge forberedende opplæring for voksne som opplæringstiltak, og tilbudet vil kunne få lengre varighet for personer med behov for

³⁰ Lov om endringer i integreringsloven mv. (økt arbeidsretting og formell opplæring i introduksjonsprogrammet).

³¹ Arbeid og velferd, utg. 1 2023. *Hva virker for hvem? Oppsummering av forskning om effekter av arbeidsmarkedstiltak på sysselsetting*. [Hva virker for hvem? Oppsummering av forskning om effekter av arbeidsmarkedstiltak på sysselsetting | Arbeid og velferd](#)

³² Oslo Economics: Rapport 2024: 26: Effekter av arbeidsmarkedstiltak.

norskopplæring, grunnleggende ferdigheter eller forberedende opplæring i forkant av eller i kombinasjon med fag- og yrkesopplæring.

Kvalifiseringsprogrammet

Arbeids- og velferdsdirektoratet og statsforvalterne har siden oppstarten av kvalifiseringsprogrammet gjennomført flere kompetansehevende og andre tilretteleggende tiltak overfor kommunene, og dette arbeidet blir videreført i 2025. De siste årene har det blant annet blitt utarbeidet verktøy for å kartlegge brukere, identifisere deltakere og utarbeide mulig innhold i programmet.

Statsforvalternes rolle

Fra 2025 er statsforvalterne styrket med 25 millioner kroner til sin tilsyns- og veiledningsrolle på integreringsfeltet. Styrkingen skal bidra til mer likeverdig praksis på tvers av kommuner og fylker og bedre rettssikkerheten for deltakerne i introduksjonsprogrammet. Det skal i tillegg gjennomføres flere tilsyn med kommunenes etterlevelse av integreringsloven.

Måling av resultater på integreringsfeltet

Departementet opplyser at det er utfordrende å måle konkrete resultater av integreringsloven. Det er utfordringer med kvaliteten til datagrunnlaget, særlig på grunn av manglende registreringer fra kommunenes side, manglende overføringer fra kommunale fagsystemer og kategoriendringer på personnivå. IMDi arbeider opp mot kommunene for å få til forbedringer. Det er også utfordringer knyttet til data IMDi mottar fra UDI og Folkeregisteret, som fører til forsinkelser eller feilberegninger i Nasjonalt introduksjonsregister (NIR).

Pågående prosesser

Departementet viser til flere pågående prosesser blant annet når det gjelder kompetansekartlegging, bosettingsarbeid, tilpasset norskopplæring og etablering av bedre data- og kunnskapsgrunnlag om virkningene av norskopplæringen. Det pågår også prosesser som skal øke andelen deltakere i introduksjonsprogrammet som får formell kvalifisering. IMDi arbeider med å få på plass et integreringslovbarometer som skal kunne måle kort- og langsiktige resultater av integreringsloven. Det ble i 2025 vedtatt endringer i integreringsloven, jf. Prop. 81 L (2024–2025). Endringene skal styrke arbeidsrettingen og den formelle opplæringen i introduksjonsprogrammet, og gjøre regelverket enklere og mer effektivt.

Arbeidsmarkedsintegrering av fordrevne fra Ukraina

Departementet viser til at Norge siden 2022 har bosatt over 90 000 flyktninger og fordrevne fra Ukraina, 25 000 av dem i 2024. Anslag for 2025 er bosetting av 15 800 personer. Det er et mål at fordrevne fra Ukraina skal komme raskt ut i arbeid. De fleste ukrainere har høyere utdanning, men mange trenger likevel noe kvalifisering og språkopplæring før de er klare for arbeidsmarkedet. Tilbudet ukrainere får, samsvarer i stor grad med det tilbudet andre flyktninger får. Varigheten på introduksjonsprogrammet

er ifølge departementet lik, men det er et forenklet system for godkjenning av videregående utdanning fra Ukraina.

Det er iverksatt en rekke tiltak for å få flere fordrevne fra Ukraina til å delta på arbeidsmarkedet:

- Det er innført midlertidige endringer i integreringsforskriften for å gjøre introduksjonsprogrammet for fordrevne mer arbeidsrettet.
- Det er utviklet to yrkesrettede løp innenfor rammen av kort programtid: for jobb innen helse- og omsorgstjenestene og for jobb som assistent i barnehage- og grunnskoleopplæringssektoren.
- Det er opprettet et nasjonalt tilbud om digital lærerstyrt norskopplæring for å gi mulighet til å kombinere norskopplæring på kveldstid og i helger med jobb på dagtid.
- Det er utarbeidet kompetansepakker om arbeidsrettet norskopplæring og om arbeidsrettet kvalifiseringsløp.
- Det er utarbeidet en digital veileder om samarbeid mellom arbeids- og velferdsetaten og kommunene om introduksjonsprogram.
- IMDis juridiske veileder om det midlertidige integreringsregelverket for personer med midlertidig kollektiv beskyttelse er oppdatert.

I arbeids- og velferdsetaten er det en rekke tiltak som har som mål å få flere fordrevne fra Ukraina i arbeid:

- Nav-kontorene har prioritert de fordrevne fra Ukraina når det gjelder arbeidsrettet oppfølging og arbeidsmarkedstiltak.
- Nav-kontorene har i 2024 arrangert flere jobbmesser og jobbtreff for flyktninger.
- Nav fylke og Nav-kontorene har i samarbeid utviklet arbeidsmarkedstiltak som er tilpasset behovene til de fordrevne fra Ukraina, som korte bransjerettede kurs med språkstøtte innenfor bransjer med stort behov for arbeidskraft og ulike varianter av norskopplæring og egne jobbkubber med språkstøtte.
- Arbeids- og velferdsdirektoratet og Nav fylke/region har arrangert webinarer for de ansatte ved Nav-kontorene med temaet «Arbeidsrettet oppfølging av ukrainske flyktninger – hva betyr raskt i arbeid?»

Per april 2025 deltok 82 prosent av ukrainerne i introduksjonsprogram, det vil si 12 200 personer. 72 prosent av de 17 800 ukrainerne som hadde rett til norskopplæring, det vil si 12 800 personer, var registrert som deltakere i norskopplæring.³³ 24 100 ukrainere hadde på samme tidspunkt fullført programmet. Av disse hadde 45 prosent gått rett ut i arbeid, 2 prosent videre til utdanning, 29 prosent til arbeidsmarkedstiltak i regi av Nav og 11 prosent til kvalifiseringstiltak i regi av kommunen eller andre aktører.

³³ Tallene er basert på kommunenes registrering i Nasjonalt introduksjonsregister (NIR). Det er mulig å etterregistrere i NIR, så tallene kan endres noe over tid.

I mars 2025 var 33 prosent av de fordrevne fra Ukraina i alderen 20 til 66 år i arbeid. Andelen har økt fra 19 prosent i arbeid i mars 2024. Nesten 70 prosent av disse arbeider mer enn 30 timer i uken. I 2024 var 44 prosent av de fordrevne fra Ukraina i jobb etter en botid på to år.

3.3.4 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen merker seg at det i 2026 trer i kraft endringer i integreringsloven som skal gi bedre mulighet til formell opplæring og økt arbeidsretting. Det har også blitt jobbet videre med etablerte tiltak, og det er iverksatt ytterligere tiltak for å få til forbedringer på integreringsfeltet. Det er positivt at det er satt i gang forsøk på ulike områder, blant annet for å få til bedre tverrsektorielt samarbeid, og for å teste ut ulike modeller for å få til en mer fleksibel og tilpasset opplæring og oppfølging av den enkelte. Riksrevisjonen konstaterer at det fortsatt er en liten andel av deltakerne i introduksjonsprogrammet som får formell kvalifisering, og understreker at det er viktig at det blir arbeidet videre for å øke andelen.

Riksrevisjonen registrerer at det er utfordringer med datakvaliteten på integreringsfeltet, og ser positivt på at det pågår arbeid for å forbedre praksis for registreringer og for å utvikle bedre systemer for å samle inn og sammenstille informasjon.

Det har vært store ankomster av fordrevne fra Ukraina siden 2022. Riksrevisjonen registrerer at det er satt i verk flere tiltak for å få til en god oppfølging både av de fordrevne og av bosettingskommunene. Det er imidlertid mange som ikke er i jobb i denne gruppen, og Riksrevisjonen vil følge utviklingen på området.

Riksrevisjonen understreker at det er viktig å jobbe videre med å få på plass et godt data- og kunnskapsgrunnlag og å følge med på behovet for eventuelle tilpasninger i tiltaksapparatet på integreringsfeltet.

I tråd med Riksrevisjonens rutiner avsluttes saken etter to oppfølginger.

3.3.5 Statsrådets svar

Saken ble forelagt statsråden i Arbeids- og inkluderingsdepartementet for uttalelse i brev 8. oktober 2025. Statsråden har svart i brev 23. oktober 2025. Svaret er i vedlegg 4.

3.3.6 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådets svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

3.4 Riksrevisjonens undersøkelse av årsaker til lang saksbehandlingstid i klage- og ankesaksbehandlingen i Nav og Trygderetten

3.4.1 Konklusjon

Riksrevisjonen avslutter saken.

Riksrevisjonen konstaterer at Arbeids- og inkluderingsdepartementet har iverksatt flere forbedrings- og utviklingstiltak for å korte ned saksbehandlingstiden i klage- og ankesaksbehandlingen i Nav og Trygderetten, og for å heve kvaliteten i arbeidet.

Saksbehandlingstidene har blitt noe redusert i arbeids- og velferdsetaten og betydelig redusert i Trygderetten, og det har vært en nedgang i restansene.

Ansvarlig departement: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

3.4.2 Opprinnelig undersøkelse

Målet med undersøkelsen var å vurdere i hvilken grad arbeids- og velferdsetaten og Trygderetten behandlet klage- og ankesaker på en målrettet måte og i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger. Undersøkelsen omfattet hovedsakelig perioden 2014–2019, men det ble også innhentet data for deler av 2020 for å belyse hvilke konsekvenser koronapandemien hadde hatt.

[Dokument 3:8 \(2020–2021\)](#) Riksrevisjonens undersøkelse av årsaker til lang saksbehandlingstid i klage- og ankesaksbehandlingen i Nav og Trygderetten ble sendt til Stortinget 4. mai 2021. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 16. februar 2022, jf. [Innst. 169 S \(2021–2022\)](#). Saken ble behandlet av Stortinget 8. mars 2022.

Undersøkelsens konklusjoner var at

- saksbehandlingstidene i klage- og ankesaker i Nav og Trygderetten var for lange og hadde blitt lengre over tid.
 - Saksbehandlingstiden i ankesaker i Trygderetten hadde nær doblet seg i perioden 2014–2019.
 - En stor del av brukerne med klage- og ankesaker i Nav måtte vente lenger enn det som er fastsatt som lengste akseptable ventetid før de fikk svar i saken sin.
- klage- og ankesaker ble liggende lenge både i Nav og Trygderetten før de ble saksbehandlet
- for lav kapasitet på trygdemedisinsk kompetanse hadde bidratt til særlig lang saksbehandlingstid i helserelaterte klage- og ankesaker
- det var lite oppmerksomhet på den totale ventetiden for brukeren i klage- og ankesaker

- Arbeids- og sosialdepartementet ikke hadde sikret at prioriteringer i de ulike instansene i klage- og ankesakskjeden i tilstrekkelig grad ble sett under ett
- det var svakheter i arbeidet med å sikre tilstrekkelig kvalitetsutvikling i klage- og ankesaksbehandlingen
- det ikke ble gjort nok for å sikre riktig og enhetlig lovforståelse i klage- og ankesakskjeden.
- koronapandemien hadde ført til en ytterligere økning i saksbehandlingstidene på klage- og ankesaksområdet.

Riksrevisjonens anbefalinger til Arbeids- og sosialdepartementet var at departementet

- følger opp at det i klage- og ankesakskjeden blir økt oppmerksomhet på brukernes totale ventetid før de får svar, herunder vurderer hvilke frister som må gjelde i klage- og ankesaker
- sørger for å redusere beholdningen av ubehandlede klage- og ankesaker
- følger opp at Nav og Trygderetten framover har tilstrekkelig tilgang på trygdemedisinsk kompetanse
- følger opp at Nav og Trygderetten framover arbeider med å sikre tilstrekkelig kvalitetsutvikling i klage- og ankesaksbehandlingen
- sikrer helhetlige og felles prioriteringer i klage- og ankesaksbehandlingen
- arbeider videre med å sikre riktig og enhetlig lovforståelse i Nav og Trygderetten

Stortingets behandling av saken

Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 15. februar 2022, jf. [Innst. 169 S \(2021–2022\)](#).

I sin behandling av Dokument 3:8 (2020–2021), jf. Innst. 169 S (2021–2022), stilte kontroll- og konstitusjonskomiteen seg bak Riksrevisjonens konklusjoner og kritikk. Komiteen viste til at undersøkelsen slo fast at saksbehandlingstidene i klage- og ankesaker i Nav og Trygderetten var for lange og hadde blitt lengre over tid.

Komiteen viste til at Riksrevisjonen mente at dette var alvorlig, da det førte til en belastning og påkjenning for brukeren og nærstående som er avhengig av brukerens inntekter. Komiteen viste videre til at undersøkelsen slo fast at i saker som handler om uføretrygd, arbeidsavklaringspenger og andre helserelaterte ytelser, ville utfallet ofte ha svært stor velferdsmessig betydning for brukeren. Lang saksbehandlingstid ga en økt belastning for denne gruppen, og komiteen merket seg at Riksrevisjonen mente at dette var alvorlig. Komiteen stilte seg bak Riksrevisjonens anbefalinger, og uttalte at den imøteså den varslede helhetlige gjennomgangen av klage- og ankesystemet i Nav og Trygderetten, og at denne gjennomgangen ville følge opp Riksrevisjonens undersøkelse.

Stortinget sluttet seg enstemmig til komiteens innstilling.

Kilde: *Innst. 169 S (2021–2022)*, jf. *Stortingsvedtak 422*.

3.4.3 Arbeids- og inkluderingsdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev av 31. mars 2025 Arbeids- og inkluderingsdepartementet om å gjøre rede for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens funn og anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader. Videre ble departementet bedt om å gi en vurdering av resultater, inkludert saksbehandlingstid og restanser, og eventuelle effekter av de iverksatte tiltakene.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet svarte i brev av 19. mai 2025. Svaret er tematisert etter Riksrevisjonens anbefalinger.

Departementet følger opp at det i klage- og ankesakskjeden blir økt oppmerksomhet på brukernes totale ventetid før de får svar, herunder vurderer hvilke frister som må gjelde i klage- og ankesaker

Departementet viser til at den helhetlige gjennomgangen av klage- og ankesaksbehandlingen, jf. NOU 2023: 11 *Raskt og riktig*, har stått sentralt i forbedringsarbeidet i arbeids- og velferdsetaten og i Trygderetten.

Departementet har fra 2023 endret innretningen på styringen av ytelsesforvaltningen i arbeids- og velferdsetaten, og har lagt større vekt på kvalitet og på å se hele saksbehandlingsskjeden i sammenheng.

I arbeids- og velferdsetaten har gjennomsnittlig saksbehandlingstid i klagesaker utviklet seg positivt, fra 178 dager i 2021, til 146 dager i første kvartal 2025. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for anker i Nav klageinstans er i samme periode redusert fra 218 til 150 dager. Også i Trygderetten har gjennomsnittlig saksbehandlingstid blitt redusert fra 386 dager i 2021 til 140 dager i første kvartal 2025.

Både Nav klageinstans og Trygderetten har endret praksis i saker der det før var vanlig å oppheve vedtak og sende saken i retur til ny behandling. Langt færre vedtak enn før blir opphevet, og dersom en sak blir opphevet, blir den prioritert til ny behandling. Dette har hatt en positiv effekt på den samlede saksbehandlingstiden.

Departementet opplyser at det er Arbeids- og velferdsdirektoratet som har best forutsetninger for å vurdere realistiske krav til saksbehandlingen, og at kravene må baseres på de ressursene etaten har, og vurderinger av muligheter for og konsekvenser av å omprioritere mellom ytelser og områder. Departementet peker på at arbeidet med å redusere saksbehandlingstidene er langsiktig, og at de kortsiktige resultatene kan påvirkes av løpende prioriteringer og antall saker som blir mottatt til ordinær saksbehandling.

I 2020 ble det satt i gang et større arbeid for å forbedre statistikkgrunnlaget på klage- og ankesaksområdet, og dette har gitt bedre statistikk og mulighet for å rapportere om saksbehandlingstid i årsrapportene. Produktivetsrapporteringen har blitt videreutviklet siden 2020, slik at det er mulig å følge med på saksbehandlingstider på klager i vedtaks- og klageinstansen og anker i klageinstansen.

Det er innført flere tiltak som har bidratt til å øke produktiviteten i Trygderetten, blant annet ulike tidsavgrensede interne prosjekter med moderat spesialisering, bevilgninger til et treårig prosjekt for å bygge ned restanser, testing av nye samarbeidsmåter mellom Trygderetten og Nav klageinstans og nytt saks- og arkivsystem.

Fra juli 2024 trådte det i kraft endringer i trygderettsloven om rettens sammensetning og krav til kjennelser. Dette har ført til økt effektivitet gjennom at flere saker nå avgjøres med ett juridisk kyndig rettsmedlem og at flere saker avgjøres med forenklet grunngitte kjennelser.

Departementet sørger for å redusere beholdningen av ubehandlede klage- og ankesaker

Antallet klager som arbeids- og velferdsetaten har mottatt, vært relativt stabilt de siste ti årene. Antallet restanser økte i koronaperioden, blant annet på grunn av stor økning i dagpengesøknader og omdisponering av ressurser i Nav. Fra 2019 til 2021 økte restansene fra 13 200 til 29 000 saker. Restansene ble bygget ned fra 29 000 saker i 2021 til 19 000 saker i første kvartal 2025.

Det er flere tiltak som har bidratt til restansenedbygging siden 2021, blant annet rekruttering, endret oppgavedeling og planer for restansenedbygging. Departementet viser også til tiltak som også er nevnt når det gjelder anbefalingen om brukernes totale ventetid. I tillegg forventer Nav at tiltak for å få til kvalitetsforbedringer i saksbehandlingen i førsteinstans vil føre til færre klager, omgjøringer og restanser.

I Trygderetten har det vært lavere saksinngang siden 2022. Antall restanser er bygget betydelig ned de siste årene, fra 4 800 ankesaker i 2021 til 1 400 saker ved utgangen av 2024. Departementet viser her blant annet til digitalisering og til tiltak som også er nevnt når det gjelder anbefalingen om brukernes totale ventetid.

Departementet følger opp at Nav og Trygderetten framover har tilstrekkelig tilgang på trygdemedisinsk kompetanse

Departementet viser til at det er opp til virksomhetene å prioritere mellom ansvars- og saksområder og å sørge for at det finnes tilstrekkelig og riktig kompetanse.

Departementet opplyser at det nå er tilstrekkelig tilgang på trygdemedisinsk kompetanse både i arbeids- og velferdsetaten og i Trygderetten.

Arbeids- og velferdsdirektoratet vurderer det slik at ordningen med rådgivende overlege (ROL-ordningen) har blitt forbedret gjennom ulike kompetansetiltak og etableringen av en trygdemedisinsk kunnskapsbank som gir støtte til veiledere og saksbehandlere. Rollene til

de rådgivende legene og veilederne og saksbehandlerne er blitt presisert, det er utarbeidet en samtalepakke, og det har blitt oppfordret til felles møter mellom Nav-kontorene og rådgivende legetjenester. Fra 2023 har det blitt avholdt saksdrøftingsverksteder for flere store ytelser, noe som har gitt klare forbedringer i arbeidsprosesser og forståelsen av trygdemedisinske spørsmål ute i enhetene. Selv om ROL-ordningen har hatt stabil bemanning de siste årene, har restansene gått betydelig ned, fra rundt 1000 saker i januar 2023 til rundt 200 saker i april 2025.

I Trygderetten førte økt driftsbevilgning i 2020 og 2021 til blant annet styrket kapasitet innenfor trygdemedisinsk kompetanse. I tillegg har endringer i saks sammensetningen og innføringen av endommersaker bidratt til noe redusert behov for fagkyndig kompetanse.

Departementet sikrer helhetlige og felles prioriteringer i klage- og ankesaksbehandlingen

Departementet har stilt krav om et sammenhengende klage- og ankesystem i tildelingsbrevene til arbeids- og velferdsetaten og Trygderetten, og virksomhetene oppfordres til å ha dialog om tiltak for å redusere den samlede saksbehandlingstiden i ankesaker.

Det er innført flere møtepunkter mellom Nav klageinstans og Trygderetten, og mellom ulike avdelinger og linjer innad i arbeids- og velferdsetaten. Også Arbeids- og inkluderingsdepartementet deltar på noen av møtene. Formålet med møtene er informasjonsutveksling om prognoser for saksinngang og produksjon i de ulike instansene, og bedre forutsetninger for god planlegging.

I 2024 ble det etablert flere ulike samarbeids- og pilotprosjekter mellom arbeids- og velferdsetaten og Trygderetten. Prosjektene har gitt vesentlig nedgang i saksbehandlingstiden og verdifull innsikt i kvaliteten i sakene og effekten av prioritering.

Departementet viser til at de ulike tiltakene legger til rette for gode prioriteringer i hele kjeden, men at endringer i mengden saker også henger sammen med eventuelle endringer i ulike regelverk.

Departementet følger opp at Nav og Trygderetten framover arbeider med å sikre tilstrekkelig kvalitetsutvikling i klage- og ankesaksbehandlingen

Departementet opplyser at det har blitt arbeidet målrettet med kvalitetsutvikling siden oppfølgingen av NOU 2020: 9 *Blindsonen – Gransking av feilpraktiseringen av folketrygdens oppholds krav ved reiser i EØS-området*, og at NOU 2023: 11 *Raskt og riktig* var en ytterligere satsing på dette arbeidet. Funn fra NOU 2023: 11 var at økt kvalitet fører til færre klager og anker, noe som vil kunne bidra til kortere saksbehandlingstid.

Tiltak for kvalitetsutvikling i arbeids- og velferdsetaten

Det har blitt iverksatt en rekke tiltak i ytelsesforvaltningen og i klagesaksbehandlingen i arbeids- og velferdsetaten for å få til økt kvalitet og effektivitet og færre unødvendige klager, færre omgjøringer, raskere saksbehandling og tilstrekkelig kvalitet i behandlingen

av klager. Det har blitt økt realitetsbehandling i klageinstansen, og det er gjort forenklinger og forbedringer i utformingen av oversendelsesbrev. Et nytt rundskriv til forvaltningsloven ble ferdigstilt i 2024. Styringsdialogen er innrettet slik at den gir departementet bedre informasjonsgrunnlag for å vurdere effekten av forbedringstiltakene.

Riksrevisjonen er kjent med at Nav klageinstans' kvalitetsrapport for 2024 viser at det fortsatt er ett eller flere kvalitetsavvik i 47 prosent av klagesakene, blant annet når det gjelder kravene i forvaltningsloven. På de store helserelaterte saksområdene; sykepenger, AAP og uføretrygd, er det de samme hovedutfordringene med kvaliteten i 2024 som det var i 2023. Det er fortsatt store mangler, feil praksis, forskjellsbehandling og betydelige forbedringsbehov. På et stort område som dagpenger og på flere små stønadsområder, er det derimot god og til dels forbedret kvalitet i 2024 sammenlignet med i 2023.³⁴

Fra mai 2025 er Nav klageinstans etablert som en avdeling i Arbeids- og velferdsdirektoratet. Dette reduserer avstanden mellom direktoratet og klageinstansen, og skal bidra til raskere rettslige avklaringer blant annet når Nav klageinstans vurderer at den rettsoppfatningen som følger av et rundskriv ikke er riktig.

Tiltak for kvalitetsutvikling i Trygderetten

Departementet har de senere årene hatt økt oppmerksomhet rundt effektivitetshensyn i styringen av Trygderetten, samtidig som det er klare forventninger om at det fortsatt skal være god kvalitet i saksbehandlingen. Krav i tildelingsbrev er knyttet til tiltak som skal sikre kvalitet, riktig og tilstrekkelig kompetanse, kunnskapsdeling og ensartet praksis.

Departementet arbeider videre med å sikre riktig og enhetlig lovforståelse i Nav og Trygderetten.

Det er tydeliggjort i virksomhetsinstruksen til Arbeids- og velferdsdirektoratet at det er etatens ansvar å tolke og forvalte regelverk, herunder å sikre at praksis er i tråd med gjeldende regelverk og rettsforståelse. Det framgår også av instruksen at regelverksendringer raskt må implementeres i systemer, rundskriv og praksis, og at direktoratet må vurdere om avgjørelser fra Trygderetten eller domstolene griper inn i etablert praksis eller er prinsipielt viktige. Direktoratet skal be Trygderetten om å sette rett med fem dommere i saker der det er uklarhet rundt praksis i et retts spørsmål.

Trygderetten setter rett med tre eller fem medlemmer når retten antar at avgjørelsen kan bli bestemmende for praksis på et rettsområde. Det ble avsagt 15 slike kjennelser i 2024, mot 11 i 2022, 4 i 2022 og 17 i 2021.

Nav klageinstans utarbeider årlige kvalitetsrapporter i de sakene som blir behandlet, og rapporterer tertialvis om utfordringer i kvaliteten, inkludert om manglende regeletterlevelse. Klageinstansen gir også løpende tilbakemelding til førsteinstans i alle klagesaker, blant annet om lovforståelsen.

³⁴ Nav klageinstans: *Kvalitetsrapport fra Nav klageinstans 2024*, Dok.ref. 25/499. Versjon 1.0, 6. februar 2025.

Nav klageinstans mottar alle kjennelser fra Trygderetten i saker der arbeids- og velferdsetaten er ankemotpart. Det er utarbeidet flere rutiner for oppfølging av kjennelser, inkludert en hasterutine i de tilfellene der Trygderetten har en annen lovforståelse enn det som framgår av etatens rundskriv. Nav arbeider ifølge departementet systematisk for å sikre at rundskriv er i samsvar med gjeldende rettstilstand. Det er innført et nytt konsept for rundskriv, som skal styrke transparensen i de juridiske vurderingene og gi bedre tolkningsstøtte til de ansatte. I tillegg skal rundskrivene ha en faglig kvalitet som bidrar til enhetlig og korrekt lovforståelse i hele organisasjonen.

Resultater og effekter av de iverksatte tiltakene

Departementet understreker at forbedrings- og utviklingsarbeidet som er igangsatt, er et langsiktig arbeid. Selv om det allerede kan vises til positive effekter, vil resultater og effekter av mange av tiltakene først komme lengre fram i tid.

Effekter av tiltak i Arbeids- og velferdsetaten

I tillegg til de tiltakene som er nevnt ovenfor, er det iverksatt tiltak knyttet til organisering, kompetanse og internkontroll. Disse tiltakene vil kunne påvirke saksbehandlingstid mer indirekte, gjennom å effektivisere klagebehandlingen og forhindre klager på riktige vedtak (unødvendige klager).

Arbeids- og velferdsdirektoratet har innført kvalitative styringsparametere for kvalitet, brukeropplevelse og produktivitet, og det er etablert et eget kvalitetsrammeverk. Det gjennomføres et årlig kvalitetsmøte for ytelsesforvaltningen, med deltakelse fra førsteinstansen, klageinstansen og ansvarlige områder i direktoratet.

Det er innført standarder for brev, digitale søknader og utrednings- og foreleggingsplikten. Dette skal bidra til å sikre lik praksis og etterlevelse av krav. Dette har blant annet ført til at saksbehandlerne i større grad enn før kontakter brukerne der det er mangler i dokumentasjonen. Det har vært en nedgang i saksbehandlingstidene, en positiv utvikling i kvaliteten på ytelsene og en nedgang i avslagsprosent, klagefrekvens og omgjøringsprosent. Dette er ifølge departementet nøkkeltall og en indikasjon på forbedret kvalitet.

Effekter av tiltak i Trygderetten

De tiltakene som Trygderetten har iverksatt for å effektivisere saksbehandlingen og redusere saksbehandlingstiden, har hatt ønsket effekt. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid har blitt redusert fra 356 dager i 2021 til 140 dager i første kvartal 2025. Restansene har i samme periode blitt redusert fra 4 800 til ca. 1 200 saker første kvartal 2025. Det legges fortsatt stor vekt på kvalitet i saksbehandlingen, og Trygderetten framstår ifølge departementet nå som en mer omstillingsdyktig virksomhet enn før.

3.4.4 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen registrerer at det er iverksatt en rekke tiltak i og mellom arbeids- og velferdsetaten og Trygderetten. Det har vært en positiv utvikling i saksbehandlingstiden

og restansene. Saksbehandlingstidene har blitt noe kortere i arbeids- og velferdsetaten og betydelig kortere i Trygderetten, og det har vært en nedgang i restansene, samtidig som det har vært arbeidet med kvalitetsforbedringer og tiltak for å sikre lik praksis og etterlevelse av krav i regelverket. Det er positivt at forbedringsarbeidet jevnlig har blitt fulgt opp i styringsdialogen.

De utfordringene som Nav klageinstans påpeker i sin kvalitetsrapport for 2024 viser imidlertid at det fortsatt er et potensiale for forbedringer. Riksrevisjonen understreker behovet for fortsatt innsats i forbedringsarbeidet.

Riksrevisjonen ser positivt på tiltakene som er iverksatt for å sikre helhetlige og felles prioriteringer i klage- og ankesaksbehandlingen, med operasjonaliseringer, felles prosjekter og flere faste møter og samarbeidsprosjekter. Dette ser ut til å ha hatt positiv effekt på brukernes totale ventetid.

Riksrevisjonen merker seg at det er iverksatt tiltak for å sikre riktig og enhetlig lovforståelse i arbeids- og velferdsetaten og Trygderetten, og ser det som positivt at både arbeids- og velferdsetaten og Trygderetten nå opplyser å ha tilstrekkelig tilgang på trygdemedisinsk kompetanse.

Riksrevisjonen viser til at departementet påpeker at det ennå er for tidlig å se resultater og effekter av mange av de iverksatte tiltakene, og understreker at det er viktig at departementet følger utviklingen tett framover.

Riksrevisjonen avslutter saken.

3.4.5 Statsrådens svar

Saken ble forelagt statsråden i Arbeids- og inkluderingsdepartementet for uttalelse i brev 8. oktober 2025. Statsråden har svart i brev 23. oktober 2025. Svaret er i vedlegg 4.

3.4.6 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådens svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

3.5 Riksrevisjonens undersøkelse av kliniske behandlingsstudier i helseforetakene

3.5.1 Konklusjon

Riksrevisjonen avslutter saken.

Riksrevisjonen registrerer at det har vært en økning i antall kliniske behandlingsstudier og pasienter som inkluderes i studier, men fortsatt er de fleste helseforetakene langt fra nasjonale måltall. Utviklingen går dermed langsommere enn ønsket. Etter Riksrevisjonens vurdering har pasienter fortsatt ikke god nok tilgang til studier, og tilgangen varierer for mye etter hvilket helseforetak pasientene tilhører.

Riksrevisjonen merker seg imidlertid at både Helse- og omsorgsdepartementet, de regionale helseforetakene og helseforetakene har satt i gang mange tiltak som kan ha betydning for både klinikeres og pasienters muligheter til å delta i kliniske behandlingsstudier. Flere av tiltakene pågår fortsatt. Det kan ta tid å se effekter av det pågående arbeidet, blant annet fordi det tar lang tid fra kliniske studier planlegges, til pasienter inkluderes i studier.

Ansvarlig departement: Helse- og omsorgsdepartementet

3.5.2 Opprinnelig undersøkelse

Målet med undersøkelsen var å vurdere hvordan de regionale helseforetakene og helseforetakene ivaretar sitt ansvar for kliniske behandlingsstudier. Undersøkelsen var i hovedsak basert på data for 2019–2020.

[Dokument 3:9 \(2020–2021\)](#) Riksrevisjonens undersøkelse av kliniske behandlingsstudier i helseforetakene ble sendt Stortinget 21. oktober 2021. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 18. januar 2022, jf. [Innst. 107 S \(2021–2022\)](#). Stortinget behandlet saken 18. januar 2022.

Undersøkelsen hadde følgende konklusjoner:

- Pasienters tilgang til kliniske behandlingsstudier er ikke god nok.
- Kliniske behandlingsstudier er ikke tilstrekkelig integrert i pasientbehandlingen.
- Mange styrer i helseforetak og regionale helseforetak har lite oppmerksomhet rettet mot forskning.
- Det er mulig å øke antallet kliniske behandlingsstudier og antallet studiepasienter som deltar i slike.

Riksrevisjonen anbefalte at helseforetakene

- vurderer om det gjøres nok for å sikre at pasienter blir informert om og vurdert for tilgjengelige studier – også studier utenfor deres eget helseforetak og egen region
- påser at informasjonen om kliniske studier på helsenorge.no er fullstendig, oppdatert og kjent, og at den brukes av helsepersonell
- sørger for at ledere legger til rette for kliniske behandlingsstudier, noe som blant annet kan gjøres gjennom
- å sørge for tilstrekkelig forskningsstøtte, rom, utstyr og skjermet tid, slik at helsepersonell har nødvendig handlingsrom for å delta i og gjennomføre kliniske studier
- å ha særlig oppmerksomhet på klinikker og avdelinger som har potensial for å delta i studier og inkludere pasienter i større grad

Riksrevisjonen anbefalte at de regionale helseforetakene

- vurderer om virkemiddelbruken er godt nok innrettet med tanke på å øke antallet studier og studiepasienter i egen region, ved blant annet å
- legge til rette for at mindre helseforetak kan delta i kliniske behandlingsstudier
- ha særlig oppmerksomhet på store helseforetak som har potensial for å delta i studier og inkludere pasienter i større grad

Riksrevisjonen anbefalte at styrene i de regionale helseforetakene og helseforetakene

- styrker oppfølgingen av forskning og holder seg orientert om hvorvidt foretakets mål om forskning nås

Riksrevisjonen anbefalte at Helse- og omsorgsdepartementet og de regionale helseforetakene

- følger opp om nettstedet helsenorge.no/kliniske-studier fungerer etter intensjonen, og om nettstedet er et tilstrekkelig virkemiddel for at pasienter og helsepersonell får likeverdig informasjon om tilgjengelige studier

Stortingets behandling av saken

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viste til at Stortinget mener at kliniske behandlingsstudier er et viktig bidrag til å sikre kvalitet i behandling, pasientsikkerhet og pasienttilfredshet innen spesialisthelsetjenesten. Kliniske behandlingsstudier er forskning på effekten av nye legemidler og behandlingsmetoder. Stortinget har satt seg mål om å øke antallet studier i helseforetakene og om at flere pasienter skal få tilbud om å delta. Komiteen viste i denne sammenheng blant annet til Nasjonal handlingsplan for kliniske studier (2021–2025). En viktig målsetting er å sikre at pasientene får mest mulig likeverdig tilgang til å delta i slike behandlingsstudier.

Komiteen viste til at Riksrevisjonen mener det er kritikkverdig at mange styrer i helseforetakene har lite oppmerksomhet rettet mot forskning,³⁵ dette i lys av at forskning er én av fire hovedoppgaver i sykehusene og Stortingets målsettinger om å øke antall kliniske behandlingsstudier.

Komiteen merket seg at departementet vil gjøre sitt for å holde oversikten over kliniske studier på helsenorge.no komplett, i tillegg til at den bør utvides til å inneholde data om aktive kliniske studier i regi av helsenæringen.

Komiteen stilte seg bak Riksrevisjonens funn, kritikk og anbefalinger. Komiteen ba Riksrevisjonen om å følge utviklingen for å se om det kommer flere og mer likeverdige og integrerte kliniske behandlingsstudier, og om helseforetakene har mer oppmerksomhet rettet mot forskning.

Kilde: [Innst. 107 S \(2021-2022\) - stortinget.no](#), jf. Stortingets vedtak [1. februar 2022](#) (sak nr. 2).

3.5.3 Helse- og omsorgsdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev av 26. mars 2025 Helse- og omsorgsdepartementet om å redegjøre for endringer og tiltak som er satt i gang for å følge opp kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader og Riksrevisjonens anbefalinger, og hvilke resultater som er oppnådd på området. Departementet svarte i brev sendt 29. april 2025.

Oppfølgingsundersøkelsen er i tillegg basert på informasjon fra følgende kilder:

- De regionale helseforetakene ble i brev av 27. mars 2025 bedt om å redegjøre for endringer og tiltak som er iverksatt, samt oppnådde resultater. Helseforetakene ble bedt om det samme i brev av 1. april 2025.
- For å belyse om styrene har hatt oppmerksomhet på forskning, har vi gjennomgått styresaker hos helseforetakene og de regionale helseforetakene for 2024.
- For å kartlegge hvilke resultater som er oppnådd på området, har vi brukt tall tilgjengelig via regjeringens nettsider om forskning og innovasjon i helseforetakene.³⁶ Andel pasienter i kliniske behandlingsstudier på helseforetaksnivå og regionsnivå er beregnet av Riksrevisjonen. Antall studiepasienter (dvs. telleren) er tilgjengelig på regjeringens nettside, mens tall i nevneren (antall pasienter studiepasienter skal sees i forhold til) er mottatt fra Folkehelseinstituttet.
- For å kartlegge hvilke oppdrag som har vært på området, har vi gått gjennom oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet til de regionale helseforetakene for perioden 2021–2024 og oppdrag fra de regionale helseforetakene til helseforetakene i samme periode.

³⁵ Da undersøkelsen ble gjennomført, hadde Riksrevisjonen fire kritikknivåer: kritikkverdig, sterkt kritikkverdig, alvorlig og svært alvorlig.

³⁶ https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/helseforskning/maling-av-forskning-og-innovasjon-i-helseforetak-og-kompetansesentra-utanfor-spesialisthelsetenesta/id446980/#tocNode_17

Perioden for oppfølgingsundersøkelsen er 2021 til juni 2025. Datainnsamlingen ble gjennomført i perioden mars til juni 2025.

Departementet viser til at den nasjonale handlingsplanen for kliniske studier (2021–2025) var den første i sitt slag, men inngår i en langsiktig satsing på klinisk forskning.

Departementet mener at en egen handlingsplan på området har hatt en verdi, og at planen er blitt et referansedokument for tjenestene, helsenæringen, pasientorganisasjoner og offentlig forvaltning.

Departementet viser til at det i regjeringens handlingsplan for kliniske studier er formulert to nasjonale målsettinger:

- Antall kliniske studier som inkluderer pasienter, er doblet i løpet av perioden 2021–2025.
- Andelen pasienter i spesialisthelsetjenesten som deltar i kliniske studier, er fem prosent i 2025.

Departementet vurderer det som lite sannsynlig at målsettingene nås i planperioden, noe som til dels skyldes at målsettingene i utgangspunktet var ambisiøse. Til tross for at det har vært godt oppfølgingsarbeid og en positiv utvikling på flere områder, mener departementet at mye av oppfølgingen av planen er i en tidlig fase siden flere sentrale tiltak fortsatt er under utredning eller planlegging.

Regjeringen har videreført ambisjonene for kliniske studier i Nasjonalt veikart for helsenæringen og i ny nasjonal kreftstrategi. For å opprettholde og videreføre innsatsen som er gjort for kliniske studier, vil Helse- og omsorgsdepartementet i 2025 videreutvikle den nasjonale handlingsplanen for kliniske studier. De regionale helseforetakene har gitt innspill til dette arbeidet. Departementet ba også de regionale helseforetakene i foretaksmøtet januar 2022 om å følge opp Riksrevisjonens undersøkelse av kliniske behandlingsstudier i helseforetakene.

Videre viser departementet til at det i perioden har lagt vekt på tiltak som skal styrke det «nasjonale økosystemet» for kliniske studier og forenkle prosesser knyttet til klinisk forskning, som

- nasjonale fellestjenester for kliniske studier, som en digital samtykkeløsning for forskningsprosjekter og sanntidsoversikt over kliniske studier
- etablering og videreutvikling av nasjonale nettverk og støttesystemer i tjenestene, som nasjonal infrastruktur for presisjonsmedisin (InPreD), partnerskapet NorTrials og infrastruktur for kliniske studier i allmennlegetjenestene (Praksisnett), som alle finansieres over statsbudsjettet

I april 2025 la departementet fram et forslag til lovendringer om vilkårene for medisinsk og helsefaglig forskning og bruk av helseopplysninger i forskningen. Lovendringene ble

vedtatt av Stortinget 20. juni 2025.³⁷ Endringene skal legge til rette for mer og bedre forskning, styrke forskningsdeltakernes rettsvern og sikkerhet og forenkle de formelle prosessene knyttet til forskning. Departementet foreslår egne reguleringer av kliniske behandlingsstudier, for å sikre forsvarlig organisering og gjennomføring av forskning i tjenestene.

Da det ble oppnevnt nye styrever i de regionale helseforetakene i 2023, la departementet vekt på at styrene bør ha medlemmer med relevant kompetanse knyttet til blant annet forskning. Dette ble det tatt hensyn til i sammensetningen av styrene.

3.5.4 Status og utvikling på området

Utvikling i antall kliniske behandlingsstudier og antall studiepasienter

Den opprinnelige undersøkelsen viste at det var store variasjoner mellom helseforetak når det gjaldt andelen pasienter som deltok i studier. Riksrevisjonen konkluderte med at pasientenes tilgang til kliniske behandlingsstudier ikke var god nok, og at det var et potensial for å øke antallet studier ved norske sykehus og gi flere pasienter mulighet til å delta.

Tabell 1 viser endringen i antallet kliniske behandlingsstudier i perioden, fordelt på de ulike helseregionene.

Tabell 1 Antall kliniske behandlingsstudier som inkluderte pasienter, 2021–2024³⁸

År	Helse Sør-Øst	Helse Vest	Helse Midt-Norge	Helse Nord	Totalt
2021	349	145	113	60	485
2022	382	151	136	66	507
2023	373	151	136	66	504
2024	392	157	128	68	509

Kilde: [Måling av forskning og innovasjon i helseforetak og kompetansesentra utanfor spesialisthelsetenesta – regjeringen.no](#)

³⁷ Prop. 109 L (2024–2025), jf. Innst. 400 L (2024–2025), ble behandlet av Stortinget andre gang 10. juni 2025. Lovvedtak 106 (2024–2025) ble sanksjonert 20. juni 2025.

³⁸ Helseforetak i flere regioner kan delta i de samme studiene. Totaltallet er derfor lavere enn summen av regionene.

Tabellen viser at totalt antall kliniske studier (som inkluderte pasienter) har økt fra 485 til 509 i perioden 2021–2024.³⁹ Dette er en økning på fem prosent, det vil si langt fra det nasjonale målet om en dobling innen 2025 fra nivået i 2021. Det har vært en økning i alle regioner.

Tabell 2 viser antall og andel pasienter som var inkludert i kliniske studier i samme periode, fordelt på de ulike helseregionene.

Tabell 2 Antall og andel pasienter i kliniske behandlingsstudier i 2021-2024, og endring fra 2021 til 2024.

	År	Helse Sør-Øst	Helse Vest	Helse Midt-Norge	Helse Nord	Totalt
Antall pasienter i kliniske behandlings- studier	2021	8 363	3 341	2 310	1 052	15 066
	2022	11 350	4 010	3 067	1 022	19 449
	2023	12 250	5 053	2 682	958	20 943
	2024	10 814	3 909	2 199	985	17 907
	Endring i antall (endring i prosent i parentes) 2021-2024	2 451 (29%)	568 (17 %)	–111 (–5 %)	–67 (–6 %)	2 841 (19 %)
Andel pasienter i kliniske behandlings- studier (%)	2021	2,4	2,7	2,4	1,8	2,5
	2022	3,2	3,3	3,1	1,7	3,2
	2023	3,3	3,9	2,8	1,6	3,6
	2024	2,8	2,9	2,3	1,6	2,8

Kilde: Antall pasienter i kliniske behandlingsstudier er hentet fra [Måling av forskning og innovasjon i helseforetaka og kompetansesentra utanfor spesialisthelsetenesta – regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/helseforskning/maling-av-forskning-og-innovasjon-i-helseforetaka-og-kompetansesentra-utanfor-spesialisthelsetenesta-regjeringen.no). Andel pasienter i kliniske behandlingsstudier er beregnet av Riksrevisjonen.

³⁹ Tallene inkluderer bare studier som har inkludert pasienter et bestemt år. Mange studier som pågår er enten ferdige med å inkludere, eller er på et stadium der inkludering foreløpig er stoppet, men blir tatt opp igjen senere. Slike studier inngår ikke i tabellen. Ved OUS HF var det for eksempel i 2023 i alt 444 kliniske behandlingsstudier som hadde status som aktive, hvorav om lag 190 studier ikke inkluderte nye pasienter. Tallene inkluderer alle helseforetak samt private ideelle institusjoner. Hvilke private, ideelle som inngår, omtales i tabell her: https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/helseforskning/maling-av-forskning-og-innovasjon-i-helseforetaka-og-kompetansesentra-utanfor-spesialisthelsetenesta/id446980/#tocNode_8

Tabellen viser at

- antallet pasienter i kliniske behandlingsstudier ved helseforetakene og private ideelle sykehus har økt fra 2021 til 2024. Antallet var høyest i 2023 med 21 000 pasienter. I 2024 ble antallet redusert til 17 900;
- andelen studiepasienter økte i samme periode, fra 2,5 prosent i 2021 til 2,8 prosent i 2024. Andelen er med andre ord fortsatt relativt liten, og langt fra det nasjonale målet på 5 prosent;⁴⁰
- antallet og andelen studiepasienter varierer i perioden, men sammenlignet med 2021 er det en økning i Helse Sør-Øst og Helse Vest i 2024, og en reduksjon i Helse Midt-Norge og Helse Nord.

Tabell 3 viser antallet og andelen pasienter i kliniske behandlingsstudier i 2021 og 2024 i de 20 helseforetakene og de 3 private, ideelle sykehusene som har avtale med de regionale helseforetakene.

⁴⁰ Her er det en beskrivelse av hvordan man måler andelen som deltar i kliniske behandlingsstudier:
https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/helseforskning/forskning-i-helseforetakene--organiserin/id585593/#tocNode_1

Tabell 3 Pasienter i kliniske behandlingsstudier i 2021 og 2024, fordelt på helseforetakene, samt Diakonhjemmet, Lovisenberg og Haraldsplass. Rangert fra høyest til lavest andel studiepasienter i 2024.

Helseforetak	Pasienter i kliniske behandlingsstudier 2024	Andel 2021 (%)	Andel 2024 (%)	Differanse (2024–2021)
Sunnaas	115	12,9	12,2	-0,7
OUS	4 215	5,1	5,4	0,3
Diakonhjemmet	487	3,5	5,0	1,5
Bergen	2 570	4,6	4,6	0,0
St. Olav	1 713	3,0	3,6	0,6
Ahus	1 568	2,4	2,9	0,5
UNN	689	3,5	2,7	-0,7
Stavanger	866	1,9	2,2	0,3
Vestfold	657	1,4	2,2	0,8
Innlandet	754	1,0	2,1	1,1
Haraldsplass	116	3,8	2,0	-1,8
Vestre Viken	1 089	0,9	1,9	1,1
Lovisenberg	263	0,7	1,8	1,1
Østfold	540	1,5	1,5	0,0
Møre og Romsdal	454	1,1	1,4	0,3
Helgeland	134	0,1	1,4	1,3
Sørlandet	332	1,1	0,9	-0,2
Fonna	141	0,8	0,8	0,0
Nordland	129	1,2	0,7	-0,5
Telemark	118	0,7	0,6	-0,1
Førde	59	0,1	0,5	0,3
Finnmark	33	0,2	0,4	0,3
Nord-Trøndelag	32	3,4	0,2	-3,2
Totalt	17 907	2,5	2,8	0,3

Kilde: Antall studier og pasienter i kliniske behandlingsstudier er hentet fra [Måling av forskning og innovasjon i helseforetaka og kompetansesentra utanfor spesialisthelsetenesta – regjeringen.no](#). Andel pasienter i kliniske behandlingsstudier er beregnet av Riksrevisjonen.

Tabellen viser at det også i 2024 var store forskjeller mellom helseforetakene, slik det var i 2021. Ved Sunnaas sykehus HF var mer enn hver tiende pasient i en klinisk behandlingsstudie i både 2021 og 2024. Til sammenligning var kun 0,2 prosent av pasientene registrert i en studie i Helse Nord-Trøndelag HF i 2024.

Om lag halvparten av helseforetakene (11 av 20) og to tredjedeler av de private, ideelle sykehusene hadde en økning i andelen studiepasienter fra 2021 til 2024. Den prosentvise økningen har vært størst ved Diakonhjemmet og Helgelandssykehuset HF. I alle regioner er det helseforetak som har hatt en negativ utvikling i perioden, inkludert ett universitetssykehus (UNN HF).

Det er bare Sunnaas sykehus HF, OUS HF og det private, ideelle sykehuset Diakonhjemmet som når den nasjonale målsettingen om at fem prosent av pasientene skal delta i kliniske behandlingsstudier. Helse Bergen HF er nær målet. De andre fire universitetssykehusene, det vil si UNN HF, St. Olavs hospital HF, Ahus HF og Helse Stavanger HF, er et stykke unna målsettingen på fem prosent.

Informasjon om kliniske studier på Helsenorge.no

Informasjon om studier på [helsenorge.no/kliniske studier](https://helsenorge.no/kliniske-studier) og på helseforetakenes nettsider skal sikre at alle pasienter, alt helsepersonell og alle pasientorganisasjoner finner fram i tilbudet av studier. Dette skal legge til rette for at pasienter i hele landet får bedre og likeverdige muligheter til å bli vurdert for å delta i kliniske studier. Den opprinnelige undersøkelsen viste at helsenorge.no ga mangelfull informasjon og dermed ikke er en god nok kilde til informasjon om tilgjengelige studier, verken for pasienter eller for helsepersonell.

Departementet viser til at de regionale helseforetakene i 2023 fikk i oppdrag å etablere en sanntidsoversikt over kliniske studier i Norge. Målet var å gjøre informasjon om disse studiene tilgjengelig for pasienter, pårørende, helsepersonell og andre aktører som ledere, myndigheter, brukerorganisasjoner og industrien. De regionale helseforetakene leverte sin rapport *Sanntidsoversikt over kliniske studier* til departementet i mai 2025. Både denne rapporten og svarene fra helseforetakene til Riksrevisjonen viser at dagens løsning fortsatt fungerer dårlig, og at det fortsatt mangler en god, offentlig tilgjengelig oversikt over kliniske studier i Norge.

De regionale helseforetakene oppsummerer i rapporten at *hovedutfordringene* med dagens løsning er

- manglende synlighet og kompletthet
- begrensninger i funksjonalitet, særlig ved søk
- varierende rutiner for å registrere og oppdatere studieinformasjon i oversikten
- arbeidskrevende og lite automatisert registrering via dagens mal⁴¹

⁴¹ Sanntidsoversikt kliniske studier. (Desember 2024). Rapport fra nasjonal arbeidsgruppe.

De regionale helseforetakene peker på at manglende oversikt over kliniske studier har flere uheldige *konsekvenser*:

- Det er vanskelig for pasienter, pårørende og helsepersonell å finne relevante studier og få en samlet oversikt over forskningsaktiviteten.
- Befolkningens muligheter til å søke oppdatert kunnskap om egen helse reduseres.
- For helsevesenet øker risikoen for at ressurser spres på flere nesten identiske studier, i stedet for å samles i større prosjekter som også kan inkludere et bredere og mer representativt pasientgrunnlag.⁴²

Mange av helseforetakene peker på de samme utfordringene og konsekvensene i sine svar. Flere helseforetak viser til at helsenor.no ikke er helsepersonells foretrukne kilde til informasjon om relevante studier, og at helsepersonell har behov for bedre systemer. Enkelte peker på at oversikten ikke er integrert med pasientjournalssystemer, for eksempel blir ikke den behandlende legen varslet om det finnes kliniske studier relatert til diagnosen til eller behandlingen av den aktuelle pasienten.

Tross svakhetene anbefalte de regionale helseforetakene på kort sikt å bygge videre på dagens løsning. De pekte samtidig på at en bedre løsning med bedre funksjonalitet og brukervennlighet krever målrettede investeringer i utvikling, standardiserte rutiner og tydelig ansvarsfordeling.⁴³

Rapporten fra de regionale helseforetakene, som er nevnt ovenfor, og svarene fra helseforetakene viser at helseforetakene har skriftlige prosedyrer eller rutiner som beskriver hvem som har ansvaret for at studier registreres på helsenor.no. Rutiner og praksis for å registrere og oppdatere en klinisk studie varierer imidlertid mellom ulike helseforetak. Ved noen helseforetak er det klinikerne selv som har ansvaret, andre steder er det mer sentrale enheter, som forskningsavdelingen. Helseforetakene viser til at klinikere som driver med studier, får informasjon og påminnelser om hvilke rutiner som gjelder, for eksempel i forbindelse med relevante kurs.

I tillegg viser flere helseforetak til ulike tiltak for å sikre at informasjon om studier blir offentliggjort. Her er to eksempler:

- Ahus HF gjennomførte en internkontroll i 2023 av om relevante kliniske studier er registrert på helsenor.no. Konklusjonen var at halvparten manglet, og helseforetaket gjennomførte tiltak som følge av dette.
- Sykehuset i Vestfold HF har et digitalt system for godkjenning av nye studier, hvor prosjektlederen skal registrere prosjektet på siv.no/kliniske-studier. Dette innebærer at studier blir lagt inn løpende ved oppstart.

Ved multisenterstudier, det vil si studier hvor flere helseforetak deltar, var det tidligere den nasjonalt koordinerende utprøverens ansvar å sørge for at nye studier blir registrert på helsenor.no, og at informasjonen her holdes oppdatert. En EU-forordning som trådte i

⁴² Sanntidsoversikt kliniske studier. (Desember 2024). Rapport fra nasjonal arbeidsgruppe.

⁴³ Sanntidsoversikt kliniske studier. (Desember 2024). Rapport fra nasjonal arbeidsgruppe.

kraft i 2023, har ført til at man har gått bort fra nasjonal koordinator i industristudier. Dette gjør at det ikke lenger er definert hvem som har ansvar for å registrere studien på helsenorge.no på vegne av alle deltakende helseforetak. Enkelte helseforetak viser til at dette kan bidra til at registreringen blir glemt.

Informasjon til pasienter om tilgjengelige studier

I sine svar viser helseforetakene til at potensielle studiepasienter får informasjon om tilgjengelige studier på ulike måter, for eksempel gjennom forskningsdager og nyhetsbrev eller på informasjonstavler der pasientene er. OUS HF og Vestre Viken HF har utviklet en app som filtrerer åpne studier i en diagnosegruppe basert på spesifikke inklusjonskriterier. Appen gjør det enklere for helsepersonell å koble pasienter med relevante studier. Foreløpig gjelder dette utvalgte kreftdiagnoser.

Forskningsstøtte i helseforetakene

Vår opprinnelige undersøkelse viste at helsepersonell som har ansvar for eller deltar i kliniske behandlingsstudier, kan ha et stort behov for ulike typer støtte i ulike deler av studien. Dette kan for eksempel være støtte til å utarbeide forskningsprotokoll og søknader eller operativ støtte til å gjennomføre studien når den er i gang. Vi anbefalte derfor at ledere legger til rette for kliniske behandlingsstudier, noe som blant annet kan gjøres ved å sørge for tilstrekkelig forskningsstøtte.

Alle helseforetak (unntatt Sunnaas) informerer om at helseforetakene i dag tilbyr helsepersonell som driver med kliniske studier, og bedre forskningsstøtte enn i 2021. Ved flere helseforetak har støtten økt betydelig.

Flere av helseforetakene har på ulike måter styrket *forskningsavdelingen* etter 2021. Dette er avdelinger som kan tilby administrativ støtte og rådgivning til klinikere som driver klinisk forskning, for eksempel med å søke om midler til forskningsprosjekter. Noen har ansatt monitorer, altså personer som kvalitetssikrer studien og ser til at studieprotokollen følges, andre har flere studiesykepleiere enn tidligere, også ute i avdelingene. Enkelte helseforetak viser til at de har styrket, etablert, eller planlegger å etablere egne forskningsposter, som er poliklinikker dedikert til å bistå med selve gjennomføringen av studiene.

Selv om støtten rundt klinikere som driver med studier er forbedret, viser flere helseforetak til at det er en vedvarende utfordring å få tid til studier i klinikker som er presset på tid og ressurser.

De regionale helseforetakenes virkemidler

De regionale helseforetakene viser i sitt svarbrev til at de gjennom ulike former for virkemidler legger til rette for at antall studier og studiepasienter skal øke i egen region.

Alle viser til at de har forskningsstrategier/handlingsplaner som også gjelder kliniske studier.

Alle de regionale helseforetakene har videreført oppdraget fra HOD til sine helseforetak om at kliniske behandlingsstudier i helseforetakene som inkluderer pasienter, skal økes minst 15 prosent sammenlignet med året før, jf. mål i *Nasjonal handlingsplan for kliniske studier*. Gjennom årlige meldinger får de informasjon fra helseforetakene om status.

Alle de regionale helseforetakene har i perioden 2021–2025 gitt egne oppdrag om *forskning* til helseforetakene i egen region. Helse Nord RHF har i tillegg gitt egne oppdrag om *kliniske behandlingsstudier* og har satt som mål at helseforetakene skal øke rekrutteringen av pasienter inn i kliniske behandlingsstudier. Som nevnt har HOD gitt helseforetakene i oppdrag at antallet kliniske behandlingsstudier i helseforetakene som inkluderte pasienter, skal økes med minst 15 prosent sammenlignet med året før. Når det gjelder dette oppdraget, har Helse Nord RHF presisert at det er en forventning at UNN HF og Nordlandssykehuset HF har større økning enn de to øvrige helseforetakene i regionen.

Som tidligere bidrar de regionale helseforetakenes finansiering på ulike måter til at klinikere kan drive med kliniske studier, herunder kliniske behandlingsstudier. De regionale helseforetakene står blant annet for finansiering av forskningsmidler og finansiering av regional forskningsstøtte. Denne oppfølgingsundersøkelsen gir ikke grunnlag for å vurdere hvordan utviklingen i finansiering fra RHF-ene i de fire regionene har vært.

To av de regionale helseforetakene viser til at forbedringer i digitalisering og datasystemer legger bedre til rette for forskning:

- Helse Vest RHF har i perioden arbeidet med å integrere forskningssystemer i de kliniske systemene, og de ulike journalsystemene er nå felles i hele regionen. Helse Vest trekker fram at en felles e-infrastruktur forenkler arbeidet med oppgavedeling i kliniske behandlingsstudier.
- Helse Midt-Norge RHF peker på at innføringen av Helseplattformen i Midt-Norge og etablering av Helsedatasenteret har lagt til rette for mer og bedre bruk av helsedata fra journaler, registre og andre datakilder. Helse Midt-Norge arbeider for å ta i bruk muligheter i Helseplattformen til å identifisere personer som er egnet til å inviteres til kliniske studier, samt legge til rette for innhenting av samtykke fra pasienter via HelsaMi.

Helse Nord RHF trekker fram at det regionale samarbeidsorganet for utdanning har diskutert hvilke tiltak som må settes i verk for å gjennomføre flere kliniske behandlingsstudier og inkludere flere pasienter. Arbeidet følges opp av Helse Nord RHF og i helseforetakene.

Samarbeid mellom spesialisthelsetjenesten/RHF-et og universitets- og høyskolesektoren kan på ulike måter legge til rette for kliniske studier. Ett eksempel på dette er biblioteksavtaler som gir tilgang til tidsskrifter. Helse Vest RHF og Helse Midt-Norge RHF viser til at slike avtaler er inngått. Helse Vest RHF trekker fram at Haukeland universitetssykehus og Universitetet i Bergen har opprettet en felles klinisk forskningspost,

som kan gjøre det enklere å også gjennomføre kliniske studier på tvers av spesialist- og primærhelsetjenesten.

I Helse Midt gjennomføres det i 2025 et utredningsarbeid for å utvikle en regional modell for kliniske karriereveier. Dette skal legge bedre til rette for at klinisk personell skal kunne kombinere klinisk arbeid med forskning. Håpet er at dette kan bli et viktig virkemiddel for å øke aktiviteten innenfor kliniske behandlingsstudier.

Nasjonale og interregionale initiativ

De regionale helseforetakene viser til at det pågår flere nasjonale initiativ hvor regionene samarbeider om å legge til rette for kliniske studier.

NorTrials ble etablert i 2022 som et nasjonalt partnerskap mellom spesialisthelsetjenesten og legemiddelindustrien for å øke antallet kliniske studier i Norge. Koordinerende enhet for NorTrials ved Oslo universitetssykehus HF administrerer «en-vei-inn» for industrifinansierte kliniske studier. Det er etablert seks NorTrials-sentre i ulike regioner. Disse skal fungere som nasjonale kontaktpunkter for industrisponsede studier og som nasjonale nettverksknutepunkter innenfor sine terapiområder.

Helse Vest RHF viser til at helseregionene i fellesskap har bygget opp infrastruktur innen genetisk og molekylærdiagnostikk (presisjonsdiagnostikk InPreD, BioBank Norge). Dette har vært avgjørende for utviklingen av persontilpasset medisin innen kreft, men også innen andre felt, slik som sjeldne sykdommer. Våren 2025 startes en ny nasjonal behandlingsinfrastruktur innen protonterapi der forventningen er at 75 prosent av pasientene skal inngå i kliniske behandlingsstudier.

De fleste andre nasjonale og interregionale initiativene eksisterte også da den opprinnelige undersøkelsen ble gjennomført, men har på ulike måter bidratt med å fremme det interregionale arbeidet med kliniske studier i perioden (se faktaboks). De regionale helseforetakene viser til at nasjonale fora brukes som en arena for å diskutere problemstillinger og oppfølgingspunkter relatert til Riksrevisjonens undersøkelse. Felles utfordringer som tilgang til kliniske data/helsedata, personvernreguleringer og behovet for enhetlig tolkning av relevant regelverk blir diskutert både i Nasjonal samarbeidsgruppe for helseforskning i spesialisthelsetjenesten (NSG) og i de regionale helseforetakenes strategigruppe for forskning.

Faktaboks 1 Nasjonale initiativ opprettet før 2021

- **De regionale helseforetakenes strategigruppe for forskning** utgjør et felles møtepunkt mellom de regionale helseforetakene og Helse- og omsorgsdepartementet. Etablert i 2003.
- **Nasjonal samarbeidsgruppe for helseforskning i spesialisthelsetjenesten (NSG)** samler faste representanter fra de fire regionale helseforetakene, universitetssykehusene, de fire største universitetene og universitets- og høgskolerådet (UHR) for å fremme samarbeid og koordinering på tvers av sektorene. Etablert i 2005.
- De regionale helseforetakenes **nasjonale program for klinisk behandlingsforskning i spesialisthelsetjenesten (KLINBEFORSK)** har siden oppstarten i 2016 opparbeidet en portefølje på nær 80 studier. Det planlagte inklusjonstallet for denne porteføljen omfatter mer enn 70 000 pasienter. Dette er multisenterstudier med samarbeidspartnere og pasientrekruttering i alle helseregioner. Gjennom årlige tildelinger er det fram til 2024 investert mer enn 1,3 milliarder kroner i disse studiene.
- **NorCRIN** (Norwegian Clinical Research Infrastructure Network (NorCRIN)) er et nasjonalt forskningsstøttenettverk som består av landets seks universitetssykehus. Nettverket har så langt vært finansiert gjennom Forskningsrådets satsing på forskningsinfrastruktur, men videreføres og finansieres nå av de regionale helseforetakene i fellesskap. Etablert i 2015.

Kilde: Svar fra de regionale helseforetakene på spørsmål fra Riksrevisjonen; Norcrin. (2016). Årsrapport for 2016. https://norcrin.fnsp.nhn.no/4922a4/siteassets/norcrin/arsrapporter/norcrin-arsrapport-til-nfr_2016.pdf; https://www.helse-sorost.no/rhfforskning/mandat_rhfenes/, hentet 19. august 2025.

De regionale helseforetakene viser også til at brukermedvirkning er viktig for å sikre at kliniske studier er både relevante og nyttige for pasientene, og for å fremme god pasientbehandling. Det er tatt initiativ til å videreutvikle felles retningslinjer for brukermedvirkning i forskning, og brukerutvalgene i alle regioner behandler saker relatert til klinisk forskning.

De regionale helseforetakene viser videre til at de har utført ulike oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet som skal legge til rette for bedre koordinering og harmonisering av betingelser for gjennomføring av kliniske studier. Oppsummert handler disse oppdragene om følgende tema:

- videreutvikling av sanntidsoversikt over kliniske studier (som omtalt ovenfor)
- arbeid med en nasjonal løsning for digitale samtykker
- nasjonal samordning og harmonisering av helseforetakenes personvern vurderinger
- utvikling av felles retningslinjer for desentraliserte studier

Oppmerksomhet om forskning i helseforetakenes og de regionale helseforetakenes styrer

Det var noen flere styrer som hadde en egen forskningssak til behandling i 2024 sammenlignet med 2019. Dette er typisk behandling av en årsrapport for forskning og innovasjon, eller en forskningsstrategi. Når styret får en egen sak om forskning, betyr det at styret har full oppmerksomhet rettet mot forskning. Dette skiller seg fra for eksempel budsjettsaker eller behandling av årlig melding, hvor forskning omtales sammen med, og konkurrerer om oppmerksomheten med en rekke andre tema.

I 2019 behandlet styrene i ni av helseforetakene en egen styresak om forskning, og det samme gjorde styrene i tre av fire regionale helseforetak. I 2024 gjaldt dette tolv helseforetak og alle de regionale helseforetakene:

- Seks helseforetak og ett RHF hadde gått fra å ikke ha egen forskningssak i 2019 til å ha det i 2024 (OUS HF, Helgeland HF, Vestre Viken HF, Sykehuset Østfold HF, Stavanger Universitetssykehus, Sykehuset Innlandet HF og Helse Midt-Norge RHF).
- For tre helseforetak var det motsatt: Helse Bergen HF, St. Olavs HF og Sørlandet sykehus HF.

I tillegg får styrene informasjon om forskningen ved helseforetaket i andre typer saker, noe som også gjelder de ni helseforetakene hvor styret ikke behandlet en egen sak om forskning. Alle helseforetakene og de regionale helseforetakene har i perioden fått i oppdrag å øke kliniske behandlingsstudier som inkluderer pasienter. Helseforetakene og de regionale helseforetakene har rapportert om måloppnåelse i de årlige meldingene for 2021-2024. Dermed har alle helseforetakenes og de regionale helseforetakenes styrer fått informasjon om dette årlig.

I tillegg får alle styrer informasjon gjennom for eksempel tertialrapporter, månedsrapporter, budsjettsaker, ledelsens gjennomgang, risikoanalyser eller orienteringer fra administrerende direktør.

Slike saker kan også inneholde god informasjon til styret om status og utfordringer. For eksempel får styret ved Helse Bergen bred orientering om forskningen ved helseforetaket i en månedsrapport, mens styret ved OUS får det samme i en tertialrapport, i tillegg til i andre saker. Samlet sett viser undersøkelsen at styrene i 2024 fikk noe mer informasjon om forskning generelt og kliniske behandlingsstudier spesielt enn i 2019.

3.5.5 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen registrerer at det har vært en økning i antall kliniske behandlingsstudier og pasienter som inkluderes, men fortsatt er de fleste helseforetakene langt fra nasjonale måltall. I 2024 var 2,8 prosent av pasientene inkludert i kliniske behandlingsstudier, mens målet er 5 prosent i 2025. Det var også et mål at antallet kliniske studier som inkluderer pasienter, skulle dobles i løpet av perioden 2021-2025. Fra 2021 til 2024 har antallet økt med fem prosent (fra 485 til 509 studier). Utviklingen går dermed langsommere enn

ønsket. Videre er det fortsatt store forskjeller mellom helseforetakene, og dermed varierer det hvilken tilgang pasienter har til kliniske behandlingsstudier.

Riksrevisjonen konstaterer at informasjonen på helsenorge.no om hvilke studier pasienter kan delta i, fortsatt ikke er god nok. En konsekvens av dette kan være at pasienters kjennskap til relevante studier avhenger av at helsepersonell vet om studier som foregår. Etter Riksrevisjonens vurdering ville forbedret informasjon om tilgjengelige studier, både for klinikere og pasienter, kunne gi enda flere pasienter muligheter for å delta i studier. Riksrevisjonen merker seg at Helse- og omsorgsdepartementet har gitt de regionale helseforetakene oppdrag som har som mål å forbedre denne informasjonen, og at de regionale helseforetakenes anbefalinger til departementet kom våren 2025.

Riksrevisjonen merker seg at oppmerksomheten om forskning synes å ha økt i foretakenes styrer. Videre ser det ut til at departementets handlingsplan for kliniske studier har fremmet arbeidet med slike studier. Riksrevisjonen merker seg at departementet framover skal videreutvikle handlingsplanen for kliniske studier, og at de regionale helseforetakene har gitt innspill til dette arbeidet. Gjennom indikatoren for kliniske behandlingsstudier, og gjennom årlige meldinger, har departementet fått informasjon om utviklingen og statusen for målene som er satt i handlingsplanen. I tillegg er ambisjonene videreført i det nasjonale veikartet for helsenæringen og den nye nasjonale kreftstrategien.

Riksrevisjonen merker seg at det pågår flere nasjonale initiativ hvor regionene samarbeider om å legge til rette for kliniske studier. For eksempel ble NorTrials etablert i 2022 som et nasjonalt partnerskap mellom spesialisthelsetjenesten og legemiddelindustrien for å øke antallet kliniske studier i Norge. Videre viser nær alle helseforetakene til at det har blitt mer ressurser til forskningsstøtte etter 2021. Slik støtte kan avlaste klinikere som er involvert i studier. Samtidig viser flere helseforetak til at det er en vedvarende utfordring å få tid til studier i klinikker som har knapt med tid og ressurser.

Riksrevisjonen konstaterer at målene Helse- og omsorgsdepartementet selv har satt for området, ikke er nådd. Etter Riksrevisjonens vurdering har pasienter fortsatt ikke god nok tilgang til studier, og tilgangen varierer for mye etter hvilket helseforetak pasientene tilhører. Riksrevisjonen merker seg imidlertid at både Helse- og omsorgsdepartementet, de regionale helseforetakene og helseforetakene har satt i gang mange tiltak som kan ha betydning for både klinikers og pasienters muligheter til å delta i kliniske behandlingsstudier. Flere av tiltakene pågår fortsatt. Det kan ta tid å se effekten av pågående arbeid, blant annet fordi det tar lang tid fra kliniske studier planlegges, til pasienter inkluderes.

Riksrevisjonen avslutter saken.

3.5.6 Statsrådens svar

Saken ble forelagt statsråden i Helse- og omsorgsdepartementet for eventuell uttalelse i brev 8. oktober 2025. Statsråden har ikke svart.

3.5.7 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådets svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

3.6 Riksrevisjonens undersøkelser av IT-satsingen Én innbygger – én journal og anskaffelser av konsulentttjenester i Direktoratet for e-helse

3.6.1 Konklusjon sak 1: Helse- og omsorgsdepartementets styring av arbeidet med Én innbygger – én journal

Riksrevisjonen avslutter saken.

Helse- og omsorgsdepartementet har utarbeidet en ny strategi og iverksatt en rekke tiltak for å styrke styringen av digitaliseringen i helse- og omsorgssektoren. Etter Riksrevisjonens vurdering legger dette til rette for bedre framdrift og måloppnåelse på området.

Samtidig gjenstår det utfordringer med å dele pasientinformasjon på tvers av helsesektoren. Den største utfordringen er at de kommunale helsetjenestene ligger bak i utviklingen av elektroniske pasientjournaler. Videre er viktige samhandlingsløsninger fortsatt under utvikling. Dette gjelder også Pasientens legemiddelliste, som er høyt prioritert.

Etter Riksrevisjonens vurdering er det viktig at Helse- og omsorgsdepartementet fortsatt følger opp e-helsearbeidet tett og gjør vurderinger av om virkemidlene er innrettet for å sikre framdrift og måloppnåelse. Digital samhandling er viktig både for pasientsikkerheten og for å utnytte helsepersonellressurser på en effektiv måte.

Ansvarlig departement: Helse- og omsorgsdepartementet

3.6.2 Konklusjon sak 2: Anskaffelser av konsulentttjenester i Direktoratet for e-helse

Riksrevisjonen avslutter saken.

Helse- og omsorgsdepartementet har gjennomført tiltak for å følge opp at Direktoratet for e-helse gjennomførte sine anskaffelser etter anskaffelses- og økonomiregelverket.

Direktoratet for e-helse og Helsedirektoratet ble slått sammen 1. januar 2024. Departementet opplyser at det ble etablert et nytt felles rammeverk for anskaffelser og kontraktsoppfølging i det nye Helsedirektoratet.

Etter Riksrevisjonens vurdering er det viktig at Helse- og omsorgsdepartementet påser at Helsedirektoratet etterlever det nye etablerte felles rammeverket.

Ansvarlig departement: Helse- og omsorgsdepartementet

3.6.3 Opprinnelig undersøkelse

Undersøkelsen besto av to rapporter som gjennomgikk hvordan Helse- og omsorgsdepartementet og Direktoratet for e-helse styrte og hadde kontroll med utviklingen av e-helse mot målene i *Én innbygger – én journal*. Begge ble rapportert i [Dokument 3:14 \(2020–2021\)](#) *Riksrevisjonenes undersøkelser av: Sak 1: Helse- og omsorgsdepartementets styring av arbeidet Én innbygger – én journal* Sak 2: *Anskaffelser av konsulenttjenester i Direktoratet for e-helse*.

- Den ene rapporten var en undersøkelse av **Helse- og omsorgsdepartementet styring av arbeidet med Én innbygger – én journal** (sak 1). Målet var å vurdere hvordan Helse- og omsorgsdepartementet ivaretar sitt ansvar for å nå målene i stortingsmeldingen *Én innbygger – én journal*.
- Den andre rapporten var en undersøkelse av **anskaffelser av konsulenttjenester i Direktoratet for e-helse** (sak 2). Målet var å undersøke om Direktoratet for e-helse kjøper og styrer konsulenttjenester i tråd med anskaffelsesregelverket og økonomiregelverket i staten.

Dokumentet ble sendt til Stortinget 22. juni 2021. Det ble avholdt en åpen kontrollhøring 28. mars 2022. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 24. mai 2022, jf. [Innst. 406 S \(2021–2022\)](#). Stortinget behandlet saken 2. juni 2022.

Sak 1: Helse- og omsorgsdepartementets styring av arbeidet med *Én innbygger – én journal*

Riksrevisjonens undersøkelse konkluderte med at det var store svakheter når det gjelder utredning, overordnet styring, planlegging og oppfølging av Meld. St. 9 (2012–2013) *Én innbygger – én journal*.

Undersøkelsen konkluderte med at tiltak og prosjekter som var forutsetninger for å nå målene i *Én innbygger – én journal*, ikke har hatt høy nok framdrift. Veikartet for sektorens journalløsninger var et resultat av aktørers selvstendige valg, og dette kunne gjøre det utfordrende å koordinere IT-utviklingen slik at målene i *Én innbygger – én journal* ble nådd. Helse- og omsorgsdepartementet hadde ikke ivaretatt sitt ansvar for oppfølging, kvalitetssikring og rapportering på en god måte, og dette har forsinket arbeidet. Rollen til nasjonale myndigheter var ikke tydelig definert, og mekanismene for styring, prioritering og forankring av e-helseutviklingen var ikke effektive nok.

Utredningen av *Én innbygger – én journal* hadde betydelige svakheter, til tross for stort omfang og over åtte års varighet. Rask teknologisk utvikling gjorde åpne plattform-/økosystemløsninger mer aktuelle for helsesektoren, men utredningene ble forsinket fordi dette ikke ble fanget opp tidlig nok. Sentrale fagmiljøer ble ikke tilstrekkelig involvert, og utredningene kunne vist til et bredere forskningsgrunnlag. Det valgte konseptet, Akson, hadde høy kompleksitet, usikkerhet og risiko, og forslag om å redusere risikoen ble ikke tatt til følge. Konsekvensene for helsenæringen ble ikke tilstrekkelig vektlagt.

I sin kritikk⁴⁴ mente Riksrevisjonen at det var alvorlig at legemiddellisten ble forsinket. Denne forsinkelsen kan ha hatt alvorlige konsekvenser for pasientsikkerheten.

Videre mente Riksrevisjonen at det var sterkt kritikkverdig at utredningen av *Én innbygger* – *én journal* hadde betydelige svakheter, og at Helse- og omsorgsdepartementet ikke ivaretok sitt ansvar for oppfølging, kvalitetssikring og rapportering på en god måte. Det var også sterkt kritikkverdig at Direktoratet for e-helse i 2020 aktivt nedprioriterte samhandlingsløsningen i forprosjektet for Akson – spesielt ettersom behovet for en slik løsning da hadde vært kjent i nesten fem år.

Riksrevisjonen mente det var kritikkverdig at mange aktører i sektoren opplevde at de ikke hadde tilstrekkelig medinnflytelse på nasjonale prioriteringer.

Riksrevisjonen anbefalte at Helse- og omsorgsdepartementet og (det daværende) Direktoratet for e-helse:

- sørger for koordinering av IT-utviklingen, slik at helheten og sammenhengen mellom sektorens journalløsninger ivaretas i det videre arbeidet
- sikrer bedre involvering og medinnflytelse fra aktørene i sektoren, blant annet ved å
 - videreutvikle nasjonal styringsmodell
 - bruke høringsinstituttet mer aktivt
- i større grad involverer forsknings- og fagmiljøer i videre utredningsprosesser, slik at man får et best mulig beslutningsgrunnlag
- videreutvikler og avklarer rollefordelingen mellom nasjonale myndigheter og resten av helse- og omsorgssektoren, inklusiv privat sektor
- viderefører arbeidet med nye mekanismer for prioritering og samfinansiering, og sikrer aktørene medinnflytelse i denne prosessen
- sørger for at felles grunnmur og nasjonale e-helseløsninger blir videreutviklet i tråd med sektorens behov

⁴⁴ Da undersøkelsen ble gjennomført, hadde Riksrevisjonen fire kritikknivåer: kritikkverdig, sterkt kritikkverdig, alvorlig og svært alvorlig.

Stortingets behandling av sak 1

Kontroll- og konstitusjonskomiteen framhevet hvor viktig det er å ta i bruk informasjonsteknologi (IKT) for både helsepersonell, pasienter, brukere og befolkningen generelt. Komiteen mente det er nødvendig å utnytte mulighetene som ligger i moderne teknologi, for å nå helsepolitiske mål om bedre kvalitet, pasientsikkerhet, effektivitet og ressursbruk. Sentralt i dette er blant annet arbeidet for at helseopplysninger skal følge pasienten gjennom hele pasientforløpet.

Komiteen stilte seg bak anbefalingene for å nå målsettingene i *Én innbygger – én journal*, og ba Riksrevisjonen følge arbeidet med å nå målene.

Komiteens flertall, med unntak av medlemmene fra Høyre og Venstre, stilte seg bak Riksrevisjonens funn og kritikk. Flertallet mente at funnene og kritikken hadde blitt styrket i høringen.

Når det gjaldt Helse- og omsorgsdepartementets styring av arbeidet med *Én innbygger – én journal*, mente komiteen at Riksrevisjonens funn og kritikk av involveringen av fagmiljøer understreket at den desentraliserte styringsmodellen i helsesektoren gjorde det svært viktig å involvere fagmiljøer og aktører i feltet. Komiteen viste til at den norske helsesektoren består av en rekke aktører med stor grad av autonomi, og at det derfor er et stort behov for å videreutvikle den nasjonale styringsmodellen for e-helse og bruke konsultasjonsordningen aktivt.

Komiteen understreket at den statlige myndighetslinjen må ligge til grunn i etableringen av felles beslutningsprosesser for IKT-utvikling som omfatter hele sektoren. Komiteen mente at beslutningsstrukturene må legge den gjeldende ansvarsdelingen mellom aktørene til grunn, og at involveringsprosessene må tydeliggjøre forholdet mellom innspill og beslutning.

Komiteens flertall, med unntak av Høyre og Venstre, stilte seg bak Riksrevisjonens vurdering, som gikk ut på at det var kritikkverdig at mange aktører i sektoren opplever at de ikke hadde tilstrekkelig medinnflytelse på nasjonale prioriteringer.

Komiteen viste til at Riksrevisjonen mente at flere tiltak og prosjekter som er forutsetninger for å lykkes med *Én innbygger – én journal*, ikke hadde hatt høy nok framdrift. Komiteen løftet fram Riksrevisjonens alvorlige kritikk av forsinkelsen av Pasientens legemiddelliste, som skulle ha blitt innført allerede i 2018. Pasientens legemiddelliste har høy viktighet, og det er et betydelig omfang av pasientskader som skyldes feil bruk av legemidler.

Kilde: Innst. 406 S (2021–2022).

Sak 2: Anskaffelser av konsulenttjenester i Direktoratet for e-helse

Riksrevisjonen konkluderte med at Direktoratet for e-helse hadde brutt anskaffelsesregelverket og ikke hadde hatt god nok styring og kontroll med anskaffelsene. Dette skjedde i flere tilfeller ved kjøp av konsulenttjenester til prosjektet *Én innbygger – én journal*, Akson, Helsedataprogrammet og Program kodeverk og terminologi.

Riksrevisjonen mente det var sterkt kritikkverdig at Direktoratet for e-helse brøt anskaffelsesregelverket, ikke hadde tilstrekkelig kostnadskontroll og var avhengig av enkeltkonsulenter og enkeltleverandører.

Riksrevisjonen anbefalte at Helse- og omsorgsdepartementet følger opp at Direktoratet for e-helse gjennomfører sine anskaffelser etter anskaffelses- og økonomiregelverket.

Riksrevisjonen anbefalte videre at Direktoratet for e-helse innretter anskaffelsespraksisen slik at

- de følger anskaffelseslovens prinsipper om konkurranse og likebehandling
- de følger kravene til sporbarhet og etterprøvbarehet
- de har kontroll på kostnadene i anskaffelsene
- de unngår å være avhengige av enkeltkonsulenter og enkeltleverandører

Stortingets behandling av sak 2

Kontroll- og konstitusjonskomiteen stilte seg bak kritikken fra Riksrevisjonen. Komiteen understreket at det er den enkelte virksomhets ansvar å ha systemer og rutiner for intern kontroll for å utøve forvaltningsmyndighet og utføre sine oppgaver på en forsvarlig måte. Et overordnet departement skal sørge for at et underliggende direktorat har en slik internkontroll. Komiteen understreket at kravene til virksomhetens interne kontroll omfatter rutiner slik de praktiseres.

Kilde: Innst. 406 S (2021–2022).

3.6.4 Helse- og omsorgsdepartementets oppfølging

Når det gjelder sak 1, ble departementet i et brev 26. mars 2025 bedt om å gjøre rede for hvilke endringer og tiltak som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og merknader fra kontroll- og konstitusjonskomiteen, og hvilke resultater som er oppnådd på området.

Departementet ble bedt om å særlig gjøre rede for status på arbeidet med følgende:

- styringsmodellen, herunder hvordan denne sikrer involvering av aktørene, finansieringsmodell og eventuelle juridiske tiltak.
- samhandlingsløsningen, herunder viktige komponenter som pasientens legemiddelliste og kjernejournal.

- elektroniske pasientjournalsystemer, herunder særlig Dips Arena og felles kommunal journal.
- felles grunnmur, herunder videreutvikling av standarder, kodeverk og terminologi

Når det gjelder sak 2, ble departementet bedt om å gjøre rede for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp funnene i revisjonen, anbefalingene og merknadene fra kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Departementet ble bedt om å innhente informasjon fra Norsk helsenett SF og/eller Helsedirektoratet, som ble sammenslått med Direktoratet for e-helse gjennom en virksomhetsoverdragelse i 2024, der dette var nødvendig.

Helse- og omsorgsdepartementet svarte i et brev 30. april 2025.

Til sak 1 er det i tillegg gjennomført intervjuer med de fire regionale helseforetakene, KS og Legeforeningen for å innhente deres synspunkter på gjennomførte tiltak og status på området. I tillegg er det supplert med offentlig tilgjengelig informasjon om status på arbeidet.

Sak 1: Helse- og omsorgsdepartementets styring av arbeidet med *Én innbygger – én journal*

Helse- og omsorgsdepartementet opplyser at det har iverksatt en rekke tiltak for å styrke digitaliseringen i helse- og omsorgssektoren. Departementet viser til at det har fulgt opp Riksrevisjonens anbefalinger gjennom tildelingsbrev til Direktoratet for e-helse. Ifølge departementet har oppfølgingen av Riksrevisjonens anbefalinger hatt høy prioritet i direktoratet, som har iverksatt flere tiltak som imøtekommer anbefalingene. Framdrift og status er fulgt opp som fast sak på etatsstyringsmøtene med direktoratet i perioden 2021–2023. Stortinget er gjennom budsjettproposisjonene for 2022 og 2023 orientert om hvordan departementet selv har fulgt opp anbefalingene.

Endringer i styringen av digitaliseringsområdet

Ny strategi for digitaliseringsarbeidet

Departementet viser til at regjeringen i Meld. St. 9 (2023–2024) *Nasjonal helse- og samhandlingsplan 2024–2027* har lagt fram sin nye strategi for digitalisering i helse- og omsorgstjenesten: *Digitalisering i helse- og omsorgstjenesten – raskere gjennomføring og realisering av nytte* (jf. kapittel 9 i meldingen). Denne erstatter strategien fra Meld. St. 9 (2012–2013) *Én innbygger – én journal*. To viktige konsekvenser av den nye strategien er at regjeringen har trukket seg fra konseptet Akson, som var et felles elektronisk journalsystem for kommunale helsetjenester,⁴⁵ og endret innretningen på den helhetlige samhandlingsløsningen. Helsedirektoratet har utgitt *Nasjonal e-helsestrategi*⁴⁶, som er helse- og omsorgssektorens felles strategi for digitalisering og et veikart for nasjonal e-helsestrategi for perioden 2021–2027⁴⁷ som operasjonaliserer strategien.

⁴⁵ Prop. 1 S (2022–2023) for Helse- og omsorgsdepartementet, s. 65.

⁴⁶ Helsedirektoratet. (2025). [Nasjonal e-helsestrategi](#).

⁴⁷ Helsedirektoratet. (2024). *Veikart for nasjonal e-helsestrategi 2021–2027* (versjon 1.0). Utgitt 21.08.2024.

Departementet påpeker at den nye strategien tydeliggjør aktørenes roller og ansvar. Dette skal bidra til at de samlede ressursene benyttes på en god måte.⁴⁸ Hovedansvaret for digitalisering i helse- og omsorgssektoren er lagt til aktørene som må anskaffe og innføre egne journal- og fagsystemer. Dermed har også kommunal sektor overtatt ansvaret for videreutvikling og innføring av egne journalsystemer, og statens rolle er dreid fra programfinansiering til virkemidler som stimulerer til at kommunene kan foreta investeringer.

Departementet viser til at for å sikre en samordnet, effektiv og helhetlig utvikling av digitaliseringen, fastsetter strategien at statens rolle er å bygge ut digital infrastruktur og nasjonale komponenter og tjenester som støtter samhandling mellom virksomheter. Staten vil legge til rette for at nødvendig og relevant informasjon kan deles på tvers av virksomheter, ved å bygge videre på de nasjonale e-helseløsningene og fullføre igangsatte tiltak for digital samhandling. Departementet viser i svarbrevet til at det gjennom satsingen på digital samhandling, jf. Prop. 1 S (2023–2024), prioriterer tiltak som gjør det enklere å dele informasjon på tvers av nivåer og virksomheter gjennom å fullføre igangsatte tiltak og bygge videre på de nasjonale e-helseløsningene.

Tidligere var samhandlingsarbeidet delt i to steg. Grunndata- og tillitstjenester (se faktaboks 2) sammen med arbeidet med Akson var steg 1, mens nasjonale samhandlingsløsninger (se faktaboks 3) skulle utvikles videre som steg 2.⁴⁹ Departementet viser til at rammebetingelsene og innretningen på arbeidet ble endret i forbindelse med budsjettbehandlingen for 2023, da det ble besluttet å gjennomføre steg 1 og steg 2 i sammenheng. Begrunnelsen var behovet for en mer tjenesteorientert tilnærming ved at grunnmurstiltakene i steg 1 løses som en del av utviklingen av samhandlingsløsningene i steg 2. Dette innebar en forsering av det planlagte arbeidet med samhandlingsløsningene i forhold til det som ble framlagt i budsjettproposisjonen for 2021.

Faktaboks 2 Felles grunnmur, grunndata og tillitsrammeverket

Felles grunnmur for digitale tjenester i helse- og omsorgstjenesten er navnet på de felles byggeklossene som virksomhetene benytter for samhandling og digitalisering. Felles grunnmur legger til rette for enhetlige tjenester rettet mot innbyggere og helsepersonell. Grunnmuren består av ulike byggeklosser, blant annet **felles grunndata, tillitstjenester**, felles infrastruktur, kodeverk og terminologi.

Felles grunndata består av opplysninger om helsepersonell, organisasjon, tjenester, behandlingssteder, adresser, m.m. Felles grunndata er nødvendig for å etablere sikker og helhetlig samhandling mellom aktørene. Dataene blir gjort tilgjengelig gjennom ulike registre, for eksempel Fastlegeregisteret og Helsepersonellregisteret.

⁴⁸ Helse- og omsorgsdepartementet. (2024). [Meld. St. 9 \(2023–2024\) Nasjonal helse- og samhandlingsplan 2024–2027](#) s. 137.

⁴⁹ Direktoratet for e-helse. (2020). [Veikart for utvikling og innføring av nasjonale e-helseløsninger 2021–2025](#), s. 74 og 75.

Tillitsrammeverket er et sett av regler, rutiner, standarder og løsninger som underbygger personvern, informasjonssikkerhet og samhandlingsevne. Tillitsrammeverket består av ulike **tillitstjenester** for eksempel HelselD Selvbetjening og IDPorten.

Kilde: Helsedirektoratet og Norsk Helsenett SF (lenke: [Grunndata – Helsedirektoratet](#), [Grunndata – Norsk helsenett](#), [Tillitsrammeverket – Norsk helsenett](#)). Hentedato: 18.08.2025.

For å møte nye nasjonale behov skulle endringen i strategien sørge for at det blir en raskere overgang fra planlegging til utprøving og innføring av løsningene.⁵⁰ Forslag til løsninger skal testes tidlig, slik at kursen kan justeres underveis, og løsningene kan tas raskere i bruk. Det framgår av strategien at det må utvikles og tas i bruk digitale løsninger for å frigjøre tid til pasientbehandling, forskning, utdanning og pasientopplæring, uten at det går ut over kvalitet og pasientsikkerhet. Departementet oppgir at utviklingen av de nasjonale løsningene skal koordineres med sektoraktørenes egen utvikling av journal- og IKT-løsninger for å realisere nytte underveis.

Faktaboks 3 Nasjonale samhandlingsløsninger

Nasjonale samhandlingsløsninger for e-helse skal bidra til *digital samhandling*, blant annet ved å

- legge til rette for effektiv og sikker kommunikasjon mellom helsepersonell, pasienter og pårørende
- sikre at relevant informasjon flyter raskt og sikkert fra én del av helsetjenestene til en annen
- bidra til helhetlige pasientforløp ved å koble sammen ulike tjenester og nivåer i helse- og omsorgssektoren
- styrke informasjonsforvaltningen av helseopplysninger

Kilde: Helsedirektoratets og regjeringens nettsider (lenke: [Digital samhandling og nasjonale e-helseløsninger – regjeringen.no](#)). Hentedato 18.08.2025.

Departementet opplyser at regjeringen la fram et veikart for helsenæringen i 2023.⁵¹ Veikartet beskriver blant annet hvordan regjeringen vil bidra til økt lønnsomhet og verdiskapning i næringen. Myndighetene skal legge til rette for økt forutsigbarhet for både næringslivet og den offentlige helse- og omsorgstjenesten. Departementet mener at det skal bli enklere for næringslivet å bidra til bedre helse- og omsorgstjenester, og at alle aktører skal oppleve ryddige og forutsigbare rammebetingelser.

Organisering av e-helsearbeidet

Departementet oppgir at det selv har tatt på seg en større rolle i oppfølgingen av satsingen på digital samhandling fra januar 2024. Departementet har etablert en

⁵⁰ Meld. St. 9 (2023–2024) *Nasjonal helse- og samhandlingsplan 2024–2027*, for Helse- og omsorgsdepartementet, s. 137.

⁵¹ Nærings- og fiskeridepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. (2023). [VEIKART Helsenæringen](#).

styringsgruppe for å ivareta helheten i oppfølgingen av gjennomføringen av satsingen. Styringsgruppen ledes av og er rådgivende overfor departementet og har representanter fra sektoren (regionale helseforetak, KS, foregangskommuner, Helsedirektoratet, Norsk helsenett SF og Legeforeningen).

Departementet har også etablert en ny styringsmodell for arbeidet med digital samhandling med mandater for det enkelte samhandlingsområde. Mandatene konkretiserer oppgaver, ansvarsfordeling og rammer for gjennomføringen. Blant annet har de regionale helseforetakene gjennom mandatene⁵² fått fordelt ansvar for oppgaver i forbindelse med testing og innføring av de nasjonale samhandlingsløsningene, og de rapporterer årlig om dette til departementet i Felles plan⁵³.

Departementet opplyser at det er gjort endringer i rolle- og ansvarsfordelingen mellom Direktoratet for e-helse og Norsk helsenett SF. Formålet var blant annet å styrke myndighetsoppgavene på digitaliseringsområdet og knytte dem tettere til tjenesteutviklingen. Norsk helsenett SF, som nasjonal tjenesteleverandør, skal legge til rette for sikker og effektiv digitalisering. Selskapet fikk ansvaret for å lede de tekniske utviklingsprosjektene fra januar 2022. Det ble gjort ytterligere justeringer i ansvarsfordelingen mellom virksomhetene i 2023, og 1. januar 2024 ble Direktoratet for e-helse slått sammen med Helsedirektoratet gjennom en virksomhetsoverdragelse. Helsedirektoratet har rollen som nasjonalt myndighetsorgan for digitalisering av helseområdet.

Videre er det gjort endringer i nasjonal rådsmodell for e-helse (tidligere styringsmodellen for e-helse), som ble etablert for å styrke gjennomføring av IKT-utviklingen i helse- og omsorgstjenesten. Formålet er å samle de sentrale aktørene i sektoren om en felles retning for digitalisering og bidra til å realisere overordnede helse- og omsorgspolitiske mål.

Ifølge departementet følger flere av endringene opp svakheter rundt forankring og prioritering som ble påpekt i Riksrevisjonens undersøkelse. Det er gjort endringer i utvalgenes mandater, sammensetning og saksbehandlingsrutiner for å skape mer transparente og forutsigbare beslutningsprosesser. Videre er det tydeliggjort at problemstillinger av strategisk eller prinsipiell karakter skal behandles i rådsmodellen, mens annen styring foregår innenfor tiltakets styringslinje.

Departementet opplyser at nasjonal rådsmodell har vært tungt involvert i utviklingen og oppfølgingen av den nasjonale e-helsestrategien. For å følge opp gjennomføringen av strategien er det etablert et veikart over aktiviteter for å nå målene og indikatorer som viser forventet måloppnåelse. Status på måloppnåelsen tas ifølge departementet jevnlig opp i rådsmodellen. Departementet opplyser at Helsedirektoratet er i gang med en ny evaluering av rådsmodellen i 2025.

⁵² Regjeringens nettsider (lenke: [Digital samhandling og nasjonale e-helseløysingar - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)) Hentedato 18.08.2025.

⁵³ HN RHF, HSØ RHF, HV RHF, HMN RHF. (2024). *Felles plan 2024 IKT-utvikling og digitalisering*.

En ekstern rådgiver og kvalitetssikrer har vurdert departementets styring av satsingen på digital samhandling. Anbefalingene ble overlevert departementet i april 2025, og departementet vurderer hvordan anbefalingene skal følges opp.

Synspunkter fra sektoren på styringen av arbeidet

Samtlige aktører fra sektoren som Riksrevisjonen har intervjuet, mener at det har skjedd en positiv utvikling på e-helseområdet, og at det nå er et bedre samarbeid på tvers av helsetjenestene og sektorene. Det er bred enighet om strategien og den retningen arbeidet med digital samhandling har tatt, og at strategien har bidratt til å øke framdriften på digitaliseringen.

Aktørene mener det er positivt at departementet har opprettet en egen styringsgruppe, der departementet tar en tydelig rolle. Dette har ført til tydeligere styringslinjer og beslutningsprosesser. KS påpeker imidlertid at de savner et overordnet organ der Helse- og omsorgsdepartementet og KS som likeverdige parter kan ivareta helheten i e-helsearbeidet og følge opp de ulike satsingsområdene.

Videre påpeker KS, Legeforeningen og Helse Midt-Norge RHF at det er opprettet mange og til dels overlappende råd under nasjonal rådsmodell for e-helse med noe uklare grenser for hva som tas opp i ulike grupper. KS mener det er behov for en enklere struktur, og er i dialog med departementet om dette.

Det er bred enighet om at styringsmodellens involvering av aktørene har blitt bedre. KS, Legeforeningen, Helse Vest RHF og Helse Midt-Norge RHF gir imidlertid uttrykk for at myndighetene med ansvar for e-helsefeltet ikke prioriterer de reelle behovene til helsetjenestene nok.

Aktørene gir uttrykk for at de støtter endringene i ansvarsfordelingen mellom Helsedirektoratet og Norsk helsenett SF, men at den ikke har blitt gjennomført fullt ut. Dette påvirker samarbeidet mellom de to aktørene. Dette oppleves som lite effektivt og kan skape uklarheter. Flere av de regionale helseforetakene trekker fram at Norsk helsenett SF fungerer godt når det gjelder å utvikle samhandlingsløsninger.

De regionale helseforetakene støtter den valgte strategien der de regionale helseforetakene har fått ansvar for å utvikle og prøve ut ulike samhandlingsløsninger, og mener at dette stort sett fungerer etter hensikten. KS gir i intervju uttrykk for at det er krevende å forholde seg til fire sterke regionale helseforetak som har ansvar for ulike samhandlingsløsninger. KS mener at kommunal sektor i mange tilfeller burde hatt mer innflytelse på utviklingen av samhandlingsløsningene, og at det har medvirket til at løsningene fungerer bedre for fastleger og helsepersonell i spesialisthelsetjenesten enn for kommunale helsetjenester som sykehjem og omsorgsboliger.

Status for arbeidet med nasjonale samhandlingsløsninger

For å nå målbildet for helhetlig samhandling, viser departementet til at det pågår arbeid med flere ulike nasjonale samhandlingsløsninger som skal legge til rette for å dele

informasjon på tvers av nivåer og virksomheter. To sentrale samhandlingsløsninger er Pasientens legemiddelliste og Kjernejournal.

Pasientens legemiddelliste

I Riksrevisjonens undersøkelse fra 2021 framgikk det at arbeidet med Pasientens legemiddelliste hadde hatt lite framdrift, blant annet som følge av mangler i direktoratets styring. I budsjettproposisjonen for Helse- og omsorgsdepartementet for 2018 sto det at Legemiddellisten skulle innføres trinnvis, med planlagt oppstart i 2018.

I svarbrevet påpeker departementet at Pasientens legemiddelliste har høyest prioritet av de nasjonale samhandlingsløsningene.

Faktaboks 4 Pasientens legemiddelliste og Sentral forskrivningsmodul

Pasientens legemiddelliste skal gi helsepersonell en samlet og oppdatert oversikt over relevante opplysninger om pasientens legemiddelbehandling. Opplysningene i pasientens legemiddelliste skal være tilgjengelige på tvers av helsetjenesten gjennom virksomhetenes journalløsninger, reseptformidleren for e-resept og Kjernejournal.

Sentral forskrivningsmodul er en nasjonal legemiddel- og rekvireringsmodul som legger til rette for at informasjon om legemidler kan deles og oppdateres mellom helsepersonell med tjenstlig behov.

Kilde: Helsedirektoratets nettside. (lenke: [Pasientens legemiddelliste - Helsedirektoratet](#). Hentdato 18.08.2025).

Pasientens legemiddelliste bygger på de etablerte nasjonale e-helseløsningene Kjernejournal, e-resept og helsenorge.no. Ifølge departementet er aktørene i helse- og omsorgstjenesten omforente om at god samhandling om legemidler er det viktigste digitale tiltaket for å bedre pasientsikkerheten og forhindre at helsepersonell bruker unødvendig tid på å hente inn informasjon om og svare på spørsmål om legemidler.

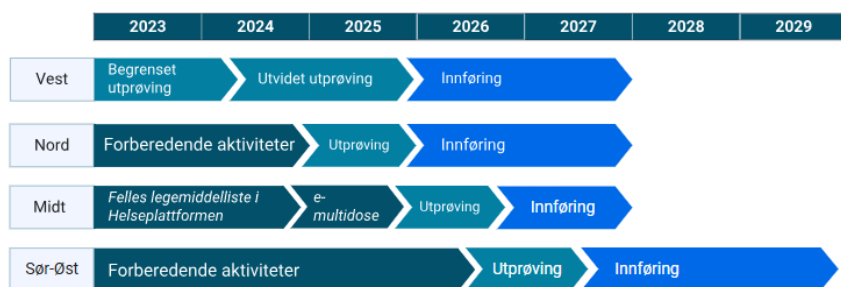
Departementet viser til at det er iverksatt flere tiltak for å styrke realiseringen av Pasientens legemiddelliste, blant annet:

- Helseteknologiordningen har i 2025 gitt kommuner tilskudd til å prøve ut og innføre Pasientens legemiddelliste.
- Ansvaret for utprøving og innføring av Pasientens legemiddelliste er flyttet nærmere helsetjenesten, og koordineres nå av de regionale helseforetakene og foregangskommuner i helseforetakenes opptaksområder.
- Helsedirektoratet bidrar med veiledning og erfaringsdeling i innføringsarbeidet, mens Norsk helsenett SF koordinerer teknisk tilrettelegging for Pasientens legemiddelliste.
- Norsk helsenett SF har ferdigstilt Sentral forskrivningsmodul for innføring hos fastleger, og etter planen skal den ferdigstilles for bruk i kommuner i løpet av 2025. Norsk

helsenett SF godkjenner løpende leverandører av elektroniske pasientjournalsystemer for integrasjon med Sentral forskrivningsmodul.

Departementet viser til at Pasientens legemiddelliste krever koordinert innføring, noe som øker risikoen for forsinkelser. Det pågår en gradvis utprøving av Pasientens legemiddelliste, der det gjøres forbedringer i funksjonaliteten i løsningene og arbeidsprosessene tilpasses løsningen. Utprøvingen startet i helseregion Vest i 2021, og region Nord har startet utprøving i 2025.

Figur 2 Plan for utprøving og innføring av Pasientens legemiddelliste

Kilde: Helsedirektoratets nettside. (Lenke: [Plan for utprøving – Helsedirektoratet](#)) (hentedato 13.08.2025).

Figur 2 viser at det er planlagt at Pasientens legemiddelliste skal innføres i helseregion Vest og Nord fra 2026. For de to andre helseregionene starter innføringen i løpet av 2027, og for Helse Sør-Øst blir ikke innføringen fullført før i utgangen av 2029. I 2025 pågår det en utvidet utprøving i helseregion Vest, der alle sykehus i Helse Bergen og 18 kommuner deltar. I Helse Nord samarbeider kommuner og helseforetak om utprøving av Pasientens legemiddelliste.⁵⁴

Departementet viser i svarbrevet til at det har vært utfordringer i utprøvingen i region Vest fordi arbeidet med løsningen Sentral forskrivningsmodul ikke har vært ferdigstilt. Eksisterende systemer har derfor blitt brukt for å teste ut Pasientens legemiddelliste, noe som ifølge departementet har ført til at den tekniske tilretteleggingen har vært kompleks, og at arbeidet har blitt forsinket.

Statistikk fra Helsedirektoratet viser at region Vest og Nord har begynt å ta i bruk Pasientens legemiddelliste i august 2025.⁵⁵ I disse to helseregionene er det etablert legemiddellister for 64 595 pasienter som en del av utprøvingen. I region Vest er det etablert legemiddellister for 52 377 pasienter hvorav flertallet (43 786) bor i Bergen kommune. I region Nord er legemiddellister etablert for 12 218 hvorav en tredel (4 324) bor i Tromsø kommune.

⁵⁴ Helsedirektoratets nettside (lenke: [Plan for utprøving – Helsedirektoratet](#)). Hentedato 13.08.2025.

⁵⁵ Helsedirektoratets nettside (lenke: [Microsoft Power BI](#)). Hentedato 13.08.2025.

Synspunkter fra sektoren på Pasientens legemiddelliste

Flere regionale helseforetak viser til at arbeidet med utprøving og implementering av Pasientens legemiddelliste har tatt lang tid, og at det fortsatt vil ta tid å ta løsningen i bruk hos alle aktører, særlig i kommunal sektor.

Helse Vest RHF og Helse Nord RHF oppgir at det er utfordrende at mange kommuner ikke har anskaffet pasientjournalssystemer. Helse Vest RHF gir videre uttrykk for at det er krevende å involvere mange av kommunene i utprøving av Pasientens legemiddelliste, og at organiseringen av kommunesektoren, med autonome kommuner, gjør prosessene krevende.

Legeforeningen gir uttrykk for at fastleger i Bergen og omliggende kommuner er fornøyde med utprøvingen av Pasientens legemiddelliste, og mener at prosjektet har vært preget av god involvering av fagmiljøet og smidige arbeidsprosesser.

KS viser til at det gjenstår mye arbeid med å implementere Pasientens legemiddelliste. KS mener at det i utviklingen av Sentral forskrivningsmodul ikke har vært lagt nok vekt på å tilpasse denne til kommunehelsetjenestenes behov, men at det nå er iverksatt videre utvikling for å ta hensyn til dette.

Kjernejournal og tilhørende nasjonale samhandlingsløsninger

Departementet viser til at arbeidet med å innføre **Kjernejournal** har pågått siden 2022.

Faktaboks 5 Kjernejournal

Kjernejournal er et nasjonalt system som deler informasjon på tvers i helsevesenet. I pasientens Kjernejournal skal [helsepersonell](#) kunne se de samme opplysningene uavhengig av om de jobber som fastlege, på sykehus eller legevakter.

Kjernejournal inneholder opplysninger om for eksempel

- pasientens journaldokumenter
- pasientens prøvesvar
- pasientens kritiske informasjon
- pasientens registreringer
- e-resept

Kilde: Norsk helsenett SFs nettside (lenke: [Hva er Kjernejournal – Norsk helsenett](#)). Hentdato 13.08.2025.

Kjernejournal er innført ved alle sykehus og legevakter, og tilnærmet alle fastlegekontorer. I august 2025 bruker 323 av landets totalt 357 kommuner Kjernejournal, mens ytterligere 18 kommuner er teknisk tilrettelagt for bruk.⁵⁶ KS, ved lokale innføringsnettverk, har vært sentral i innføringen. Departementet viser til at totalt ca. 250 000 helsepersonell har

⁵⁶ Statistikk fra Norsk helsenett SF (lenke: [Microsoft Power BI](#)). Hentdato 13.08.2025.

tilgang til Kjernejournal. Det gjøres ca. 290 000 oppslag av nærmere 20 000 unike helsepersonell hver måned, og antallet øker.

Kjernejournal legger til rette for utveksling av journaldokumenter på tvers av helsetjenesten gjennom samhandlingsløsningen **pasientens journaldokumenter**.

Faktaboks 6 Pasientens journaldokumenter

Pasientens journaldokumenter er en samhandlingsløsning som gir innsyn i journaldokumenter via

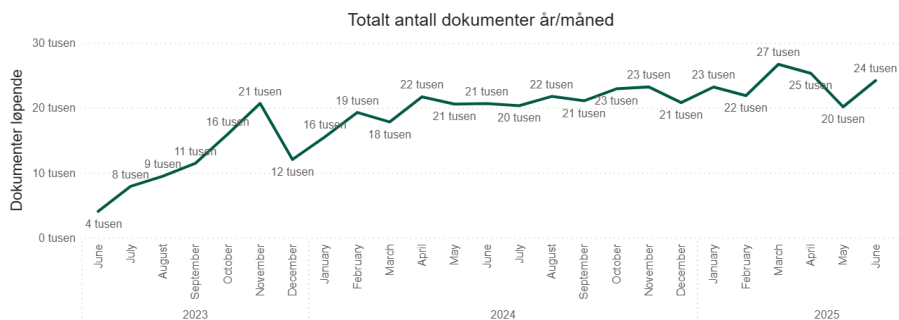
- Kjernejournal for helsepersonell
- helsenorge.no for innbyggere

Løsningen gjør det mulig å lese og dele journaldokumenter, for eksempel epikriser og henvisninger.

Kilde: Norsk helsenett SFs nettside (lenke: [Pasientens journaldokumenter – Norsk helsenett](#)). Hentedato 13.08.2025.

Departementet viser til at tre regionale helseforetak deler sine journaldokumenter med resten av helsetjenesten, og at også Helse Midt-Norge RHF, avtalespesialister og kommuner etter planen skal dele journaldokumenter framover. I mandatet for tiltaket pasientens journaldokumenter for 2025 framgår det at tiltaket skal gjennomføres i perioden 2024–2029, men uten konkrete planer for andre enn de regionale helseforetakene.

Figur 3 Antall oppslag i pasientens journaldokumenter per måned

Kilde: Norsk helsenett, Statistikk over oppslag i Pasientens journaldokumenter (lenke: [Microsoft Power BI](#)). Hentedato 01.07.2025.

Statistikk fra Norsk helsenett SF, jf. Figur 3, viser at det ble gjort 24 202 oppslag i Pasientens journaldokumenter i juni 2025, og bruken har økt siden ordningen ble tatt i bruk i 2023. Ifølge departementet ventes bruken å øke når flere virksomheter får muligheter til å gjøre oppslag i Pasientens journaldokumenter og flere virksomheter blir kilde.

Kjernejournal er også en kilde for samhandlingsløsningen **pasientens prøvesvar**, der prøvesvar og radiologibilder fra offentlige og private laboratorier kan samles og deles.

Tjenesten har ifølge departementet lenge vært testet og kvalitetssikret, men vil fra mai 2025 settes i produksjon og gradvis bygges ut med ulike fagområder. Innbyggere vil få tilgang til sine prøvesvar på helsenorge.no, mens helsepersonell får tilgang enten gjennom Kjernejournal eller virksomhetens elektroniske pasientjournal.

Departementet viser til at det også pågår arbeid med å sikre at helsepersonell kan registrere **pasientens kritiske informasjon** i Kjernejournal. Dette gjelder informasjon som det er viktig at helsepersonell har tilgang til i en behandlingssituasjon, for eksempel om allergier, spesielle lidelser eller tidligere komplikasjoner ved anestesi.⁵⁷

Registreringen av slik informasjon har ifølge departementet vært lavere enn ønsket, blant annet fordi helsepersonell må logge inn i Kjernejournal og dobbeltregistrere det som allerede er lagret i eget journalsystem. I 2023 og 2024 har Helse Vest RHF i samarbeid med Norsk Helsenett SF etablert og prøvd ut en tjeneste for å registrere kritisk informasjon direkte fra elektroniske pasientjournalsystemer. Denne tjenesten skal innføres i Helse Sør-Øst RHF og Helse Nord RHF i løpet av 2025. Helsedirektoratet gjennomfører en anskaffelse for å sikre at fastlegesystemene kan gjøre det samme.

Det arbeides også med samhandlingsløsningen **pasientens måledata**, som skal samle og dele kliniske måledata om pasienten. Utprøvingen skal etter planen starte i andre halvdel av 2025.

Synspunkter fra sektoren på Kjernejournal og tilhørende løsninger

Aktørene viser til at det er viktig å få på plass brukergrensesnitt og integrasjonsløsninger mellom elektroniske pasientjournalsystemer og Kjernejournal for å kunne hente ut gevinster for helsepersonell og pasienter. Flere påpeker at det fortsatt mangler integrasjoner mellom journalsystemene og kjernejournal, noe som fører til at helsepersonell må slå opp begge steder. KS og Legeforeningen trekker fram at det er viktig at det er klart hvem som har ansvar for å registrere opplysninger i Kjernejournal.

Elektroniske pasientjournalsystemer

Departementet legger vekt på at det er kommunesektoren som har de største utfordringene med journalsystemer som ikke i tilstrekkelig grad støtter personellet i arbeidshverdagen, og som er til hinder for nødvendig videreutvikling av helse- og omsorgstjenesten. Departementet opplyser at de fire regionale helseforetakene har hatt god framdrift i arbeidet med modernisering av sine journalløsninger.

DIPS Arena

Departementet opplyser at EPJ-løsningen DIPS Arena er innført på samtlige sykehus i Helse Nord og Helse Vest. Helse Sør-Øst har hatt en vellykket innføring av DIPS Arena ved fire sentrale sykehus og den videre innføringen følger den vedtatte tidsplanen og fullføres i løpet av 2025.

⁵⁷ Norsk helsenett SFs nettside (lenke: [Kritisk informasjon - Norsk helsenett](#)). Hentedato 13.08.2025.

Helseplattformen

Departementet viser til at Helse Midt-Norge innfører Helseplattformen fra leverandøren Epic som en felles EPJ-løsning for sykehus, kommuner, fastleger og avtalespesialister. Helseplattformen er per juli 2025 i bruk i 34 kommuner, alle helseforetakene, 2 fastlegekontor og 2 legevakter i regionen, men ingen avtalespesialister benytter løsningen.⁵⁸ Departementet opplyser at foreløpig har ingen flere kommuner fattet vedtak om innføring av Helseplattformen.

Departementet viser til at over 39 200 helsearbeidere har Helseplattformen som sitt daglige arbeidsverktøy, og at 71 prosent av befolkningen i regionen nå bor i en kommune som benytter Helseplattformen.

Felles kommunal journal

Departementet opplyser at arbeidet med Felles kommunal journal fra 2021 har vært organisert som et samarbeidsprosjekt mellom KS, samarbeidskommuner og staten. Det ble inngått en samarbeidsavtale om det videre arbeidet med Felles kommunal journal mellom departementet og KS i september 2021. Departementet opplyser at det har pågått et arbeid med å oppdatere styringsdokumentet og utforme en gjennomføringsstrategi i tråd med anbefalingene fra den eksterne kvalitetssikringen (KS2) av forprosjektet. Programaktivitetene til dette arbeidet ble i 2021 og 2022 finansiert av staten gjennom en tilskuddsordning.

Departementet viser til at regjeringen i 2022 vurderte det slik at det var for stor risiko og kompleksitet ved å eie et selskap i fellesskap med kommunene, og at derfor verken staten eller Norsk Helsenett SF burde inngå i et slikt selskap. Programmet Felles kommunal journal ble derfor ikke videreført. Departementet opplyser at regjeringen vil støtte kommunenes arbeid med bedre journalløsninger, men påpeker at det er kommunene som har ansvaret for egne journalløsninger og finansieringen av disse. Regjeringen mente derfor at statens rolle burde dreies fra programfinansiering til virkemidler som stimulerer til at kommunene kan foreta investeringer. Tilskuddsordningen ble derfor avviklet.

Departementet viser til at KS har videreført arbeidet, nå omtalt som Felles journalløft for kommunene, ved å samordne tiltak for bedre anskaffelser og å utvikle digital samhandling. Tiltaket er et samarbeid mellom enkeltkommuner, KS, Norsk helsenett SF og systemleverandører, og ledes av KS. En sentral del av arbeidet er å utvikle tjenester for samhandling innad i kommunene gjennom utprøvningsprosjekter der også Norsk Helsenett SF bidrar og deltar. Det forutsettes at kommunene og eventuelle helseforetak som deltar i utprøvingene, har finansieringsansvaret, og at aktiviteten ikke går ut over høyere prioriterte utviklingsområder innen digital samhandling.

Departementet opplyser at Felles kommunal journal Interim AS ferdigstilte styringsdokumentet for gjennomføringsfasen av Felles kommunal journal i 2023. Internrevisoren i KS vurderte det slik at alle relevante anbefalinger fra den eksterne

⁵⁸ Helseplattformen AS' nettside (lenke: [Fakta om Helseplattformen - Helseplattformen AS](#)). Hentedato 18.08.2025.

kvalitetssikreren var tatt til følge. Styringsdokumentet pekte ut to samhandlingsløsninger for utprøving:

- oversikt over kommunale løsninger som deler informasjon om hvilke kommunale tjenester en pasient eller bruker mottar, slik at det kan tas hensyn til dette i den videre behandlingen / de videre forløpet
- NEWS2-målinger (puls, blodtrykk, oksygenmetning, respirasjonsfrekvens, temperatur og så videre) som tilgjengeliggjør måleresultater utført i hjemmetjenesten

Løsningene er under utvikling, og ambisjonen er at utprøvingen skal starte i 2025.

Departementet opplyser at de kommunene i Midt-Norge som har innført Helseplattformen, får en modernisert journalløsning samtidig som innføringen vil gi bedre samhandling i hele helse- og omsorgstjenesten i regionen. For øvrige kommuner i landet er det fortsatt behov for et journalløft, både for å gi personellet en enklere arbeidshverdag og for å muliggjøre bedre samhandling i hele helse- og omsorgstjenesten.

Helseteknologiordningen

Departementet opplyser at det er kommunesektoren som har de største utfordringene med journalsystemer som ikke i tilstrekkelig grad støtter personellet i arbeidshverdagen, og som er til hinder for nødvendig videreutvikling av helse- og omsorgstjenesten. Det er bakgrunnen for at helseteknologiordningen ble etablert i 2024. Den skal bidra til å støtte anskaffelsesprosessene og gi drahjelp i digitaliseringsarbeidet i kommunene.

Helseteknologiordningen skal også bidra til å gi leverandørene større forutsigbarhet og legge bedre til rette for samarbeid mellom markedet, kommunene og helseforetak.

Helseteknologiordningen består av en tilskuddsordning og en veiledningstjeneste til kommuner som skal anskaffe og innføre helseteknologi. Veiledningstjenesten skal gi veiledning i krav, standarder og rammebetingelser og formidle beste praksis. I juni 2025 etablerte Helsedirektoratet en første versjon av en veilednings- og godkjenningsordning for helseteknologi.⁵⁹

Departementet viser til at det 15. mars 2024 inngikk en samarbeidsavtale med KS om digital samhandling og helseteknologi i helse- og omsorgstjenesten. Avtalen skal bidra til å gjennomføre regjeringens satsing på digital samhandling ved å gi kommunene drahjelp i digitaliseringsarbeidet og støtte opp om helseteknologiordningen.

Synspunkter fra sektoren på arbeidet med pasientjournalssystemer

Aktørene i sektoren påpeker at de kommunale helsetjenestene ligger bak de regionale helseforetakene i utviklingen av elektroniske pasientjournaler og samhandlingen med nasjonale samhandlingsløsninger. Den største utfordringen for måloppnåelsen og framdriften er at utviklingen er i utakt. Aktørene mener det er viktig at de kommunale helsetjenestene kommer i mål med å anskaffe elektroniske pasientjournalssystemer som

⁵⁹ Helsedirektoratets nettside (lenke: <https://www.helsedirektoratet.no/digitalisering-og-e-helse/helseteknologiordningen#veiledningstjenesteformyndighetskravinnenhelseteknologi>). Hentedato 27.08.2025.

kan integreres med de nasjonale samhandlingsløsningene, for å hente ut effektiviseringsgevinster fra digitaliseringsarbeidet. KS opplyser om at mange kommunene er i gang med å anskaffe sine egne journalsystemer, og at dialogen med leverandørmarkedet om utvikling av løsninger er god.

Flere aktører mener det er positivt at det er opprettet en helseteknologiordning som skal støtte kommuner i e-helseutviklingen, men at dette ikke vil forbedre den digitale tilstanden i den kommunale helsesektoren tilstrekkelig for å hente ut effektene.

Helse Vest RHF og Helse Sør-Øst RHF trekker fram at det er en utfordring at det mangler midler til å finansiere leverandørenes utvikling av journalsystemer som kan integreres med samhandlingsløsningene.

Flere regionale helseforetak framhever at det er viktig at spesialist- og kommunehelsetjenestene legger press på sine journalsystemleverandører for å utvikle brukergrensesnitt i egne fagsystemer med integrasjon med de nasjonale samhandlingsløsningene. Helse Sør-Øst RHF påpeker at samhandlingsløsningsprosjektene er i utakt når det gjelder hvor langt de er kommet med å sette tekniske krav til pasientjournalsystemene. De tekniske kravene er viktige for at leverandørene skal kunne omstille seg og utvikle det sektoren trenger for å integrere pasientjournalsystemene med samhandlingsløsningene og hente ut gevinster.

Endringer i finansieringsmodellen og juridiske tiltak

Ny finansieringsmodell

Departementet viser til at det har innført en ny finansieringsmodell for forvaltning og drift av de nasjonale e-helseløsningene i etterkant av Riksrevisjonens undersøkelse. For å legge til rette for endringen, er det gjort endringer i pasientjournalloven, jf. Prop. 3 L (2021–2022) og Innst. 47. L (2021–2022). Det er også gjort endringer i forskrift om standarder og nasjonale e-helseløsninger om tilgjengeliggjøring, bruk og betaling av nasjonale e-helseløsninger. Endringene trådte i kraft 1. januar 2022.

Den nye finansieringsmodellen er basert på obligatorisk samfinansiering (*plikt til betaling*) av kostnadene til forvaltning og drift av de nasjonale e-helseløsningene Helsenet (inkludert grunndata og helseID), Kjernejournal, e-resept og helsenorge.no. Norsk helsenett SF fikk samtidig plikt til å gjøre disse tjenestene tilgjengelige for virksomheter i helse- og omsorgstjenesten og forvaltningen. Regionale helseforetak og kommuner er omfattet av plikten til å betale for forvaltning og drift, mens apotek og bandasjister har plikt til å betale for e-resept. I tillegg må alle brukere av Helsenet betale for forvaltning og drift av dette. Plikten de regionale helseforetakene og kommunene har til å betale for de nasjonale e-helseløsningene, gjelder uavhengig av om løsningene faktisk er gjort tilgjengelige for den enkelte virksomhet.

Ifølge departementet har betalingsplikten bidratt til mer forutsigbar finansiering av Norsk helsenett SFs kostnader til forvaltning og drift av løsningene og til å redusere teknisk gjeld og vedlikeholdsetterslep. Videre viser departementet til at modellen skal bidra til å gi

incentiver til kostnadseffektiv drift av løsningene og gi sektoren innflytelse over innholdet og incentiver til å realisere gevinster når løsningene tas i bruk i tjenestene.

Departementet viser til at det er etablert et system for å håndtere årlige endringer i betalingen, for å bidra til transparens og gi aktørene innflytelse over kostnadsutviklingen. Norsk helsenett evaluerer årlig prismodellen som grunnlag for departementets arbeid med å justere betalingen i forskrift om standarder og nasjonale e-helseløsninger.

Departementet viser til at samtidig som man i 2022 innførte plikt til betaling for drift og forvaltning av nasjonale e-helseløsninger, innførte man også *plikt til bruk* av de nasjonale e-helseløsningene for regionale helseforetak, kommuner, apotek, bandasjister og andre relevante aktører. Kommunene kan imidlertid ikke pålegges en slik plikt før en vesentlig andel av kommunene har tatt den aktuelle løsningen i bruk. Bakgrunnen for å innføre plikt til bruk av de nasjonale e-helseløsningene er ifølge departementet at løsningene er nødvendige for å levere gode helse- og omsorgstjenester til innbyggerne, og at de skal ivareta hensynet til pasientsikkerhet, personvern og effektiv bruk av offentlige ressurser. For at løsningene skal bli mest mulig effektive, må de ifølge departementet brukes av alle relevante aktører.

Synspunkter fra sektoren på finansieringsmodellen

De regionale helseforetakene trekker i intervju fram ulike momenter ved finansieringsmodellen:

- Helse Sør-Øst RHF og Helse Vest RHF mener i hovedsak at finansieringsmodellen, med obligatorisk samfinansiering av kostnader til drift og forvaltning av de nasjonale e-helseløsningene, er innrettet på en hensiktsmessig måte.
- Helse Midt-Norge RHF og Helse Nord RHF er bekymret for kostnadsutviklingen i e-helsearbeidet framover, og for hvor store driftskostnadene til de nasjonale løsningene vil bli på sikt. Dette vil kunne få konsekvenser for prioriteringene de regionale helseforetakene må foreta i årene framover.
- Helse Midt-Norge RHF mener at det er krevende at det må betale for nasjonale samhandlingsløsninger på lik linje med de andre regionene, selv om det gjennom Helseplattformen har egne løsninger for regional samhandling som ivaretar det vesentlige samhandlingsbehovet.

KS er i utgangspunktet positiv til at kommunene skal betale for nasjonale samhandlingsløsninger de har nytte av, men mener at kostnader utover netto nytte for kommunene burde blitt dekket av staten slik at de ikke går utover andre kommunale tjenester. Ifølge KS legger myndighetene vekt på å utvikle løsninger som hovedsakelig er tilpasset spesialisthelsetjenesten og fastleger, og mener at kommunene i mange tilfeller betaler uforholdsmessig mye for løsninger som i liten grad er tilpasset deres behov.

Juridiske endringer

Den økte samhandlingen på tvers av tjenestenivåer og delingen av pasientopplysninger gjør det nødvendig med rutiner for tilgangsstyring og informasjonssikkerhet. Norsk

helsenett SF arbeider med et tillitsrammeverk, som er et sett av regler, rutiner, standarder og løsninger som skal underbygge personvern, informasjonssikkerhet og samhandlingsevne.⁶⁰

Departementet oppgir at det arbeider med et forslag til endringer i taushetspliktsbestemmelsene i sentrale helselover for at regelverket skal bli enklere å forstå, gi bedre tilgang til helseopplysninger i pasientbehandlingen (informasjonsdeling) og bli mer digitaliseringsvennlig. Forslaget har vært på høring, og departementet arbeider med lovproposisjonen. Videre er forskriftshjemmelen om nasjonal kjernejournal i pasientjournalloven § 13 endret, slik at flere opplysningstyper, for eksempel prøvesvar, kan legges inn i Kjernejournal.

Synspunkter fra sektoren på arbeidet med juridiske endringer

Mange av aktørene gir uttrykk for at det er viktig at lovverket på e-helseområdet er tilpasset tjenestenes behov. De regionale helseforetakene mener at sentrale myndigheter kunne vært mer framtidsrettede og raskere i lovarbeidet samt i større grad hatt oppmerksomheten rettet mot tjenestenes behov. Samtidig framhever Helse Vest RHF og Helse Sør-Øst RHF at myndighetenes arbeid med regelverket på e-helseområdet er forbedret de siste årene.

Aktørene vi har intervjuet, gir uttrykk for at juridiske utfordringer bidrar til å forsinke arbeidet med e-helse. Det gjelder særlig spørsmål om helsepersonells tilgang til pasientopplysninger på tvers av ulike behandlingssteder. Tre av de regionale helseforetakene trekker fram at det er en utfordring at de regionale helseforetakene gjør ulike tolkninger av regelverket om personvern, og hvilke personellgrupper som skal ha tilgang til pasientopplysninger. De viser til at det er krevende å gjøre hensiktsmessige avveininger mellom effektive arbeidsprosesser for å ivareta pasientsikkerheten og pasientens personvern.

Noen av aktørene trekker fram at det er utfordringer ved tilgangen til informasjon i Kjernejournal, fordi krav om samtykke fra pasientene gjør bruken av løsningen tungvint for helsepersonell. Helse Vest RHF mener at det er utfordrende at det er en egen forskrift om nasjonal kjernejournal i tillegg til pasientjournalloven.

Felles grunnmur

Departementet opplyser at arbeidet med å etablere grunndata- og tillitstjenester for enkel og sikker tilgang til informasjon, etter endringen i strategien, realiseres som en del av utviklingen av de nasjonale samhandlingsløsningene. Dette gir en mer tjenesteorientert tilnærming til grunnmursarbeidet, der nødvendige byggeklosser realiseres basert på reelle behov. Departementet mener at det å knytte arbeidet til realisering av de konkrete samhandlingsløsningene vil gi raskere nytte for sektoren og legge til rette for læring underveis. Dette fører til at arbeidet med felles grunnmur i liten grad gjennomføres som egne prosjekter, men som en del av de nasjonale samhandlingsløsningene.

⁶⁰ Norsk Helsenett SFs nettside (lenke: [Tillitsrammeverket - Norsk helsenett](#)). Hentedato 13.08.2025.

Departementet viser til at Helsedirektoratet har myndighetsansvaret for teknisk og semantisk samhandling, som omfatter standardisering, kodeverk og terminologi. Helsedirektoratet har ifølge departementet iverksatt flere tiltak for å øke nasjonal samordning og koordinering innen standardisering og innføring av internasjonale standarder. De har også innført tiltak for å effektivisere og heve kvaliteten på forvaltningen av kodeverk. Dette arbeidet gjør det mulig for direktoratet å kunne støtte og være rådgiver for aktører i helse- og omsorgsektoren i deres anskaffelser og deres utvikling på området.

Departementet opplyser at satsingen på standardisert språk la grunnlaget for å kunne behandle helsefaglige opplysninger på en entydig måte. Standardisert språk er en samlebetegnelse på helsefaglige kodeverk og terminologi som kan benyttes for å strukturere informasjon i elektroniske informasjonssystemer.

Departementet viser til at flere brukere nå benytter standardisert språk i sine elektroniske pasientjournalssystemer, spesielt innenfor sykepleiepraksis og registerarbeid.

Departementet viser til at Helseplattformen i helseregion Midt-Norge har gått foran med å ta i bruk standardisert språk, og at videre innføring vil skje på egnede områder basert på deres erfaringer. Helsedirektoratet forvalter den norske versjonen av standardisert språk (SNOMED CT), som brukes i Helseplattformen, men ikke i DIPS Arena.⁶¹

Departementet informerer om at programmet for modernisering av Folkeregisteret ble avviklet i januar 2023 og overført til ordinær forvaltning. Programmet har ifølge departementet levert i henhold til målsettinger og rammene for satsingen. Etablering og innføring av elektroniske oppdateringer av fødsler og dødsfall i Folkeregisteret har sørget for at samfunnet til enhver tid er oppdatert på nyfødte og avdøde personer i Norge.

Departementet mener at behovet for e-helsestandarder øker med digitaliseringen, og at internasjonale standarder fremmer raskere og mer effektiv utvikling av helse- og omsorgstjenester. Departementet påpeker at videreutviklingen av samhandlingsløsningene skal ta hensyn til initiativene fra EU for å styrke helseberedskapen og realiseringen av det europeiske helsedataområdet European Health Data Space (EHDS). Departementet trekker fram at Helsedirektoratet har utarbeidet en plan for internasjonale e-helsestandarder og en samarbeidsmodell som legger til rette for koordinerte valg av internasjonale standarder og EU-krav.

Synspunkter fra sektoren på arbeidet med felles grunnmur

De regionale helseforetakene gir uttrykk for at de ikke oppfatter arbeidet med standardisering som den største utfordringen for arbeidet med e-helse framover. De viser til at synet på behovet for standardisering av helseinformasjon er i endring fra en utvikling der all informasjon skulle foreligge i strukturert form. Helse Vest RHF, Helse Sør-Øst RHF

⁶¹ Intervjuer med Helse Sør-Øst RHF, Helse Vest RHF og Helse Nord RHF.

og Legeforeningen påpeker at utviklingen med kunstig intelligens gjør det mer aktuelt med fritekst i forhåndsdefinerte strukturer.

Legeforeningen, Helse Vest RHF og Helse Nord RHF gir uttrykk for at det er viktig implementeringen av forordningen om det europeiske helsedataområdet (EHDS) ikke forsinker prosessene med de nasjonale samhandlingsløsningene for eksempel ved at Norge må innføre standarder som er mindre effektive enn dagens norske standarder. Helse Sør-Øst RHF tror arbeidet med EHDS og kravene til standardisering vil være en drahjelp for standardiseringen av norsk kodeverk, bidra til å samordne den nasjonale samhandlingen innenfor e-helseområdet og være positivt for utviklingen i leverandørmarkedet ved å skape mindre usikkerhet.

Sak 2: Anskaffelser av konsulenttjenester i Direktoratet for e-helse

Helse- og omsorgsdepartementet har fulgt opp Riksrevisjonens anbefalinger gjennom tillegg til tildelingsbrev nr. 5 til Direktoratet for e-helse i 2021, og i de ordinære tildelingsbrevene til direktoratet for 2022 og 2023. Oppfølging av Riksrevisjonens anbefalinger har også vært et fast tema i etatsstyringsmøtene med direktoratet. Direktoratet har redegjort særskilt for oppfølgingen av Riksrevisjonens undersøkelse i årsrapporten for 2021, 2022 og 2023.

1. januar 2024 ble Direktoratet for e-helse og Helsedirektoratet slått sammen, og det ble etablert et nytt felles rammeverk for anskaffelser og kontraktsoppfølging i det nye helsedirektoratet.

Før sammenslåingen fulgte Direktoratet for e-helse opp Riksrevisjonens anbefalinger, blant annet med å vedta en anskaffelsesstrategi og etablere en anskaffeshåndbok for Direktoratet for e-helse, som ga generell innføring i offentlige anskaffelser, med veiledning og lenker til maler som skulle benyttes. Bemanningen som ga råd om og kvalitetssikret anskaffelser og kontraktsoppfølging, ble styrket. Det ble gjennomført ulike interne opplæringsaktiviteter for å øke bevisstheten og kunnskapen i direktoratet om anskaffelsesregelverket og de grunnleggende prinsippene.

Saksbehandlingssystemet fra Mercell ble tatt i bruk som konkurransegjennomføringsverktøy og kontraktsadministrasjonsverktøy. All skriftlig kontakt med leverandørene skulle skje gjennom Mercell, noe som sikret både sporbarhet og likebehandling. Mercell kontraktsadministrasjonsverktøy ble benyttet for å administrere avtaler i direktoratet. Risiko for å benytte utløpte avtaler ble redusert ved bruk av et slikt system.

Konsulentbruken i Direktorat for e-helse ble redusert jevnlig for hvert år og utgjorde en andel på 12,9 prosent av antall årsverk i 2023.

3.6.5 Riksrevisjonens vurdering

Sak 1: Helse- og omsorgsdepartementets styring av arbeidet med Én innbygger - én journal

Riksrevisjonen merker seg at departementet har innført en rekke tiltak for å forbedre styringen på e-helseområdet. Departementet har innført en ny strategi med en ny tilnærming der arbeidet utvikles på en mer tjenesteorientert måte. Arbeidet skal koordineres med sektoraktørenes egen utvikling av journal- og IKT-løsninger, for å realisere nytte underveis. Sektoren gir selv uttrykk for at de støtter strategien, og at denne har bidratt til å øke framdriften på digitaliseringsarbeidet.

Riksrevisjonen merker seg at de kommunale helsetjenestene ligger bak i utviklingen av elektroniske pasientjournaler, og at dette er den største utfordringen for måloppnåelsen og framdriften i e-helsearbeidet. For å kunne hente ut samlede gevinster av digitaliseringsarbeidet i sektoren er det etter Riksrevisjonens mening avgjørende at departementet legger til rette for at utviklingen styres slik at den går i takt innenfor spesialisthelsetjenesten og primærhelsetjenesten.

Pasientens legemiddelliste, som er den høyest prioriterte av de nasjonale samhandlingsløsningene, prøves ut i region Vest og region Nord, der et begrenset antall pasienter har tatt den i bruk. Arbeidet er imidlertid forsinket, og det vil ta tid før den er innført i hele landet. Riksrevisjonen understreker at dette arbeidet er viktig i et pasientsikkerhetsperspektiv.

Kjernejournal er innført i store deler av landets helsetjenester. Riksrevisjonen mener det er viktig å prioritere arbeidet med å integrere de nasjonale løsningene som gjøres tilgjengelige gjennom Kjernejournal, med pasientjournalene slik at helsepersonell slipper pålogginger og registreringer i flere systemer og kan dra nytte av å dele sentral pasientinformasjon på tvers av helsetjenestene.

Riksrevisjonen registrerer at aktørene i sektoren mener at ansvarsfordelingen mellom Helsedirektoratet og Norsk helsenett SF ikke har blitt gjennomført fullt ut, og at det skaper uklarheter og påvirker effektiviteten i arbeidet. Undersøkelsen kan tyde på at den nye finansieringsmodellen har bidratt til mer forutsigbar finansiering av drift og vedlikehold av løsningene. Samtidig er flere aktører i sektoren bekymret for at fordelingen av kostnadene for nasjonale e-helseløsninger ikke gjenspeiler den nytten de får igjen for løsningene. Undersøkelsen tyder også på at juridiske utfordringer fortsatt bidrar til å forsinke e-helsearbeidet.

Riksrevisjonen merker seg at departementet har iverksatt en rekke relevante tiltak som påvirker styringen, organiseringen, finansieringen og de juridiske rammene for e-helsearbeidet. Aktørene støtter i stor grad disse tiltakene. Selv om det har vært en positiv utvikling i styringen av e-helseområdet, er digitaliseringen av helseområdet veldig omfattende og kompleks. Etter Riksrevisjonens vurdering er det derfor viktig at Helse- og omsorgsdepartementet fortsetter å ha høy oppmerksomhet om de gjenstående utfordringene med å dele pasientinformasjon på tvers av helsesektoren.

Riksrevisjonen avslutter saken.

Sak 2: Anskaffelser av konsulenttjenester i Direktoratet for e-helse

Riksrevisjonen merker seg at Direktoratet for e-helse gjennomførte en rekke tiltak for å følge opp anbefalingene. Det ble blant annet vedtatt en anskaffelsesstrategi som førte til økt bemanning og interne opplæringsaktiviteter, og det ble tatt i bruk et saksbehandlingssystem som konkurransegjennomføringsverktøy og kontraktsadministrasjonsverktøy, for å sikre sporbarhet og likebehandling samt for å redusere risikoen for å benytte utløpte avtaler.

Riksrevisjonen merker seg videre at Direktoratet for e-helse ble slått sammen med Helsedirektoratet 1. januar 2024, og at det er etablert et felles rammeverk for anskaffelser og kontraktsoppfølging i det nye Helsedirektoratet. Etter Riksrevisjonens vurdering er det viktig at Helse- og omsorgsdepartementet påser at Helsedirektoratet etterlever det nye felles rammeverket.

Riksrevisjonen avslutter saken.

3.6.6 Statsrådens svar

Saken ble forelagt statsråden i Helse- og omsorgsdepartementet for eventuell uttalelse i brev 8. oktober 2025. Statsråden har ikke svart.

3.6.7 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådens svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

3.7 Riksrevisjonens undersøkelse av helse- og omsorgstjenester til barn med funksjonsnedsettelse

3.7.1 Konklusjon

Riksrevisjonen avslutter saken.

Riksrevisjonen konstaterer at det siden undersøkelsen ble gjennomført, er satt i gang en rekke tiltak. Riksrevisjonen mener at departementet har sannsynliggjort at tiltakene for rettighetsklager vil bidra til mer enhetlig praksis og økt likebehandling, men har samtidig merket seg at det fortsatt gjenstår utfordringer når det gjelder koordinering av tjenester. Det er viktig at departementet følger opp den videre utviklingen i habiliteringstjenestene til barn og unge, og særlig de regionale forskjellene i tilbudet.

Ansvarlig departement: Helse- og omsorgsdepartementet

3.7.2 Opprinnelig undersøkelse

Målet med undersøkelsen var å vurdere i hvilken grad barn og unge med funksjonsnedsettelse og familiene deres får likeverdige og koordinerte helse- og omsorgstjenester, og om statlige virkemidler bidrar til det.

Undersøkelsen ble rapportert i [Dokument 3:15 \(2020–2021\) Riksrevisjonens undersøkelse av helse- og omsorgstjenester til barn med funksjonsnedsettelse](#), som ble sendt til Stortinget 21. oktober 2021. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 11. januar 2022, jf. [Innst. 106 S \(2021–2022\)](#). Stortinget behandlet saken 18. januar 2022.

Riksrevisjonens undersøkelse hadde følgende konklusjoner:

- Det er store forskjeller og utilstrekkelig kapasitet i helseforetakenes habiliteringstilbud til barn.
- Det er store variasjoner mellom kommunene i bruken av avlastning.
- Statsforvalternes behandling av klagen har stor betydning for hvilke tjenester familiene får.
- Familiene må ta et stort ansvar selv for å få hjelp og koordinere tjenestene.

Riksrevisjonen anbefalte Helse- og omsorgsdepartementet å:

- sørge for bedre kunnskap om de geografiske forskjellene i habiliteringstilbudet, og nødvendige tiltak for å sikre mer likeverdige tjenester
- følge opp at Helsetilsynet legger til rette for mer enhetlig praksis mellom statsforvalterne i behandlingen av rettighetsklager

- innhente mer kunnskap om kommunenes behandling av rettighetsklager, inkludert
 - årsaker til mangler i kommunenes vurderinger av søknader og klager
 - hvordan kommunene veileder foreldrene om klagerettigheter
 - hvor mange klager kommunene behandler
 - hvor lang tid kommunene bruker på å behandle klagene, og årsaker til lange saksbehandlingstid
- innhente mer kunnskap om årsakene til forskjeller mellom kommunene når det gjelder tildeling av tjenester til foreldre med særlig tyngende omsorgsarbeid
- vurdere om begrepet særlig tyngende omsorgsarbeid kan tydeliggjøres, både for å gjøre det enklere for foreldrene å beskrive hjelpebehovet sitt og for å gi kommunene bedre støtte når de skal vurdere hva som skal til for å dekke dette hjelpebehovet på en forsvarlig måte
- vurdere hva som skal til for at ordningen med koordinator skal fungere bedre i praksis.

Stortingets behandling av saken

Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 11. januar 2022, jf. [Innst. 106 S \(2021-2022\)](#).

I innstillingen viste komiteen til at flere undersøkelser indikerer at ulike forhold som bosted, diagnose og alder har betydning for hvilken hjelp kommunene og helseforetakene gir. Komiteen viste også til at Riksrevisjonen mener det er alvorlig⁶² at tjenestene til familier med barn som har funksjonsnedsettelse, er avhengig av bosted og om familiene selv tar ansvar for å få hjelp og koordinere tjenestene. Komiteen stilte seg bak Riksrevisjonens funn og kritikk.

Komiteen var enig med den tidligere statsråden i at Riksrevisjonens anbefaling om å tydeliggjøre vilkår og ramme inn det kommunale skjønnnet i konkrete lovbestemmelser bør settes inn i en større diskusjon om virkning og effekt av mer generalisert lovgivning sammenlignet med større grad av standardisering og mindre skjønnsmessig handlingsrom. Komiteen stilte seg for øvrig bak anbefalingene og ba Riksrevisjonen følge utviklingen for likeverdige helse- og omsorgstjenester videre.

Kilde: Innst. 106 S (2021–2022) Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av helse- og omsorgstjenester til barn med funksjonsnedsettelse.

3.7.3 Helse- og omsorgsdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev 4. februar 2025 Helse- og omsorgsdepartementet om å redegjøre for hvilke endringer og tiltak som er iverksatt for å følge opp kontroll- og

⁶² Da undersøkelsen ble gjennomført, hadde Riksrevisjonen fire kritikknivåer: kritikkverdig, sterkt kritikkverdig, alvorlig og svært alvorlig.

konstitusjonskomiteens merknader og Riksrevisjonens anbefalinger i Dokument 3:15 (2020–2021), og for hvilke resultater som er oppnådd på området.

Departementet ble bedt om å særlig gjøre rede for utvikling og status når det gjelder barnehabilitering i spesialisthelsetjenesten og barnekoordinatorordningen. For barnehabilitering i spesialisthelsetjenesten ble det bedt om en oversikt som viser utviklingen etter 2019 når det gjelder kapasitet og geografisk variasjon. Når det gjaldt barnekoordinatorordningen, ble det bedt om en vurdering av hvorvidt alle kommuner har ordningen, og om den har bidratt til bedre koordinering for målgruppen.

Helse- og omsorgsdepartementet svarte i brev 4. mars 2025.

Barnehabilitering

Helsedirektoratets SAMDATA-statistikk for habilitering i spesialisthelsetjenesten viser at det har vært en økning i antall barn som mottar habiliteringstjenester i spesialisthelsetjenesten de siste årene, fra rundt 17 500 i 2019 til i overkant av 20 000 i 2023. Dette innebærer en vekst i antall habiliteringspasienter per 1 000 innbyggere fra 15,7 til 18,3 barn. Økningen gjaldt alle helseregioner i perioden 2020–2023, bortsett fra Midt-Norge, hvor antall pasienter per innbygger var stabilt fra 2021. I 2023 var antall pasienter per innbygger høyest i region Sør-Øst og lavest i region Vest. Veksten i antall pasienter var størst i aldersgruppen 5–9 år, der antallet pasienter per innbygger økte med 60 prosent fra 2019 til 2023.

Den observerte variasjonen for barnehabilitering i spesialisthelsetjenesten har ifølge departementet falt siden 2019. Alle de ni opptaksområdene som hadde lavest pasientrate i 2019, lå nærmere landsgjennomsnittet i 2023 enn i 2019. For eksempel hadde Førde-området 36 prosent færre pasienter enn landsgjennomsnittet i 2019 – lavest i landet, men i 2023 lå de kun 10 prosent under landsgjennomsnittet. Etter Helsedirektoratets vurdering skyldes noe av de reduserte forskjellene trolig bedre kodekvalitet, blant annet i kjølvannet av Riksrevisjonens undersøkelse av helse- og omsorgstjenester til barn med funksjonsnedsettelser.

Helse- og omsorgsdepartementet viser til at Riksrevisjonen i sin undersøkelse påpekte at det var store forskjeller og utilstrekkelig kapasitet i sykehusenes habiliteringstilbud til barn. Helseregionene fikk i 2021 i oppdrag «å vurdere behov for økte ressurser for å sikre faglig kvalitet, kompetanse, likeverdige tjenestetilbud og samhandling i habiliteringstjenestene, i samsvar med Helsedirektoratets veileder». De regionale helseforetakene har fulgt opp dette oppdraget.

Det er behov for bedre datakvalitet for å kunne vurdere og følge utviklingen i habiliteringstjenestene til barn og unge. Det pågår et samarbeid mellom alle helseregioner, for å bidra til likere tolkning av en del tvilsspørsmål knyttet til habiliteringsfeltet i det nasjonale kodeverket. Det er fagmiljøene innenfor habilitering som har tatt initiativet til arbeidet, og det kan på sikt gi likere kodepraksis og mer sammenlignbare aktivitetsdata.

I Nasjonal helse- og samhandlingsplan løfter regjeringen fram behovet for bedre data innen habiliteringstjenestene. Helsedirektoratet har over tid jobbet med oppdrag fra departementet om å forbedre datagrunnlaget for tjenestene. Som en del av dette arbeidet er det gjort tilgjengelig statistikk gjennom en dashboardløsning for habilitering på Helsedirektoratets nettsider.

Helse- og omsorgsdepartementet vil jobbe videre med å utvikle habiliteringstjenestene og har i tildelingsbrevet for 2025 gitt Helsedirektoratet i oppdrag å lage en nasjonal handlingsplan for habiliteringsområdet. Planen skal gjelde for en avgrenset tidsperiode og inneholde tidsangivelser for når de ulike målbildene kan oppnås. Helsedirektoratet skal sørge for bred involvering av både fagmiljøer, forskning og bruker- og interesseorganisasjoner i arbeidet. Riksrevisjonens funn i rapporten om tjenester til barn og unge med funksjonsnedsettelse skal ifølge departementet følges opp gjennom handlingsplanen.

Rettighetsklager

Helse- og omsorgsdepartementet viser til at Riksrevisjonen i sin undersøkelse fant at statsforvalternes behandling av klager har stor betydning for hvilke tjenester familier med barn med funksjonsnedsettelse får, og anbefalte departementet å følge opp Statens helsetilsyn for å legge til rette for mer enhetlig praksis i behandlingen av rettighetsklager.

Helse- og omsorgsdepartementet ga derfor alle statsforvalterne et oppdrag i tildelingsbrevet for 2023 om å innhente kunnskap om hvordan kommuner som første instans behandler klager på vedtak og sender inn informasjon til Statens helsetilsyn. På denne bakgrunn ba departementet Statens helsetilsyn om å koordinere, styre kunnskapsinnhenting og systematisere og analysere resultatene.

Staten helsetilsyns rapport 2/2024 *Kunnskapsinnhenting om klagesaksbehandlingen til kommunene innen helse- og omsorgstjenester* ble laget som svar på dette arbeidet.

Departementet opplyser at blant annet på bakgrunn av Riksrevisjonens undersøkelse startet Statens helsetilsyn i 2021–2022 et rettighetsklageprosjekt. Selv om Riksrevisjonen fokuserte på barn under 18 år med habiliteringsbehov, valgte tilsynet å ta med rettighetsklager fra kommunene for alle aldersgrupper. Målet for prosjektet var å forbedre kvaliteten på behandlingen av utvalgte rettighetsklager hos statsforvalterne og sikre en harmonisert praksis.

På nyåret i 2022 innhentet Statens helsetilsyn om lag 200 vedtak fra alle statsforvalterne om omsorgslønn og avlastning, og fant uønskede forskjeller i saksbehandlingen. Dette førte til utviklingen av felles vedtaksmaler med mer standardisert vedtaksutforming. Det ble blant annet vektlagt at vedtakene skulle være brukervennlige med et klart språk. Vurderingene av barnets beste, ved å gi veiledning til vurderingen, ble framhevet. Dette gjaldt både kommunens og statsforvalterens vurderinger. I samarbeid med Helsedirektoratet, som ga skriftlige lovfortolkninger, arrangerte Statens helsetilsyn en heldagssamling og flere webinarer. Tilsynet etablerte også forumsmøter, en månedlig digital møtearena for dem som jobbet med rettighetsklager hos statsforvalterne.

I 2023 etablerte Statens helsetilsyn et eget arbeidslag som skulle styrke og samordne statsforvalternes arbeid med rettighetsklager. Dersom diskusjonene der avdekker at det er ulik praksis mellom embetene, følges dette opp med tiltak for å sikre enhetlig praksis.

Statens helsetilsyn har i 2024 også oppdatert og modernisert veiledningen til statsforvalterne i behandling av klagesaker etter pasient- og brukerrettighetsloven.

Ifølge Helse- og omsorgsdepartementet er det fortsatt høyt prioritert å styrke statsforvalternes arbeid med rettighetsklager, for blant annet å redusere uønskede variasjoner i klagesaksbehandlingen, slik at man kan ivareta rettssikkerheten og befolkningens behov for helse- og omsorgstjenester. I 2025 fortsetter Statens helsetilsyn med følgende aktiviteter:

- månedlige forumsmøter med statsforvalterne
- oppdatering og forbedring av den skriftlige veiledningen i statsforvalternes klagebehandling
- dialog og møter med statsforvalterne etter behov
- opplæringskurs i «Tilsynsskolen» for nyansatte
- samarbeid med Helsedirektoratet for å få rettslige avklaringer

Om tjenester, tjenestetildeling, koordinering og barnekoordinator

Helse- og omsorgsdepartementet viser til at Riksrevisjonen anbefalte å vurdere om begrepet «særlig tyngende omsorgsarbeid» kan tydeliggjøres, både for å gjøre det enklere for foreldrene å beskrive hjelpebehovet sitt og for å gi kommunene bedre støtte når de skal vurdere hva som skal til for å dekke dette hjelpebehovet på en forsvarlig måte. Dette vil kunne bidra til større forutsigbarhet og mer lik tjenestetildeling på tvers av kommuner, men det kan samtidig innskrenke det kommunale skjønnets og den helhetlige vurderingen for helse- og omsorgstjenestene i den enkelte kommune. Regjeringen vil utvikle og skape gode tjenester til brukere, pasienter og pårørende gjennom å styrke kommunene og legge til rette for at tjenestene skal være preget av åpenhet, og at de som arbeider nærmest innbyggerne, får ansvar og tillit. Kommuneraammen er styrket de siste årene, og det er satt i gang tiltak for å understøtte at kommunene gjør gode skjønnsmessige vurderinger i møte med barn med funksjonsnedsettelse og deres familier.

I forbindelse med innhenting av kunnskap om kommunenes klagesaksbehandling har statsforvalterne fått et inntrykk av hva som går igjen av mangler i kommunenes vurderinger i saker med tildeling av tjenester til foreldre med særlig tyngende omsorgsarbeid. Helsetilsynet og statsforvalterne følger dette opp gjennom dialog og veiledning av kommunene og i faste kontaktmøter med KS.

Helse- og omsorgsdepartementet har i tildelingsbrevet for 2025 bedt Helsedirektoratet om å utarbeide veiledningsmateriale for gode vedtaksprosesser. Det skal utredes behov for tiltak som bidrar til gode vedtaksprosesser. Tiltakene skal sikre medvirkning og bidra til åpen og god dialog med tjenestesøkeren og de pårørende gjennom hele søknadsprosessen. Tiltakene skal også bidra til bedre involvering av foreldre og til

oppfølging av funn i Helsetilsynets landsomfattende tilsyn med barne- og avlastningsboliger (rapport 7/2024), deriblant styrke kunnskapen om barns rett til habilitering i barne- og avlastningsboliger og foreldres rett til medvirkning i utforming av tjenestene.

For å bidra til en bedre oppfølging av pårørende er det utarbeidet pårørendeavtaler. Pårørendeavtaler er et verktøy for godt samarbeid for å ivareta rettigheter og behov som pårørende med tyngende omsorgsoppgaver kan ha. Målet med pårørendeavtalen er å ivareta den pårørende og å bedre samhandlingen og dialogen mellom pårørende og den kommunale helse- og omsorgstjenesten.

Det gjennomføres årlig en nasjonal pårørendeundersøkelse. Pårørendeundersøkelsen for 2024 hadde som mål å innhente tilbakemeldinger og synspunkter på temasidene for pårørende på helsenorge.no og på hvordan pårørende og tjenesteytere i den kommunale helse- og omsorgstjenesten ser på pårørendeavtaler som et verktøy for bedre samarbeid og samhandling. Helse- og omsorgsdepartementet vil bruke resultatene i det videre arbeidet med tiltak for å understøtte pårørendes behov og rettigheter. Dette inkluderer å forbedre informasjonstilgangen, styrke støttetilbudene og sikre at pårørendeavtaler blir et effektivt verktøy for samarbeid og samhandling i helse- og omsorgstjenesten.

Helse- og omsorgsdepartementet viser til at Riksrevisjonen ber om at det redegjøres særskilt for utvikling av og status på barnekoordinator-ordningen. Velferdstjenestene har plikt til å samarbeide med andre offentlige instanser og andre tjenesteytere. I august 2022 trådte det i kraft endringer i 14 velferdstjenestelover, jf. Prop. 100 L (2020–2021). Lovendringene harmoniserer og forsterker kravene til at velferdstjenestene samarbeider, samordner og koordinerer tjenestetilbudet til den enkelte på tvers av sektorer. Hovedformålet med endringene er å styrke oppfølgingen og samarbeidet rundt utsatte barn, unge og deres familier. Lovendringene er under implementering, og det er utarbeidet en nasjonal veileder (Samarbeid om tjenester til barn, unge og deres familier). Samarbeid og koordinering for å forebygge problemutvikling blant barn og unge er et av temaene i veilederen. Den nasjonale veilederen beskriver blant annet sammenhengen mellom samordningsplikten og andre bestemmelser om samordning og koordinering.

Det blir nå evaluert om endringene i lovene vil føre til at barn, unge og deres familier opplever mer helhetlige og koordinerte tjenester. NTNU Samfunnsforskning skal i fem år undersøke om lovendringene virker etter formålet. Barnekoordinatorordningen evalueres særskilt for å avklare hvorvidt ordningen fører til en bedre situasjon for målgruppen. Det undersøkes hvordan lovendringene fortolkes og iverksettes av sentrale aktører. Evalueringen skal også fange opp praksisendringer som følge av lovendringene. Videre skal det over tid undersøkes om lovendringene oppnår formålet, som er en styrket oppfølging av utsatte barn og unge og deres familier gjennom økt samarbeid mellom velferdstjenestene.

Evalueringen viser at lovendringene og veilederen er godt kjent i sektoren. Ledere har bedre kjennskap enn de ansatte, og det er særlig ordningen med barnekoordinator som har fått oppmerksomhet. Evalueringen viser videre at lovendringene ikke har bidratt til

vesentlig bedring i koordineringen for målgruppen to år etter innføringen. Evalueringen viser at barnekoordinatorordningen per 2024 er best forankret i lederleddene i sektoren. Å innføre og fylle rollen til nye funksjoner tar tid, og det er for tidlig å konkludere om effekten og gevinsten for målgruppen mindre enn halvveis inn i evalueringsperioden. Helse- og omsorgsdepartementet vil følge med på utviklingen og vurdere endringer når resultatene fra evalueringsperioden foreligger. Dersom reglene ikke har hatt den ønskede effekten, vil regjeringen se på andre mulige tiltak, inkludert vurdere om reglene bør samles i en felles samarbeidslov.

God koordinering av den statlige virkemiddelbruken er svært viktig for at kommunene skal kunne utvikle en helhetlig og effektiv innsats for barn og unge. I 2021 ble det opprettet kjernegrupper for flere områder som anses som gjenstridige samfunnsproblemer. Et sammenhengende og helhetlig tjenestetilbud til utsatte barn og unge er et slikt område. Kjernegruppen for utsatte barn og unge (KUBU) består av 8 departementer, støttet av et samarbeid mellom 13 direktorater, etater og institutter. KUBU skal blant annet bidra til bedre og enhetlig styring av underliggende etater og statsforvalterne og koordinert bruk av virkemidler for målgruppen barn og unge.

Ledere i kommunene opplyser om at det er gjennomført en del tiltak for å styrke samarbeidet og samordningen mellom tjenestene. Det har blant annet blitt etablert møteplasser for ledere, tverrfaglige team og koordinator/koordinerende enhet har blitt styrket. Det ser imidlertid ikke ut som det gjennomføres flere eller andre tiltak i 2024 enn i 2022. Evalueringen så langt viser at det er en tendens til samarbeidet blir bedre mellom skoler, barnehager, PPT og helsestasjons- og skolehelsetjenesten. I evalueringen vises det til at ambisjonene om å få til et bedre samarbeid har eksistert lenge før lovendringene kom, men at det er vanskelig å få dette til i praksis. Både i 2022 og i 2024 oppgir informantene at ressurser og mangel på kapasitet som den vanligste hindringen for samarbeid og samhandling.

Ifølge Helse- og omsorgsdepartementet er det behov for å få klarere retningslinjer og vurdere krav til innholdet i forebyggende planer, for å støtte opp under en mer ensartet forståelse og samordnet tilnærming til forebygging. Direktoratene som er knyttet til KUBU, har fått i oppdrag å vurdere kommunenes forståelse av forebyggingspliktene i sektorlovgivningen, komme med forslag til hvordan disse kan tydeliggjøres, og utarbeide en veiledning om kommunenes forebyggende ansvar innen oppvekstområdet fram mot 2026. Ifølge departementet er det en rekke kompetansetiltak som retter seg mot ansatte i den kommunale helse- og omsorgstjenesten, i barnevernet og i barnehager og skoler, men det er få tiltak som går på tvers av sektorgrensene, og som avhjelper «blindsonene» i arbeidet med barn og unge som trenger hjelp fra flere tjenester.

Lederforankring og helhetlig ledelse er sentralt for et godt samarbeid mellom tjenestene. Topplederen i kommunene har en sentral rolle i å lede og legge føringer for en helhetsorientert oppgaveløsning. Regjeringen vil derfor vurdere å etablere et lederutviklingsprogram for kommunale toppledere, basert på innspill fra etatssamarbeidet under KUBU. Et program for lederutvikling, der flere ledere fra samme kommune deltar, skal styrke samarbeidet på tvers av sektorer og tjenester i kommunen.

Samlet skal de nevnte tiltakene ifølge Helse- og omsorgsdepartementet bidra til å følge opp Riksrevisjonens funn og anbefalinger. Målet er å sikre at alle barn og unge med funksjonsnedsettelse og deres familier får den støtten og helsehjelpen de trenger, og Helse- og omsorgsdepartementet og øvrige departementer vil fortsette å jobbe målrettet for å oppnå dette.

3.7.4 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen konstaterer at det siden undersøkelsen ble gjennomført er satt i gang en rekke tiltak siden undersøkelsen ble gjennomført.

Riksrevisjonen har merket seg at det er satt i gang tiltak for å bedre datakvaliteten på habiliteringsområdet, men at det fortsatt gjenstår arbeid på dette feltet. Det er behov for at departementet følger opp både disse tiltakene og den videre utviklingen i habiliteringstjenestene til barn og unge, særlig med henblikk på de regionale forskjellene i tilbudet.

Riksrevisjonen ser det som positivt at det er gjennomført mange tiltak når det gjelder rettighetsklager. Departementet har sannsynliggjort at disse vil bidra til mer enhetlig praksis og økt likebehandling. Det er viktig at også utviklingen i sakstilgang og saksbehandlingstid får oppmerksomhet i styringen framover.

Svaret fra departementet tyder på at familiene fortsatt må ta et stort ansvar selv for å få hjelp og koordinere tjenestene. Riksrevisjonen har merket seg at evalueringen av endringer i velferdstjenestelovene viser at disse ikke har bidratt til vesentlig bedring i koordineringen for målgruppen, to år etter at lovendringene ble innført. Det er viktig at denne kunnskapen brukes i arbeidet med den videre utformingen av virkemidler.

Riksrevisjonen avslutter saken.

3.7.5 Statsrådens svar

Saken ble forelagt statsråden i Helse- og omsorgsdepartementet for eventuell uttalelse i brev 8. oktober 2025. Statsråden har ikke svart.

3.7.6 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådens svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

3.8 Riksrevisjonens undersøkelse av norsk bistand til Verdensbankens fond

3.8.1 Konklusjon

Riksrevisjonen avslutter saken.

Utenriksdepartementet og Norad har iverksatt flere tiltak basert på komiteens merknader og Riksrevisjonens anbefalinger. Det er positivt at departementet har gjennomgått støtten til utvalgte fond og økt kjernestøtten til Verdensbanken, og at departementet vil utarbeide en strategi for norsk bistand gjennom Verdensbanken. Riksrevisjonen merker seg at Norad har undersøkt administrasjonskostnadene i utvalgte fond. Riksrevisjonen vil likevel understreke betydningen av at departementet ytterligere øker kunnskapen om administrasjonskostnader i fond for å kunne vurdere kostnadseffektiviteten til denne typen støtte.

Ansvarlig departement: Utenriksdepartementet

3.8.2 Opprinnelig undersøkelse

Målet med Riksrevisjonens undersøkelse var å vurdere Utenriksdepartementets og Norads arbeid for å sikre at støtten som gis gjennom Verdensbankens fond, bidrar til å nå norske utviklingspolitiske mål på en effektiv måte. Undersøkelsen omfattet i all hovedsak perioden 2018–2020.

[Dokument 3:4 \(2021–2022\)](#) Riksrevisjonens undersøkelse av norsk bistand til Verdensbankens fond ble levert til Stortinget 7. desember 2021. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 24. mai 2022, jf. [Innst. 405 S \(2021–2022\)](#). Stortinget behandlet saken 31. mai 2022.

Riksrevisjonens undersøkelse viste blant annet at støtte som gis gjennom Verdensbankens fond, ikke nødvendigvis bidrar til å nå norske utviklingspolitiske mål på en effektiv måte – verken tverrsektorielle eller sektorspesifikke mål. Flere av de undersøkte fondene kunne i liten grad dokumentere resultater som kom målgruppen til gode. Dessuten viste undersøkelsen at betydelige administrasjonskostnader belastes i flere ledd fram til sluttbrukeren, og at det var vanskelig å få en god oversikt over det samlede kostnadsbildet. Undersøkelsen viste også at Utenriksdepartementet manglet en langsiktig og helhetlig strategi som tydeliggjør i hvilke sammenhenger det ville være riktig å støtte fond, og som ga en begrunnet prioritering mellom øremerket støtte til fond og kjernestøtte til Verdensbanken.

Riksrevisjonen anbefalte at Utenriksdepartementet

- arbeider for at norskstøttede fond i større grad kan vise til resultater for sluttbrukere i mottakerlandene

- følger opp kostnader i fond tettere og utarbeider et bedre kunnskapsgrunnlag for å vite om støtten til fond er kostnadseffektiv
- følger opp Meld. St. 27 (2018–2019) *Norges rolle og interesser i multilateralt samarbeid* ved å vurdere å gi mer av den multilaterale støtten til Verdensbanken som kjernestøtte
- utvikler en mer langsiktig og helhetlig strategi for norsk støtte til Verdensbankens fond
- setter ambassadene bedre i stand til å følge med på den multilaterale bistanden, blant annet ved å konkretisere forventningene til hva ambassadene skal følge opp
- sørger for at Stortinget får en mer balansert og dekkende framstilling av oppnådde resultater og hva bistanden til fond koster

Stortingets behandling av saken

Ved behandlingen av Dokument 3:4 (2021–2022), jf. [Innst. 405 S \(2021–2022\)](#), stilte en samlet kontroll- og konstitusjonskomite seg bak Riksrevisjonens funn, kritikk og anbefalinger.

Komiteen viste til at en sentral forutsetning for bistandsbudsjettet er at alle tiltak kan klassifiseres som offisiell utviklingsbistand (ODA), jf. Prop. 1 S (2020–2021), og framholdt det som svært uheldig at land som ikke var ODA-godkjent, hadde mottatt penger fra norske bistandsmidler. Komiteen merket seg at klimafondet SREP har hatt svak framdrift, og at helsefondet GFF har mottatt store beløp uten at det er mulig å vise til faktiske resultater knyttet til aktiviteten.

Komiteen viste til Riksrevisjonens konklusjon om at Utenriksdepartementet ikke har rettet nok oppmerksomhet mot hva bistanden som gis gjennom Verdensbankens fond, koster. Komiteen merket seg at betydelige administrasjonskostnader påløper i flere ledd før midlene når fram, og at det er lite åpenhet om og vanskelig å få oversikt over kostnadene i Verdensbankens fond.

Kilde: Innst. 405 S (2021–2022), jf. stortingsvedtak 31. mai 2022.

3.8.3 Utenriksdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev av 7. mars 2025 Utenriksdepartementet om å redegjøre for tiltak som er iverksatt basert på Riksrevisjonens anbefalinger og komiteens merknader, og hvilke endringer og forbedringer tiltakene har ført til. Departementet ble også spesielt bedt om å gjøre rede for

1. hvordan regjeringen har fulgt opp punktet i Hurdalsplattformen om å kritisk gjennomgå bruken av globale fond for å sikre mer effektiv utviklingsbistand

2. hvor mange fond (trust funds og FIF-er⁶³) administrert av Verdensbanken Norge støtter per 2025, og hva forholdet er mellom øremerket støtte (støtte til trust fond og FIF-er) og kjernestøtte til Verdensbanken
3. hvor mye norsk støtte klimafondet SREP og helsefondet GFF har mottatt siden 2021, og hvordan fondenes resultater har påvirket Utenriksdepartementets beslutninger om støtte til disse fondene siden 2021
4. hvilke eventuelle vurderinger eller beregninger Utenriksdepartementet eller Norad har gjort av hva det koster å bruke fond som kanal generelt, eller om de har etterprøvd kostnader i enkeltfond
5. hvilke eventuelle strategier, retningslinjer eller lignende Utenriksdepartementet eller Norad har utarbeidet for bruk av fond

Utenriksdepartementet svarte i et brev av 30. april 2025.

Økt kjernestøtte til Verdensbanken

Departementet viser til at en av Riksrevisjonens hovedanbefalinger i Dokument 3:4 (2021–2022) var at departementet burde vurdere å gi mer av norsk støtte til Verdensbanken som kjernestøtte. Departementet viser til at det, med forbehold om Stortingets samtykke, ga tilsagn om 5,0 milliarder kroner i kjernestøtte til Verdensbanken i den 21. giverlandspåfyllingen i 2024, med budsjettvirkning for 2026–2028. Dette representerer en økning på hele 50 prosent fra forrige påfylling (2023–2025). Norge var blant de landene som økte sitt bidrag aller mest. Departementet begrunnet denne store økningen med Verdensbankens svært gunstige forretningsmodell (der én dollar i giverbidrag til de fattigste landene gjennom banken gir fire dollar i utviklingsfinansiering), solid nasjonalt eierskap på mottakersiden, høy resultatoppnåelse, gode evalueringer av bistandseffektivitet, og lave administrasjonskostnader.

I Norges tilsagn om kjernestøtte inngår 600 millioner kroner fra bistandsbudsjettets post for matsikkerhet, med myk øremerking. På denne måten brukes kjernestøtte framfor kanalisering av de samme midlene gjennom tematiske fond. Ved neste påfylling vil departementet vurdere om også andre norske tematiske bistandsmidler kan delvis «omdirigeres» fra tematiske fond til kjernestøtte, for eksempel innen utdanningsbistand.

Rapportering av fondenes resultater til Stortinget

Departementet viser også til at Riksrevisjonen i Dokument 3:4 (2021–2022) anbefalte at Stortinget får en mer balansert resultatrapportering. Ifølge departementet har det forsøkt å følge opp dette i de siste budsjettproposisjonene, og vil videreføre dette i Prop. 1 S (2025–2026). Departementet legger likevel til at Norges svært brede og sammensatte bistandsengasjement, og ønsket om å gjøre stortingsproposisjonene kortere, gir begrenset rom for resultatrapportering på postnivå. Departementet viser til at vesentlig

⁶³ FIF-er (financial intermediary funds, finansielle forvaltningstjenester) er ofte større fond der Verdensbanken mottar, investerer og utbetaler midler i tråd med instruksjonene fra FIF-ene selv. FIF-ene fungerer i større grad som selvstendige enheter enn flergiverfond. Verdensbanken har mindre ansvar for resultatene i en FIF sammenlignet med et flergiverfond. I praksis er det imidlertid betydelig variasjon i hvilke roller banken innehar i de ulike FIF-ene.

mer fokus på utfordringer og svakere resultater vil kunne gå på bekostning av rapportering om sterke resultater.

Departementets gjennomgang av fond

Departementet viser til at fondsgjennomgangen er gjennomført, og at konklusjonspunktene i rapporten enten er fulgt opp eller skal bli fulgt opp av ansvarlige fagseksjoner i departementet. Blant annet arbeides det med om kjernestøtte til Verdensbanken kan være en alternativ kanal for norsk bistand til utdanning, se omtalen av økt kjernestøtte ovenfor.

Antall fond og forholdet mellom støtte til fond og kjernestøtte

Departementet opplyser at det i 2023 ble gjort utbetalinger til 45 fond i Verdensbanken (34 trustfond og 11 FIF-er). Departementet viser til at antallet aktive fond som Norge støtter, er høyere enn dette, fordi avtaler kan være aktive og kreve oppfølging i flere år etter siste utbetaling. Departementet oppgir ikke et tall på aktive fond.

Ifølge departementet er spørsmålet om forholdet mellom øremerket støtte til trustfond og FIF-er mer krevende å svare på fordi en rekke FIF-er som blir administrert i Verdensbanken, defineres som egne multilaterale organisasjoner, og dermed blir støtten til dem definert som kjernestøtte. Dersom OECDs statistikk skal legges til grunn, utgjorde kjernestøtten til Verdensbankgruppen om lag halvparten av den øremerkede støtten i 2023 (3,8 milliarder kroner i kjernestøtte og 6,8 milliarder kroner i øremerket støtte). Dersom man legger til grunn at støtte til FIF-er per definisjon er øremerket, var den øremerkede støtten over fem ganger større enn kjernestøtten i 2023 (1,6 milliarder kroner i kjernestøtte og 9,0 milliarder kroner i øremerket støtte). Departementet peker på at statistikken er preget av at en stor andel av norsk sivil støtte til Ukraina gjennom Nansen-programmet kanaliseres gjennom Verdensbanken. Denne støtten utgjorde over 2,5 milliarder kroner i 2023 og om lag 10 milliarder kroner i 2024.⁶⁴

Støtte til klimafondet Scaling up Renewable Energy in Low-Income Countries (SREP)

Når det gjelder klimafondet SREP, viser departementet til at fondsgjennomgangen omtaler fondet, og at det ikke har vært utbetalt noe til SREP siden 2018. Fondet vurderes ikke som en prioritert kanal for norsk støtte til fornybar energi. For helsefondet GFF opplyser departementet at det siden 2021 er utbetalt 2,1 milliarder kroner i norsk støtte, og at en ny uavhengig evaluering av GFF fra februar 2025 viser gode resultater.

Vurdering av administrasjonskostnader i fond

Vi har spurt om Utenriksdepartementet eller Norad har vurdert eller regnet på hva det koster å bruke fond som kanal, og departementet svarer at internrevisjonen i Norad i 2023 og 2024 gjennomførte pengestrømsanalyser av seks ulike fond med sikte på å følge

⁶⁴ Norad. (2024). Dette er Nansen-programmet for Ukraina. Hentet fra <https://www.norad.no/tema/humanitar-bistand-og-nansen-programmet-for-ukraina/nansen-programmet-for-ukraina/nansen-programmet-for-ukraina/dette-er-nansen-programmet-for-ukraina/>. Hentedato 2. juli 2025.

norske bistandsmidler lengst mulig. Internrevisjonen konkluderte med at det er vanskelig å få et reelt bilde av administrasjonskostnader og hvor stor andel av tilskuddene som havner hos mottakeren. Departementet legger til at Norad arbeider med å beregne kostnader i ulike utdanningsfond, men at arbeidet ikke er ferdigstilt.

I tillegg deltar både departementet og Norad fortsatt på møter i Verdensbankens forum for givere til fond (Trust Fund Forum). På det siste møtet i 2024 ble strømlinjeforming av operasjonelle retningslinjer på tvers av fond diskutert, blant annet med vekt på å sikre transparens rundt administrasjonskostnader.

Strategi for bruk av fond

I Dokument 3:4 (2021–2022) anbefaler Riksrevisjonen at departementet utvikler en mer langsiktig og helhetlig strategi for bruk av Verdensbankens fond. Departementet har kommet fram til at det heller bør utarbeides en strategi som dekker Norges helhetlige samarbeid med Verdensbanken, både gjennom styrearbeidet, der Norge deltar basert på kapitalinnskudd og kjernestøtte, og gjennom bruk av tematisk eller geografisk øremerkede fond. Departementet understreker at fraværet av en slik helhetlig strategi ikke betyr at norsk verdensbankpolitikk har blitt utformet i et politisk-strategisk vakuum. Departementet har delvis basert seg på politiske føringer i de årlige budsjettproposisjonene, og delvis på et sett av strategiske dokumenter framforhandlet i nordisk-baltisk valggruppe i Verdensbankens styre.

Departementet vil ta med seg resultatene fra fondsgjennomgangen når strategien for Norges samarbeid med Verdensbanken skal utarbeides. Strategien skal etter planen være ferdigstilt i løpet av høsten 2025. Strategien vil ifølge departementet blant annet se på samspillet mellom kjernestøtte og fond.

3.8.4 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen merker seg at Utenriksdepartementet og Norad har iverksatt flere tiltak basert på komiteens merknader og Riksrevisjonens anbefalinger.

Riksrevisjonen ser positivt på at Utenriksdepartementet har økt kjernestøtten til Verdensbanken i perioden 2026–2028. Riksrevisjonen registrerer imidlertid at det fortsatt gis betydelig mer støtte til fond enn kjernestøtte. Riksrevisjonen merker seg også at departementet fortsatt ikke har en nøyaktig oversikt over hvilke fond Norge støtter.

Riksrevisjonen merker seg at Utenriksdepartementet har forsøkt å gi en mer balansert resultatrapportering til Stortinget i de siste budsjettproposisjonene. Riksrevisjonen vil understreke at det er viktig å ta med rapportering om utfordringer og svakere resultater, selv om det er ønskelig å begrense budsjettproposisjonens volum. Riksrevisjonen kommer til å være opptatt av resultatrapportering til Stortinget også i framtidige undersøkelser av den norske bistanden.

Riksrevisjonen ser positivt på at departementet har hatt en gjennomgang av et større utvalg globale fond. Riksrevisjonen merker seg at gjennomgangen blant annet

konkluderer med at globale fond ofte vil være en unødvendig omvei fra giveren til mottakeren, og at alternativkostnader og nytte bør vurderes nøye hver gang Norge går inn i et nytt fond eller en ny mekanisme. Riksrevisjonen merker seg at videre støtte til klimafondet SREP⁶⁵ ikke er prioritert, men registrerer at gjennomgangen mangler vurderinger av resultater for over halvparten av fondene i utvalget. Riksrevisjonen mener at departementet bør fortsette å vurdere fondenes resultater for sluttbrukere i mottakerlandene. Dette er viktig for at departementet skal kunne vurdere hva nivået på støtten bør være. Riksrevisjonen merker seg videre at gjennomgangen konkluderer med at det langsiktige målet bør være økt kjernestøtte og større bidrag til færre og mer strategiske fond.

Norad har i 2023 og 2024 gjennomgått kostnader i et mindre antall fond. Norad konkluderte med at det er vanskelig å få et reelt bilde av administrasjonskostnader og hvor stor andel av tilskuddene som havner hos mottakeren. Dette sammenfaller med Riksrevisjonens undersøkelse. Norad arbeider også med å beregne kostnader i ulike utdanningsfond. Riksrevisjonen understreker hvor viktig det er å arbeide ytterligere med å få klarhet i og kunnskap om administrasjonskostnadene i fond. Utenriksdepartementet og Norad må ha nok kompetanse til å kunne vurdere hvor kostnadseffektiv denne typen støtte er i forhold til alternative kanaler.

Riksrevisjonen merker seg at departementet ikke har kommentert komiteens merknad om at det var svært uheldig at land som ikke var ODA-godkjent, hadde mottatt penger fra norske bistandsmidler. Riksrevisjonen mener det er viktig at departementet følger opp komiteens merknad.

Riksrevisjonen ser positivt på at departementet vil utarbeide en strategi for det helhetlige samarbeidet med Verdensbanken. Strategien vil blant annet se på samspillet mellom kjernestøtte og fond.

Riksrevisjonen avslutter saken.

3.8.5 Statsrådens svar

Saken ble forelagt statsråden i Utenriksdepartementet for uttalelse i brev 8. oktober 2025. Statsråden har svart i brev 22. oktober 2025. Svaret er i vedlegg 5.

3.8.6 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådens svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

⁶⁵ SREP – Scaling up Renewable Energy in Low-Income Countries.

3.9 Riksrevisjonens undersøkelse av grønne offentlige anskaffelser

3.9.1 Konklusjon

Riksrevisjonen avslutter saken.

Riksrevisjonen ser positivt på at Nærings- og fiskeridepartementet i samråd med Klima- og miljødepartementet og Finansdepartementet har iverksatt flere tiltak for å styrke offentlige anskaffelser som et virkemiddel i klima- og miljøpolitikken.

Ansvarlige departementer: Nærings- og fiskeridepartementet, Klima- og miljødepartementet og Finansdepartementet.

3.9.2 Opprinnelig undersøkelse

Målet med undersøkelsen var å vurdere i hvilken grad offentlige oppdragsgivere innretter anskaffelsespraksisen slik at den bidrar til å redusere skadelig miljøpåvirkning og fremme klimavennlige løsninger slik Stortinget har forutsatt. Undersøkelsen belyste også forhold som fremmer og hemmer oppdragsgivernes mulighet til å ta klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser.

[Dokument 3:5 \(2021-2022\)](#) *Riksrevisjonens undersøkelse av grønne offentlige anskaffelser* ble overlevert Stortinget 3. februar 2022.

Riksrevisjonens undersøkelse viste at

- offentlige oppdragsgiveres anskaffelsespraksis bidrar ikke i stor nok grad til å minimere miljøbelastningen og fremme klimavennlige løsninger
- mange offentlige oppdragsgivere mangler en helhetlig tilnærming for å ivareta klima- og miljøhensyn i anskaffelser
- det er utarbeidet et omfattende veiledningsmateriell om grønne offentlige anskaffelser, men det er behov for å gjøre det mer brukervennlig og kjent
- det mangler statistikk og styringsinformasjon om status for grønne offentlige anskaffelser
- arbeidet med grønne offentlige anskaffelser krever god koordinering mellom ansvarlige departementer

I rapporten vurderte Riksrevisjonen det som kritikkverdig at myndighetene gjennom sin samlede virkemiddelbruk ikke har sikret at offentlige oppdragsgiveres anskaffelsespraksis i stor nok grad bidrar til å minimere miljøbelastningen og fremme klimavennlige løsninger. Det ble blant annet pekt på behov for økt miljøkompetanse, et forbedringspotensial i å gjøre DFØs veiledningsmateriell om grønne offentlige

anskaffelser mer brukervennlig og kjent og behov for en mer helhetlig tilnærming i offentlige virksomheter for å ivareta klima- og miljøhensyn i anskaffelser.

Riksrevisjonen anbefalte at Nærings- og fiskeridepartementet sørger for at

- DFØ sikrer en bred forankring av det grønne kompetanseløftet for innkjøps-Norge som er iverksatt for å styrke offentlige oppdragsgiveres klima- og miljøkompetanse og for å profesjonalisere de grønne anskaffelsene
- det utvikles et datagrunnlag som gir tilstrekkelig statistikk og styringsinformasjon om omfanget av, kostnadene ved og effektene av grønne offentlige anskaffelser for å synliggjøre hvordan grønne anskaffelser brukes som et strategisk virkemiddel for å nå Norges klima- og miljømål
- DFØ gjør veiledningsmateriellet mer brukervennlig og kjent for offentlige innkjøpere

Riksrevisjonen anbefalte at Nærings- og fiskeridepartementet og Klima- og miljødepartementet

- i samråd med DFØ vurderer å etablere sentralt fastsatte, standardiserte minimumskrav på de prioriterte områdene fra handlingsplanen for å sikre at offentlige oppdragsgivere bruker markedsmakten sin på en enhetlig måte

Riksrevisjonen anbefalte at Nærings- og fiskeridepartementet, Finansdepartementet og Klima- og miljødepartementet

- utvikler og forsterker koordineringen av arbeidet med grønne offentlige anskaffelser

Stortingets behandling av saken

Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 5. april 2022, jf. [Innst 249 S \(2021-2022\)](#). Stortinget behandlet saken 5. mai 2022.

Komiteen viste til at næringskomiteen i Innst. 358 S (2015–2016), jf. Prop. 51 L (2015–2016) Lov om offentlige anskaffelser, uttalte:

«For å lykkes med effektiv ressursbruk mener komiteen at arbeidet med offentlige anskaffelser først og fremst må underlegges god styring, planlegging og oppfølging, og det må være hensiktsmessig organisert.»

Komiteen viste til at Riksrevisjonen finner at anskaffelsespraksisen til offentlige oppdragsgivere ikke i stor nok grad bidrar til å minimere miljøbelastningen og fremme klimavennlige løsninger. Mange offentlige oppdragsgivere mangler en helhetlig tilnærming for å ivareta klima- og miljøhensyn i anskaffelser.

Komiteen viste til at Riksrevisjonen peker på at det er utarbeidet et omfattende veiledningsmaterieell om grønne offentlige anskaffelser, og at det er nødvendig å gjøre veiledningsmateriellet mer brukervennlig og kjent.

Komiteen viste til at Riksrevisjonen ser det som kritikkverdig at myndighetene gjennom sin samlede virkemiddelbruk ikke har sikret at offentlige oppdragsgiveres anskaffelsespraksis i stor nok grad bidrar til å minimere miljøbelastningen og fremme klimavennlige løsninger. Komiteen merket seg at Riksrevisjonen forstår at det er krevende og tar tid å etablere datagrunnlag og statistikk om offentlige anskaffelser generelt og grønne anskaffelser spesielt, men at Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at dette ikke har blitt utviklet når behovet har vært kjent i mange år.

Komiteen støttet Riksrevisjonens konklusjoner og kritikk, men viste til at lovverket åpner for å stille miljøkrav som også omfatter standarder og miljøledelse.

Stortinget sluttet seg enstemmig til komiteens innstilling.

Kilde: Innst. 249 S (2021–2022), jf. stortingsvedtak 546, 5. mai 2022.

3.9.3 Nærings- og fiskeridepartementets, Klima- og miljødepartementets og Finansdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev av 3. mars 2025 Nærings- og fiskeridepartementet, Klima- og miljødepartementet og Finansdepartementet redegjøre for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens funn og anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader, og for hvilke resultater som er oppnådd på området. Nærings- og fiskeridepartementet svarte i brev av 31. mars 2025. Svaret er utarbeidet i samråd med Finansdepartementet og Klima- og miljødepartementet, og svarbrevet er derfor å anse som svar fra de tre departementene på Riksrevisjonens brev.

Koordinering av arbeidet med grønne offentlige anskaffelser

Riksrevisjonen anbefalte Nærings- og fiskeridepartementet, Klima- og miljødepartementet og Finansdepartementet å utvikle og forsterke koordineringen av arbeidet med grønne offentlige anskaffelser. Videre uttalte Kontroll- og konstitusjonskomiteen i Innst. 249 S (2021–2022) at «[f]or å lykkes med effektiv ressursbruk mener komiteen at arbeidet med offentlige anskaffelser først og fremst må underlegges god styring, planlegging og oppfølging, og det må være hensiktsmessig organisert».

Arbeidet med grønne offentlige anskaffelser krever god koordinering mellom Nærings- og fiskeridepartementet, Klima- og miljødepartementet og Finansdepartementet. Departementene opplyser i sitt svarbrev at det er opprettet en koordineringsgruppe på departementsnivå som skal sørge for informasjonsflyt og samordning mellom aktørene som er involvert i det faglige arbeidet på området.

Finansdepartementet har det overordnede administrative og budsjettmessige ansvaret for Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) og samordner styringssignalene. Nærings- og fiskeridepartementet har det overordnede faglige ansvaret for anskaffelsesområdet og dermed en rolle som faglig premissgiver for styringen av DFØ på

dette området. Departementene legger vekt på at DFØs arbeid med grønne offentlige anskaffelser er en integrert del av styringsdialogen med direktoratet. Grønne offentlige anskaffelser er særskilt omtalt i tildelingsbrevene for 2023, 2024 og 2025, og det er fastsatt egne styringsparametere om grad av modenhet hos virksomhetene innen bærekraftige offentlige anskaffelser. Det er løpende kontakt mellom departementene, også utover de faste møtene i styringsdialogen og i den nevnte koordineringsgruppen.

Etter Finansdepartementets og Nærings- og fiskeridepartementets vurdering fungerer koordineringen av arbeidet med grønne offentlige anskaffelser i styringsdialogen godt.

Handlingsplan for å øke andelen klima- og miljøvennlige offentlige anskaffelser og grønn innovasjon

I 2021 lanserte Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) en handlingsplan for å øke andelen klima- og miljøvennlige offentlige anskaffelser og grønn innovasjon.⁶⁶ Handlingsplanen er utarbeidet av DFØ på oppdrag fra Klima- og miljødepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, og skulle være et strategisk fundament for arbeidet på området i årene framover. Handlingsplanen inneholdt tiltak for blant annet kompetansebygging, lederforankring og bedre statistikk. I tillegg omtaler handlingsplanen noen prioriterte innkjøpskategorier – sammen med spesifikke tiltak – som er sammenfallende med de innkjøpskategoriene som Riksrevisjonen undersøkte. Handlingsplanen inneholder ti hovedgrep, inkludert et grønt kompetanseløft og en konkret veiledning i hvordan man gjør klima- og miljøvennlige og innovative anskaffelser på prioriterte miljøområder. Nærings- og fiskeridepartementet opplyser at handlingsplanen i 2025 er under revisjon og oppdatering.

Nærings- og fiskeridepartementet opplyser i svarbrevet at DFØ har kommet med en vurdering av sitt arbeid med handlingsplanen. DFØ vurderer det slik at deres arbeid på området har ført en til en positiv utvikling i offentlige innkjøperes bidrag til å minimere miljøbelastning og fremme klimavennlige løsninger. DFØ viser blant annet til at veiledningstilbudet har blitt bedre kjent, at offentlige innkjøpere i større grad opplever veiledningen som nyttig, og at DFØs veiledningstilbud i større grad brukes. Det vises også til at flere offentlige innkjøpere gjennomfører tiltak for å fremme lav- og nullutslippsløsninger innenfor prioriterte kategorier, og at en større andel benytter miljøkrav og/eller minst 30 prosent vektning av tildelingskriterier for miljø.

Forankring av det grønne kompetanseløftet og veiledning av offentlige innkjøpere

Riksrevisjonen anbefalte at Nærings- og fiskeridepartementet sørger for at DFØ sikrer en bred forankring av det grønne kompetanseløftet for innkjøps-Norge som er iverksatt for å styrke offentlige oppdragsgiveres klima- og miljøkompetanse og for å profesjonalisere de grønne anskaffelsene. Videre anbefalte Riksrevisjonen at Nærings- og

⁶⁶ DFØ. (2021). *Handlingsplan for økt andel klima- og miljøvennlige offentlige anskaffelser og grønn innovasjon*. Hentet 17.02.2025 fra https://anskaffelser.no/sites/default/files/2021-11/DFØ_Handlingsplan_2021_Digital-v2_0.pdf

fiskeridepartementet sørger for at DFØ gjør veiledningsmateriellet mer brukervennlig og kjent for offentlige innkjøpere.

DFØ har fått i oppdrag å gjennomføre et grønt kompetanseløft for innkjøps-Norge i perioden 2021–2030. Dette er en del av handlingsplanen for økt andel klima- og miljøvennlige offentlige anskaffelser og økt innovasjon. Nærings- og fiskeridepartementet viser til at det i DFØs tildelingsbrev for 2023, 2024 og 2025 er angitt at DFØ skal bidra til å styrke oppdragsgivernes kompetanse på grønne og innovative offentlige anskaffelser gjennom veiledning, og at det skal revidere handlingsplanen i samarbeid med Miljødirektoratet.

DFØ har utarbeidet en kriterieveiviser⁶⁷ på bakgrunn av en brukerundersøkelse som viste at offentlige oppdragsgivere hadde behov for konkrete forslag til krav og kriterier som de kunne benytte i konkurransegrunnlagene. Kravene og kriteriene utarbeides gjennom en prosess der både fageksperter, innkjøpere og leverandører er representert. Kriterieveiviseren har krav og kriterier for kategoriene som DFØ, i samarbeid med Miljødirektoratet, har definert som viktigst ut fra volum, klima- og miljøbelastning og mulighet til å påvirke markedet. Kriterieveiviseren var i 2024 den digitale tjenesten hos DFØ som brukerne var mest fornøyde med.

I tillegg har DFØ utviklet flere verktøy, blant annet Bilparkdata,⁶⁸ som henter data fra kjøretøyregisteret og hjelper innkjøps-Norge å følge med på utviklingen i kjøp av utslippsfrie personbiler og varebiler i offentlige virksomheter. DFØ har også lansert en eksempelbank⁶⁹ som viser fram beste praksis innenfor grønne og bærekraftige anskaffelser, og som skal bidra til inspirasjon og spredning av idéer til nye grønne løsninger som delingsløsninger for elbiler, byggeprosjekter som ombruker byggematerialer og er energieffektive, samt konkrete anskaffelser som stiller krav om klimasmart meny og matsvinn.

Sparretelefonen ble etablert i 2021 og er et ledd i å sikre spredning og forankring for veiledningen. Her kan oppdragsgivere ringe inn for å drøfte konkrete problemstillinger knyttet til grønne og bærekraftige anskaffelser de skal gjennomføre.

DFØ har utviklet en sertifiseringsordning, SOA Bærekraft⁷⁰, som tar for seg temaene klima og miljø, arbeidslivskriminalitet, sosialt ansvar og andre samfunnshensyn. Hensikten med sertifiseringsordningen er å bidra til kompetanseheving og dokumentasjon av kompetanse hos offentlige innkjøpere. SOA Bærekraft gjøre det enklere for offentlige oppdragsgivere å stille krav til, og følge opp, bærekraft i anskaffelser.

DFØ har også etablert et regionalt innsatsteam tilpasset behovene i de ulike fylkene med en kontaktperson per fylke som gjennomfører fysiske og digitale seminarer rundt om i

⁶⁷ DFØ. (u.å.). *Kriterieveiviseren – veileder til bærekraftige krav*. Hentet 23.06.2025 fra <https://kriterieveiviseren.anskaffelser.no/>

⁶⁸ DFØ. (2025, 30. april). *Bilparkdata*. Hentet 23.06.2025 fra <https://anskaffelser.no/verktoy/analyseverktoy/bilparkdata>

⁶⁹ DFØ. (2024, 5. september). *Eksempelbanken for bærekraftige og innovative anskaffelser*. Hentet 23.06.2025 fra https://anskaffelser.no/verktoy/eksempelbanken?sort_by=published_at&sort_order=DESC

⁷⁰ Sertifiseringsordning for offentlige anskaffelser, bærekraft.

landet for å bygge kompetanse, holdninger og samarbeid om grønne anskaffelser og grønn innovasjon blant oppdragsgivere.

Videre har DFØ utviklet effektkalkulatorer som gir innkjøpere kunnskap om besparelser av CO₂-utslipp og kostnader ved å kjøpe mer klima- og miljøvennlige varer.

Effektkalkulatoren har blitt utviklet for innkjøp av personbiler, varebiler, bygg, møbler, IKT-utstyr og matvarer, og viser effektene av å velge mer bærekraftige produkter. Dette setter virksomhetene i stand til selv å vurdere hvorvidt de jobber systematisk med klima og miljø.

Resultater

Nærings- og fiskeridepartementet viser til at i DFØs kunde- og brukerundersøkelse oppgir 82 prosent at de har benyttet DFØs veiledningsmaterieell. Departementet viser til at dette er betydelig høyere enn i undersøkelsen Riksrevisjonen gjennomførte i forbindelse med sin forvaltningsrevisjon, da 46 prosent oppga at de har benyttet veiledningsmateriellet i forbindelse med en konkret anskaffelse.

I Riksrevisjonens undersøkelse svarte 48 prosent av innkjøperne som har benyttet veiledningsmateriellet, at materiellet var nyttig. Tilsvarende svarer 63 prosent av de som har benyttet DFØs veiledningsmaterieell i 2024, at DFØs tjenester bidrar til bærekraftige anskaffelser i virksomheten. I tillegg svarer 67 prosent at DFØ gir brukervennlige råd om bærekraftige anskaffelser. DFØs undersøkelse viser også at flere enn tidligere har kjennskap til DFØs tjenester knyttet til bærekraft i anskaffelser, fra 33 prosent av de spurte i 2021 til 47 prosent i 2024.

DFØs undersøkelser viser at tjenester knyttet til innkjøpsledelse og styring er blant de tjenestene som brukerne er aller mest fornøyd med. I 2024 fikk disse en snittskår på 4,6 på en skala fra 1 til 6.

Sparretelefonen, som ble innført i august 2021, har økt fra 211 henvendelser i 2021 til 1 319 henvendelser i 2024. Tilbakemeldingene fra brukerne av tjenesten er positive.

I DFØs årsrapport for 2024 framgår det at selv om det har vært en positiv utvikling for bærekraftige anskaffelser, gjenstår det utfordringer, særlig for mindre kommuner og statlige virksomheter som mangler ressurser og kompetanse. Veiledning, kompetansebygging og utvikling av verktøy som hjelper virksomheter med planlegging, gjennomføring og oppfølging av anskaffelser, er avgjørende for å sikre god etterlevelse.⁷¹

Datagrunnlag om grønne offentlige anskaffelser

Riksrevisjonen anbefalte at Nærings- og fiskeridepartementet sørger for at det utvikles et datagrunnlag som gir tilstrekkelig statistikk og styringsinformasjon om omfanget av, kostnadene ved og effektene av grønne offentlige anskaffelser for å synliggjøre hvordan grønne anskaffelser brukes som et strategisk virkemiddel for å nå Norges klima- og miljømål.

⁷¹ Direktoratet for forvaltning og økonomistyring. (2025). Årsrapport 2024.

Departementet opplyser i svarbrevet at dette har blitt fulgt opp i dialogen med DFØ, som har drevet systematisk utvikling av datagrunnlag for bedre statistikk og styringsinformasjon. Det er utviklet en målestrategi for måling av grønne offentlige anskaffelser som tydeliggjør at DFØ skal måle innenfor fire hovedpilarer: 1) DFØs produkter og tjenester, 2) forutsetninger for grønne innkjøp, 3) offentlig innkjøpspraksis og 4) klima- og miljøeffekter av anskaffelsene.

Omfanget av grønne anskaffelser måles gjennom to datakilder: 1) nye kunngjørings skjemaer fra EU på Doffin (eForms) og 2) tekstanalyse av konkurransegrunnlag. I eForms er det flere felter der innkjøpere kan spesifisere om anskaffelsen har som mål å redusere miljøbelastningen, og spesifisere eventuelle effekter, som forebygging av forurensning, overgang til sirkulær økonomi, klimatilpasning eller utslippsreduksjoner. DFØ innhenter data for dette, og det legges opp til publisering av statistikk i 2025. I tillegg gjennomføres det tekstanalyse av kunngjørings skjemaer ved hjelp av kunstig intelligens.

Regelverksutvikling

Nærings- og fiskeridepartementet har gjennomført flere regelverksendringer for å støtte opp under viktige mål som bærekraft. Med virkning fra 1. januar 2024 innførte departementet forskriftsendringer som innebærer en hovedregel om at det skal stilles klima- og miljøkrav ved alle offentlige anskaffelser, enten ved minimum 30 prosent vektning av tildelingskriterier eller ved kravspesifikasjon dersom det er klart at dette gir en bedre klima- og miljøeffekt og dette begrunnes i anskaffelsesdokumentene.⁷² Det er utarbeidet veiledning gjennom nettseminarer og på DFØs nettsider. DFØ har også arbeidet med å måle etterlevelse etter 30-prosentregelen.

Departementet opplyser at tekstanalyse av konkurransegrunnlag viser en tydelig økning i andel anskaffelser hvor miljø vektes 30 prosent eller mer, og/eller hvor det stilles miljøkrav. Andelen har økt fra i overkant av 50 prosent i 2023 til om lag 70 prosent ved utgangen av 2024. Økningen i bruken av enten 30 prosent miljøvektning eller miljøkrav er høyest innen innkjøpskategorier med betydelig klima- og miljøbelastning. Departementet viser til at det i DFØs kunde- og brukerundersøkelse er 53 prosent som oppgir å ha kjennskap til veiledningen om nye klima- og miljøhensyn i anskaffelser, noe som er høyest blant alle tjenestene. I tillegg får veiledningen en fornøydhetsskår på 4,1.

Anskaffelsesutvalget ble oppnevnt ved kongelig resolusjon 4. november 2022 for å gjennomgå regelverket for offentlige anskaffelser og komme med forslag til endringer. I utvalgets mandat framgår det at utvalgets arbeid blant annet skal bidra til forenkling og tydeliggjøring av bestemmelsene om klima og miljø, slik at det blir enklere for offentlige oppdragsgivere å legge til rette for grønn omstilling. Anskaffelsesutvalget har levert to delutredninger: NOU 2023: 26 *Ny lov om offentlige anskaffelser*, som ble lagt fram 10. november 2023, og NOU 2024: 9 *Ny lov om offentlige anskaffelser*, som ble lagt fram 16. mai 2024. Nærings- og fiskeridepartementet opplyser at begge utredningene har vært på

⁷² Forskrift om offentlige anskaffelser (anskaffelsesforskriften) § 7-9. FOR-2016-08-12-974.

høring. Regjeringen la 15. mai 2025 fram sitt forslag til ny anskaffelseslov, jf. Prop 147 L (2024–2025).

Minimumskrav

Riksrevisjonen anbefalte Nærings- og fiskeridepartementet og Klima- og miljødepartementet, i samråd med DFØ, å vurdere å etablere sentralt fastsatte, standardiserte minimumskrav på de prioriterte områdene fra handlingsplanen for å sikre at offentlige oppdragsgivere bruker markedsmakten sin på en enhetlig måte.

Siden 2021 har det blitt innført flere standardiserte minimumskrav gjennom forskrifter for kjøp av kjøretøy og ferger. Forskrift om energi- og miljøkrav ved anskaffelse av kjøretøy til veitransport trådte i kraft 1. januar 2023 og inneholdt nullutslippskrav for person- og varebiler. Med virkning fra 1. januar 2024 og 1. januar 2025 ble forskriften oppdatert med nullutslippskrav for ulike kategorier av buss. Forskrift om krav til nullutslipp av klimagasser ved offentlig anskaffelse av sjøtransport trådte i kraft 1. januar 2025.

Forskriftene inneholder rapporteringsplikter for dem som benytter seg av unntakene i forskriftene. Det er utarbeidet veiledning til forskriftene som har blitt innført, og det vil bli utarbeidet veiledere også for eventuelle framtidige forskrifter som vurderes der det er hensiktsmessig.

Resultater av iverksatte tiltak

Nærings- og fiskeridepartementet mener at departementenes tiltak har ført til at offentlige oppdragsgivere i større grad innretter sin anskaffelsespraksis på en måte som bidrar til å redusere skadelig miljøpåvirkning og fremme klimavennlige løsninger. Departementet trekker særlig fram at DFØs veiledningstilbud er blitt bedre kjent, og at flere oppdragsgivere opplever at dette har bidratt til bærekraftige anskaffelser. Departementet mener videre at nye regler om vekting av klima- og miljøhensyn har bidratt til at miljø vektas minst 30 prosent, eller at det stilles andre miljøkrav, i en større andel av offentlige anskaffelser. DFØs anskaffelsesundersøkelse for 2024⁷³ viser at offentlige virksomheter i økende grad har innført tiltak som fremmer null- og lavutslippsløsninger og sirkulær økonomi i alle innkjøpskategorier.

3.9.4 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen merker seg at Nærings- og fiskeridepartementet i samråd med Klima- og miljødepartementet og Finansdepartementet har iverksatt flere tiltak for å styrke grønne offentlige anskaffelser for å begrense miljøbelastningen og fremme klimavennlige løsninger.

Riksrevisjonen vurderer det slik at departementene har tatt ned Riksrevisjonens anbefalinger på en god måte i sitt arbeid. Riksrevisjonen ser det som positivt at det har

⁷³ DFØ. (2024). *Anskaffelsesundersøkelsen*. Hentet 23.06. 2025 fra <https://anskaffelser.no/sites/default/files/2024-05/Anskaffelsesunders%C3%B8kelsen%202024.pdf>

vært en regelverksutvikling innenfor innkjøpskategorier med en betydelig klima- og miljøbelastning, som stiller klare krav til offentlige innkjøpere.

Riksrevisjonen merker seg at DFØ har utviklet flere hjelpemidler for å bistå offentlige innkjøpere, og ser at det vært en økning i både bruken av DFØs veiledningsmateriell, og andel brukere som oppfatter dette som nyttig.

Riksrevisjonen ser videre at det har vært en positiv utvikling i datagrunnlaget om grønne offentlige anskaffelser. Det er viktig at den kunnskapen departementet tilegner seg fra dette, brukes i det videre arbeidet med virkemidler.

Riksrevisjonen vurderer utviklingen på området som positiv.

Riksrevisjonen avslutter saken.

3.9.5 Statsrådets svar

Saken ble forelagt statsrådene i Nærings- og fiskeridepartementet, Finansdepartementet og Klima- og miljødepartementet for eventuell uttalelse i brev 8. oktober 2025. Statsrådene har ikke svart.

3.9.6 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådets svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

3.10 Riksrevisjonens undersøkelse av politi- og lensmannsetatens måloppnåelse på sentrale oppgaver

3.10.1 Konklusjon

Riksrevisjonen avslutter saken.

Justis- og beredskapsdepartementet har samlet sett iverksatt en rekke tiltak for å følge opp undersøkelsen av politi- og lensmannsetatens måloppnåelse på sentrale oppgaver. Riksrevisjonen konstaterer at det i mange av tilfellene er for tidlig å vurdere om det har skjedd reelle forbedringer.

Riksrevisjonen har siden rapporteringen av denne undersøkelsen også gjennomført flere revisjoner av deler av politiets virksomheter som peker på mange av de samme funnene. Funnene vil bli fulgt opp gjennom oppfølgingen av disse undersøkelsene og eventuelle nye revisjoner av deler av politiets virksomhet.

Ansvarlig departement: Justis- og beredskapsdepartementet

3.10.2 Opprinnelig undersøkelse

Målet med undersøkelsen var å vurdere om politi- og lensmannsetatens måloppnåelse på sentrale oppgaver var i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger.

Dokument 3:7 (2021–2022) Riksrevisjonens undersøkelse av politi- og lensmannsetatens måloppnåelse på sentrale oppgaver ble overlevert Stortinget 17. mars 2022.

Undersøkelsens konklusjoner var at

- politiet når nasjonale krav for både besvarelse av nødanrop og håndtering av alvorlige oppdrag, men resultatene varierer blant politidistriktene
 - politiet besvarer anropene til nødnummeret 112 innen kravet
 - politiet når responstidskravene nasjonalt, men resultatene varierer blant politidistriktene
 - politiet prioriterer de alvorligste oppdragene i større grad enn før, men det har vært en økning i oppdrag med noe lavere prioritet som ikke blir ressursatt på grunn av manglende kapasitet
 - politiet har begrensede løsninger for publikumskontakt
 - tjenesteplanleggingen fungerer ikke som forutsatt
- målene for straffesaksbehandlingen er delvis nådd
 - oppklaringsprosenten går ned og politiet mangler en helhetlig prioritering av straffesaker på tvers av geografiske og funksjonelle driftsenheter
 - saksbehandlingstiden i politiet går ned, men fristene som er satt for prioriterte sakstyper nås ikke
 - det er svakheter ved politiets etterforskning av straffesaker

- politidistriktenes oppfølging av statsadvokatembetenes tilsyn varierer
- samarbeidet mellom politiet og kommunene har blitt bedre, men små kommuner er mindre fornøyd enn store kommuner
- politimesterne følger opp politidistriktenes oppgaver, men har begrenset handlingsrom til å styre og tilpasse ressursene til politidistriktenes utfordringer
- gamle og ustabile ikt-systemer fører til ineffektiv ressursbruk og mangelfull styringsinformasjon
- Justis- og beredskapsdepartementets styringsdialog med Politidirektoratet er under utvikling, men den er fortsatt for aktivitetsstyrt

Riksrevisjonen anbefalte Justis- og beredskapsdepartementet å

- sørge for at Politidirektoratet vurderer tiltak for å sikre en responstid for de alvorligste oppdragene som er i tråd med direktoratets ambisjoner når det gjelder å ivareta innbyggernes trygghet og sikkerhet
- sørge for at Politidirektoratet følger opp årsakene til økningen i antall oppdrag med prioritet 2 som ikke blir ressursatt på grunn av manglende kapasitet
- sørge for at Politidirektoratet og Riksadvokaten vurderer tiltak for å øke oppklaringsprosenten og sikre at fristene for saksbehandlingstiden for prioriterte sakstyper overholdes
- følge opp at Politidirektoratet og Riksadvokaten sikrer at det er en helhetlig prioritering av straffesaker mellom de geografiske og funksjonelle enhetene i politidistriktene
- påse at Politidirektoratet sikrer at enhetene som ble opprettet gjennom politireformen og samhandlingen mellom disse, fungerer som forutsatt
- ha dialog med Politidirektoratet om muligheten for å øke politimesternes handlingsrom for å tilpasse ressursene og styringen til de distriktstise utfordringene
- følge opp Politidirektoratets arbeid med å utvikle løsninger for publikumskontakt for å forbedre politiets tilgjengelighet overfor publikum
- sørge for at Politidirektoratet i større grad utnytter eksisterende data om det operative arbeidet og straffesaksbehandlingen i sin rapportering til Justis- og beredskapsdepartementet
- fortsette arbeidet med å utvikle en mer overordnet, effektiv og resultatorientert styring og ledelse av politiet

Stortingets behandling av saken

Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 24. mai 2022 jf. [Innst. 421 S \(2021-2022\)](#).

Ved behandlingen av Dokument 3:7 (2021–2022), jf. Innst. 421 S (2021–2022), støttet komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre Riksrevisjonens konklusjoner og kritikk.

Flertallet viste til at Riksrevisjonen mente det var alvorlig⁷⁴ at oppklaringsprosenten i straffesaker samlet sett hadde gått ned. Det gjaldt særlig i alvorlige saker som politiet skulle prioritere, for eksempel grov vold og mishandling i nære relasjoner. Det var også alvorlig at saker politiet skulle prioritere, utgjorde en betydelig del av sakene som det i 2020 tok over 12 måneder å etterforske. I mange saker ble fristene brutt, for eksempel i saker som handlet om voldtekt eller der gjerningspersonen var under 18 år. Disse sakene kunne gjelde spesielt sårbare mennesker, og det kunne få svært negative konsekvenser når fristene ikke ble overholdt.

Flertallet viste videre til at Riksrevisjonen mente det var sterkt kritikkverdig at antallet oppdrag som hadde noe lavere prioritet enn de mest alvorlige, men som ikke fikk ressurser på grunn av manglende kapasitet, hadde økt betydelig. Dette kunne svekke befolkningens tillit til politiet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt viste til at gjennom politireformen skulle det utvikles robuste fagmiljøer som var rustet til å møte dagens og morgendagens kriminalitetsutfordringer, og et kompetent og effektivt nærpolti der befolkningen bor. Til tross for høyere politidekning og økte budsjetter, var det fortsatt utfordringer når det gjelder å nå målene på sentrale områder, både innenfor operativt arbeid og straffesaksbehandling.

Flertallet viste også til at Dokument 3:7 (2021–2022) pekte på at målet om en politidekning på to politifolk per tusen innbyggere skapte utfordringer for rekrutteringen av kritisk sivil kompetanse. Det var ifølge politimesterne så mange mål og krav som ble stilt i utgangspunktet, at det i liten grad var kapasitet til å sette og følge opp lokale mål, slik Riksadvokaten mente det var nødvendig å gjøre på straffesaksområdet. Flertallet viste til at Politidirektoratet selv mente det ble stilt veldig detaljerte krav til politidistriktene.

Flertallet så alvorlig på at sentrale målsettinger for nærpolitireformen ikke ble gjennomført som forutsatt og understrekte behovet for å evaluere effektene av nærpolitireformen og legge fram en konkret plan for å styrke politiets nærvær i hele landet. Det var også behov for å gjennomgå politidirektoratets oppgaver,

⁷⁴ Da undersøkelsen ble gjennomført, hadde Riksrevisjonen fire kritikknivåer: kritikkverdig, sterkt kritikkverdig, alvorlig og svært alvorlig.

mandat og ressurser for å sikre at innretningen på arbeidet ble hensiktsmessig organisert.

Flertallet viste til at utfordringer med gamle og ustabile ikt-systemer i politi- og lensmannsetaten som ikke samhandler er dokumentert av Riksrevisjonen over lang tid, jf. kontroll- og konstitusjonskomiteens [Innst. 46 S \(2012-2013\)](#) og [Innst. S. nr. 166 \(1998-99\)](#). Flertallet så fram til en vurdering fra Riksrevisjonen av om iverksatte tiltak løser rapporterte utfordringer i forbindelse med den rutinemessige oppfølgingen av tidligere forvaltningsrevisjoner.

Kilde: Innst. 421 S (2021-2022).

3.10.3 Justis- og beredskapsdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev 7. april 2025 Justis- og beredskapsdepartementet om å gjøre rede for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens funn og anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader, og for hvilke resultater som er oppnådd på området. Departementet svarte i brev 21. mai 2025.

Departementet viser til at det er iverksatt en rekke tiltak de siste tre årene som har styrket politiets innsats på de områdene Riksrevisjonen har pekt på, til tross for politiets behov for å prioritere mer ressurser til økt beredskap som følge av en endret samfunnsikkerhetspolitisk situasjon.

Politiets håndtering av de alvorligste oppdragene

Politidistriktene rapporterer om at de jobber kontinuerlig med å innfri Politidirektoratets krav til responstid ved blant annet å tilstrebe en så god og balansert organisatorisk fordeling av ressursene i distriktene som mulig. Operasjonssentralene jobber aktivt med flåtestyringen for å benytte tilgjengelige patruljer best mulig og for å prioritere best mulig mellom hendelser.

Nasjonale krav til responstid

- 11 minutter for områder med flere enn 20 000 innbyggere
- 19 minutter for områder med mellom 2 000-19 999 innbyggere
- 30 minutter for områder med færre enn 2 000 innbyggere

I perioden 2020-2024 har politiet innfridd eller vært nær å innfri departementets nasjonale krav til responstid for ulike tettstedskategorier, med noen små periodevis variasjoner. Resultatene har vært tilnærmet like over flere år.

De fleste politidistrikter innfrir politiets egne differensierte krav til responstid i de ulike tettstedskategoriene. Det er imidlertid enkelte variasjoner i perioder med responstider som er både bedre og dårligere enn kravene. I 2024 innfridde ikke politidistriktene 8 av 35 krav til responstid, mot 17 av 35 i 2020. Når kravene ikke innfris, er det som regel med mindre margin enn ett minutt.

Politiet innfridde i perioden 2020–2024 kravet om at 95 prosent av alle innkommende anrop til nødnummer 112 skal besvares innen 20 sekunder, både nasjonalt og per politidistrikt. I disse årene har politiet besvart omtrent 98 prosent av nødanropene innen 20 sekunder. I samme periode har politidistriktene innfridd kravene til å besvare nødanrop i alle rapporteringsperiodene.

Politiets oppfølging av årsakene til økningen i antall oppdrag med prioritet 2

Politidirektoratet har foreløpig ikke iverksatt konkrete tiltak for å følge opp årsakene til økningen i antallet oppdrag med prioritet 2 som ikke blir ressurssett på grunn av manglende kapasitet. Slike oppdrag kan for eksempel omfatte vold, skadeverk eller vinningsforbrytelser, og de skal ressurssettes ved kapasitet. Justis- og beredskapsdepartementet viser til at det jevnt over var flere oppdrag, uavhengig av prioritet, som ble avsluttet på grunn av manglende kapasitet i perioden 2015–2020, enn i perioden 2021–2024. Antallet oppdrag med prioritet 2 som ikke ble ressurssett, var høyst i 2019, deretter gikk antallet ned i årene med pandemi. Antallet økte i 2023 og 2024, men ikke helt opp til 2019-nivå.

Direktoratet har gjort enkelte analyser av data fra Politioperativt system (PO) og identifisert mulige årsaker til manglende kapasitet. Det understrekes at PO først og fremst er en vaktjournal og et loggføringsverktøy for operasjonssentralen, og ikke et statistikkverktøy. Mulige årsaker er blant annet økt ressursbruk på oppdrag som følge av den sikkerhetspolitiske situasjonen og nasjonale trusselvurderinger. Det har blant annet vært en økning i registrerte oppdrag knyttet til vakthold ved ambassader og andre diplomatiske stasjoner, og tilstedeværelse ved demonstrasjoner og arrangementer som pride, statsbesøk, konserter, festivaler og annet der det er store folkemengder. I tillegg kan politiets registreringspraksis og subjektive vurderinger påvirke hvordan oppdragenes prioritet er registrert. Det er videre en intensjon å gjøre mer detaljerte analyser av data fra PO for å kunne identifisere hva som har endret seg over tid, og for å kartlegge nærmere årsaker til manglende kapasitet.

Politiets straffesaksbehandling

Oppklaringsprosenten for de fleste kriminalitetstyper har falt de siste seks årene, og oppklaringsprosenten har gått ned i samtlige politidistrikter. Ifølge Justis- og beredskapsdepartementet henger utviklingen i oppklaringsprosenten nært sammen med endringene i kriminalitetsbildet og sammensetningen av saksporteføljen. Det er betydelig variasjon i oppklaringspotensialet til de ulike kriminalitetstypene på grunn av lovbruddenes karakter, bevisbilde, tilgjengelig informasjon, ressursinnsats, organisering og så videre. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for alle påtaleavgjorte saker har blitt kortere de siste årene.⁷⁵ I 2024 ble den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden kortere for de fleste kriminalitetstypene sammenlignet med året før, med unntak av påtaleavgjorte miljølovbrudd og annen kriminalitet.

⁷⁵ Politidirektoratet og riksadvokaten. (2025). *Straffesaksbehandlingen i politiet 2024* (POD-rapport 1/2025). <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2025/03/Straffesaksbehandlingen-i-politiet-2024.pdf>

Departementet har hatt oppmerksomhet på fallende oppklaringsprosent i styringsdialogen med politiet og Riksadvokaten. For å finne årsakene til at oppklaringsprosenten har gått ned for de prioriterte sakstypene, har departementet satt av midler til en forskningsbasert analyse. I tillegg har kapasitetsundersøkelsen for straffesaksbehandlingen i politiet gitt kunnskap om arbeidsprosesser der det er potensial for effektivisering. Undersøkelsen følges opp med et pilotprosjekt om porteføljestyling i tre politidistrikter. Prosjektet skal bidra til å etablere nasjonale standarder og prosedyrer i straffesaksbehandlingen med tanke på bedre måloppnåelse.

Justis- og beredskapsdepartementet har gjennom budsjettmessige satsinger i 2024 og i 2025 lagt til rette for tiltak i politiet og i Den høyere påtalemyndighet som skal bidra til å bedre oppklaringsprosenten generelt og styrke straffesaksbehandlingen på de prioriterte saksområdene.

Den høyere påtalemyndighet ble i 2024 styrket med en varig bevilgning på 43 millioner kroner for å forsterke fagledelsen av politiets straffesaksbehandling knyttet til normering, tilsyn, resultatoppfølging og kompetanseoppbygging. Ifølge departementet legger styrkingen til rette for at Den høyere påtalemyndighet i langt større grad enn tidligere vil kunne påvirke arbeidet med å utvikle og forbedre straffesaksarbeidet.

Sikre helhetlig prioritering av straffesaker i politidistriktene

Innretningen på det årlige prioriteringsrundskrivet er i 2025 endret fra tidligere år. Riksadvokaten går nå inn for å gi mer rendyrkede prioriteringsdirektiver til politiet.⁷⁶ Dette er for å legge til rette for mer aktiv styring av innsatsen på straffesaksfeltet, og sikre en best mulig utnyttelse av den samlede etterforskningskapasiteten i de geografiske og funksjonelle enhetene i politidistriktene.

Rundskrivet legger opp til at politimestrene og embetslederne i Den høyere påtalemyndighet skal samarbeide tett om prioriteringer og lokale føringer. Føringene skal legge bedre til rette for reell prioritering og ta hensyn til distriktets kriminalitetsutfordringer og ressursituasjon.

Utviklingen av politiets løsninger for publikumskontakt

Politiet har iverksatt flere tiltak for å forbedre tilgjengeligheten og tjenestene som innbyggerne får. Politiets kanalstrategi har som formål å være mer tilgjengelig for innbyggerne og gi dem bedre service og mer effektive tjenester. Et av tiltakene i strategien er prosjektet «Ved første kontakt». Prosjektet har styrket sentralbordenes evne til å svare på flere henvendelser i første linje. Det er også opprettet fagmottak for straffesakshenvendelser med lik åpningstid i alle distrikter for å sikre tilgjengelig fagkompetanse når sentralbordet ikke kan svare innbyggerne. Det er utarbeidet rutiner for å sikre riktige og like svar til innbyggerne på tvers av alle politidistriktene og for å sikre kontinuerlig forbedring av politiets håndtering av straffesakshenvendelsene.

⁷⁶ Riksadvokaten. (2025). *Prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2025*. Rundskriv nr. 1/2025. <https://www.riksadvokaten.no/document/prioriteringar-for-straffesaksbehandlinga-2025/>

Tiltakene innenfor straffesaksområdet ble innført nasjonalt 15. januar 2024. Prosjektet tok med seg erfaringer fra arbeidet med straffesaksområdet til utlendingsforvaltningen. Svarprosentene både på straffeområdet og i utlendingsforvaltningen har økt markant, og er for alle politidistriktene i gjennomsnitt nå på henholdsvis 93 og 89 prosent. Det er høy brukertilfredshet blant innbyggerne som har vært i kontakt med fagmottaket for straffesakshenvendelser og utlendingsforvaltningen.

Politiet lanserte i april 2025 en løsning der virksomheter kan levere politianmeldelser direkte på politiet.no. Løsningen dekker foreløpig de tre lovbruddskategoriene tyveri, skadeverk og innbrudd. På sikt skal løsningen kunne håndtere alle typer anmeldelser som egner seg for digital anmeldelse.

Ny løsning for automatisk behandling av jaktvåpensøknader ble tatt i bruk i mai 2023, og løsningen forbedres og videreutvikles kontinuerlig.

Det er også satt ned en nasjonal arbeidsgruppe som skal se på hvilke muligheter som ligger i bedre organisering og samarbeid på tvers av politidistriktene knyttet til politiets operasjonssentraler og sentralbord. Som eksempel har Oslo politidistrikt iverksatt tiltak som har redusert antallet returtelefoner til sentralbordet vesentlig.

Gjennom prosjektet «Tverrspråklig effektiv kommunikasjon» (TEK) er det siden januar 2025 arbeidet med å gjøre det lettere for brukere uten norsk- og engelskkunnskaper å ta kontakt med politiet.

Samarbeid mellom politiet og kommunene

Politiråd er politiets og kommunenes formaliserte samarbeidsforum for det lokale kriminalitetsforebyggende arbeidet på strategisk ledernivå. Det er nå etablert politiråd i alle landets kommuner. Politirådenes oppgave er å finne gode arenaer for samhandling og gjensidig informasjonsutveksling. Politiet legger innsats i å sikre at samarbeidsavtaler etableres og revideres.

Politidistriktene har også gjennomført tiltak for å styrke politikontaktordningen. Politikontakten er politiets daglige kontaktledd med kommunene og rådgiver i kriminalitetsforebyggende arbeid. Som hovedregel legges det nå opp til at politikontakten skal ha oppgaven i hundre prosent stilling. Politidistriktene skal årlig også ta initiativ til å evaluere samarbeidet mellom kommunene og politiet.

KS og Politidirektoratet utarbeidet i 2023 en veileder for kommune- og politisamarbeidet.

Samhandling mellom enhetene som ble opprettet gjennom politireformen

Justis- og beredskapsdepartementet understreker at det finnes uformelle samarbeidsordninger på tvers av politidistriktene, og at disse har vært under stadig utvikling siden politireformen. Slike fagnettverk har vist seg å være nyttige og effektive, og i styringsdialogen henstiller Politidirektoratet enhetene som ble opprettet gjennom politireformen, om å samarbeide med hverandre. Etableringen av samarbeidsordninger vil fortsette og videreutvikles i tråd med behovene i politiet.

Politiets tjenesteplanlegging

God tjenesteplanlegging skal bidra til effektiv ressursutnyttelse innenfor gjeldende lov- og avtaleverk, og samtidig ivareta de ansattes behov for vern og forutsigbarhet. Flere tiltak er iverksatt etter at den nye Særavtalen om arbeidstidsbestemmelser for politiet (ATB) trådte i kraft 1. juni 2024. Det er arbeidet med blant annet nasjonale rutiner som tydelig definerer forståelsen av regelverket. Dette skal sikre lik etterlevelse og felles praksis i etaten, for eksempel nasjonal rutine for tjenesteplanlegging.

Det pågår et arbeid med å utrede og anskaffe en ny nasjonal bemannings- og kompetanseløsning for politietaten, som skal være i drift i 2027. Et nytt turnussystem vil gi betydelig bedre funksjonalitet og redusere manuelle arbeidsprosesser som krever unødvendig bruk av kapasitet.

Felles tjenstekontor (FTK) er politidistriktets sentrale, utøvende funksjon for helhetlig og kontinuerlig arbeidstidsplanlegging og ressursdisponering av alle operative ressurser. Det har skjedd store endringer i måten etaten tjenesteplanlegger på. Det er en kontinuerlig utvikling av planleggingen ved at etaten løpende må tilpasse seg regelverks- og andre samfunnsendringer.

Ifølge departementet viser erfaringene bedre måloppnåelse og mer effektiv drift der felles tjenstekontor har tydelig støtte og fullmakter fra øverste nivå. Politidirektoratet har gitt tydelige føringer til politimesterne/særorganenes ledergruppe om at tjenesteplanlegging skal være en prioritert oppgave.

Politidirektoratets styring av politidistriktene

Justis- og beredskapsdepartementet viser til at Politidirektoratet arbeider kontinuerlig med å bedre styringen av politidistriktene. Det innebærer blant annet

- god risikostyring med vekt på vesentlige avvik med hensyn til både resultater og budsjett/bemanning;
- fokus på de fem prioriterte områdene i styringsdialogmøtene: håndtere den sikkerhetspolitiske situasjonen, øke innsatsen mot kriminelle nettverk, øke innsatsen mot økonomisk kriminalitet og inndragning, bekjempe vold i nære relasjoner og vold og overgrep mot barn samt følge opp barne- og ungdomskriminaliteten;
- styrking av virksomhetsstyringen gjennom et omstillingsarbeid i Politidirektoratet – Helhetlig utvikling og styring (HUS), igangsatt i 2024. Formålet er blant annet bedre integrering mellom fag og styring;
- kartlegging av hvilken styringsinformasjon politiet og departementet har behov for.

Utvidet rapportering til departementet om det operative arbeidet og straffesaksbehandlingen

Politidirektoratet rapporterer tertialvis om straffesaksbehandlingen til Justis- og beredskapsdepartementet, både i en omfattende fellesrapport med riksadvokaten og i ordinære tertial- og årsrapporter. De siste årene inneholder rapporteringen i større grad

informasjon om straffesaksresultater på distriktsnivå, både når det gjelder oppklaringsprosent og når det gjelder øvrige resultater.

Politiet har de siste årene også utarbeidet rapporter som viser responstidsresultater på distriktsnivå. Resultatene legges ut på politiet.no. Videre arbeider politiet med å utvikle et nytt oppdragshåndteringsverktøy. På sikt forventes dette å utløse mer bruk av operative data for å gi bedre styringsinformasjon. Det pågår også et arbeid i politiet, i dialog med departementet, for å kartlegge behovet for styringsinformasjon som kan gi bedre styring av politiet og fremme bedre beslutningsgrunnlag.

Departementets styringsdialog med Politidirektoratet

Justis- og beredskapsdepartementet har de senere årene gjort enkelte grep for å forbedre styringsdialogen og utformingen av budsjettproposisjonene og tildelingsbrevene til politiet.⁷⁷ Hensikten har vært å oppnå en mer overordnet, effektiv og resultatorientert styring og ledelse av politiet, og med det mindre detaljstyring. Departementet opplyser at tildelingsbrevene til politiet i større grad enn tidligere inneholder styringsparametere som er knyttet til bruker- og samfunnseffekter, og de siste årene stilles det vesentlig færre resultatkrav. For å legge til rette for at politiet skal få større handlingsrom har departementet hatt som ambisjon å holde nede antallet områder som skal prioriteres i de årlige budsjettproposisjonene og tildelingsbrevene til etaten. Antallet oppdrag i tildelingsbrevet til politiet er også betydelig redusert fra 2024 til 2025.

Departementet arbeider med å utvikle en langtidsplan for mer helhetlig styring og utvikling i politiet. Planen skal bidra til at det blir en tydeligere sammenheng mellom ambisjoner og rammebetingelser, noe som skal gi en forutsigbar utvikling på lang sikt. Pågående arbeid med å styrke Politidirektoratets analyse- og forskningsfunksjon er en grunnleggende del av langtidsplanarbeidet for å sikre at departementet har tilstrekkelig grunnlag for å styre etter resultater og effekter.

Departementet vektlegger videre at Politidirektoratet aktivt skal utnytte muligheter for bedre styringsinformasjon gjennom ny økonomimodell og statlige regnskapsstandarder (SRS).

Et nytt politirolleutvalg vil behandle prinsipielle spørsmål om hvilken rolle politiet skal ha i samfunnet. Utvalgets arbeid vil bli et viktig grunnlag i langtidsplanarbeidet i politisektoren.

Ikt-tilstanden i politiet

Gamle og utdaterte IT-løsninger som i for liten grad samhandler, er fortsatt en relevant utfordring. Justis- og beredskapsdepartementet viser til at dette området har høy prioritet. Digitalisering av politiet har vært framhevet som en hovedprioritering i departementets tildelingsbrev til politiet de tre siste årene. Videre ble det i Prop. 1 S for 2024 øremerket

⁷⁷ Finansdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Politidirektoratet. (2024). *Kort og spisset områdegjennomgang av økonomistyringen og budsjettsituasjonen i politiet*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/8ec56508b20b4c929f818b626f9bdcea/no/pdfs/-okonomistyringen-og-budsjettsituasjonen-i-politie.pdf>

35,5 millioner kroner fra departementet til sikker og stabil drift av politiets IT-systemer i 2024, og i Prop. 1 S for 2025 står det at den økte grunnfinansieringen av politiet på 1,7 milliarder kroner blant annet skal gå til å ivareta en sikker og stabil drift av politiets IT-systemer.

Politiet har igangsatt et arbeid med en tydelig strategisk porteføljeprioritering som blant annet omfatter grunninvesteringer i plattform og infrastruktur samt utskifting og modernisering av eksisterende IT-løsninger. Dette inkluderer bruk av skybaserte tjenester.

Politiet har de siste årene vært opptatt av å ta i bruk produktorientert utvikling når det er formålstjenlig for å kunne arbeide mer effektivt, brukerorientert og for å forebygge at det utvikles løsninger som innebærer teknisk gjeld. Gjennom produktområdet «Fra hendelse til avgjort sak» har politiet siden 2022 arbeidet med å fornye gamle IT-løsninger innen straffesaksområdet. I juni 2023 ble det også besluttet en langsiktig satsing på dette produktområdet med mål om å fase ut Politioperativt system (PO) og saksbehandlingssystemet som brukes i straffesaker (BasisLøsning) – løsninger som er ca. 30 år gamle.

Det er nødvendig med større løft for å bedre IT-sikkerheten både på kort og på lang sikt. Digital sikkerhet er tatt opp som en sikkerhetsrisiko i politiet over flere år, og dagens plattform og infrastruktur er unødig sårbar for digitale angrep. På kort sikt har Politidirektoratet de siste årene tydelig kommunisert internt at det skal gis prioritet til sikker og stabil drift som ivaretar integritet, konfidensialitet og tilgjengelighet. Arbeidet følger anbefalinger fra Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM), eksempelvis NSMs grunnprinsipper for IKT-sikkerhet. På lang sikt vil innføring av en digital grunnmur og moderne sikkerhetsmodeller være suksessfaktorer.

Politiet har en teknologi som ikke lenger er industristandard, og som gjør det vanskelig å rekruttere. Det er heller ikke strategisk ønskelig å rekruttere «utdatert kompetanse» og binde opp ressurser langsiktig, da ambisjonen er å etablere en ny og moderne plattform og infrastruktur. Politiet blir dermed avhengig av å benytte konsulenttjenester for å drifte gamle løsninger fram til disse har blitt erstattet. Flere av politiets løsninger er også helt eller delvis levert på plattformer og rammeverk som utvikles og driftes av eksterne leverandører. Det fører til at politiet blir avhengig av eksterne leverandører for å kunne drifte og videreutvikle både plattformer og applikasjoner. Til tross for dette har politiet arbeidet strukturert for å optimalisere tildelte ressurser mest mulig effektivt gjennom å redusere kjøp av kostbare konsulenttjenester og erstatte disse med egne tilsatte til en lavere kostnad der hvor dette faglig har vært mulig og samfunnsøkonomisk hensiktsmessig. Dette har, til tross for de utfordringene som er nevnt ovenfor, ført til at kjøp av konsulenttjenester har gått betydelig ned – noe som har gitt økt ressursutnyttelse av tildelt ramme.

På oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet har Politidirektoratet utarbeidet en konseptvalgutredning for å vurdere hvordan en helhetlig styrking av digitaliseringsarbeidet i politiet kan gjennomføres. Når kvalitetssikringen av utredningen er gjennomført, vil regjeringen beslutte veien videre.

3.10.4 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen merker seg at Justis- og beredskapsdepartementet samlet sett har iverksatt en rekke tiltak for å følge opp Riksrevisjonens undersøkelse fra 2022.

Riksrevisjonen konstaterer at politiet stort sett oppfyller de fastsatte kravene til responstid for hasteoppdrag innenfor ulike tettstedskategorier. Riksrevisjonen registrerer at Politidirektoratet ikke har iverksatt konkrete tiltak for å følge opp årsakene til at viktige oppdrag med noe lavere prioritet ikke blir ressurssett, men merker seg at departementet mener en årsak til manglende kapasitet kan være økt bruk av ressurser på oppdrag på grunn av den sikkerhetspolitiske situasjonen. Riksrevisjonen merker seg at antallet slike oppdrag som ikke ressurssettes, er noe redusert.

Riksrevisjonen merker seg at nedgangen i oppklaringsprosenten for de fleste kriminalitetstyper har fortsatt etter Riksrevisjonens undersøkelse, og at departementet mener dette henger nært sammen med endringer i kriminalitetsbildet. Det er iverksatt flere tiltak, inkludert styrking av Den høyere påtalemyndighets fagledelse av politiet og bedre samarbeid mellom enhetene i distriktene. Riksrevisjonen merker seg at prioriteringsrundskrivet fra Riksadvokaten legger opp til at politimestrene og embetslederne i Den høyere påtalemyndighet skal samarbeide tett om prioriteringer og lokale føringer som tar hensyn til distriktets kriminalitetsutfordringer og ressursituasjon. Det er for tidlig å si om tiltakene er tilstrekkelige for å sørge for en helhetlig prioritering av straffesaker i politidistriktene. Riksrevisjonen ser positivt på at den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for alle påtaleavgjorte saker har falt de siste årene.

Riksrevisjonen ser det som positivt at politiet har iverksatt flere tiltak for å forbedre tilgjengeligheten og tjenestene som innbyggerne får, deriblant en løsning for politianmeldelse på nett for enkelte lovbruddskategorier.

Riksrevisjonen konstaterer at det er iverksatt tiltak for å utvikle og forbedre Justis- og beredskapsdepartementets styringsdialog med Politidirektoratet. Politidirektoratet rapporterer blant annet i større grad om resultater i straffesaksbehandlingen. Riksrevisjonen merker seg også at Politidirektoratet arbeider kontinuerlig med å bedre styringen av politidistriktene gjennom blant annet god risikostyring med oppfølging av vesentlige avvik i resultater og budsjetter.

Riksrevisjonen konstaterer at gamle og utdaterte IT-løsninger som i for liten grad samhandler, fortsatt er en utfordring. Riksrevisjonen har dokumentert dette over lang tid, noe som også kontroll- og konstitusjonskomiteen bemerket i behandlingen av undersøkelsen ved å vise til sine tidligere innstillinger, henholdsvis Innst. 46 S (2012–2013) og Innst. S nr. 166 (1998–1999). Det er iverksatt en rekke prosesser, men Riksrevisjonen konstaterer at det fortsatt er for tidlig å si om disse vil løse politiets problemer med gamle og utdaterte IT-løsninger. Riksrevisjonen viser også til oppfølgingen av undersøkelsen av angrep mot IKT-systemer i politi- og lensmannsetaten, rapportert i dette dokumentet, som peker på behovet for utfasing av eldre IKT-systemer for å kunne ivareta god digital sikkerhet i politiet.

Riksrevisjonen registrerer at det er iverksatt en rekke tiltak for å styrke politiets innsats, men at det i mange tilfeller er for tidlig å vurdere om det har skjedd reelle forbedringer. Riksrevisjonen har siden rapporteringen av denne undersøkelsen også gjennomført andre revisjoner rettet mot deler av politiets virksomhet.⁷⁸ En fellesnevner for undersøkelsene er at de peker på mange av de samme funnene som i undersøkelsen om politi- og lensmannsetatens måloppnåelse på sentrale oppgaver. Derfor mener Riksrevisjonen det er mest formålstjenlig å følge opp funnene i denne undersøkelsen gjennom både avgrensede tematiske oppfølginger av de nevnte undersøkelsene og eventuelt nye revisjoner rettet mot deler av politiets virksomhet.

Riksrevisjonen avslutter saken.

3.10.5 Statsrådets svar

Saken ble forelagt statsråden i Justis- og beredskapsdepartementet for uttalelse i brev 8. oktober 2025. Statsråden har svart i brev 23. oktober 2025. Svaret er i vedlegg 2.

3.10.6 Riksrevisjonens uttalelse til statsrådets svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

⁷⁸ Riksrevisjonen. (2022). *Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner* (Dokument 3:8 (2021–2022)).

Riksrevisjonen. (2023). *Riksrevisjonens undersøkelse av digitalisering i politiet* (Dokument 3:7 (2023–2024)). Riksrevisjonen. (2025). *Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot barne- og ungdomskriminalitet* (Dokument 3:15 (2024–2025)).

Oppfølginger av revisjoner:

Riksrevisjonen. (2024). *Riksrevisjonens årlige rapport om revisjon – fra statsbudsjett til statsregnskap 2023* (Dokument 3:1 (2024–2025)), oppfølging av undersøkelsen av politiets innsats mot kriminalitet ved bruk av IKT (Dokument 3:5 (2020–2021)).

I denne rapporten, oppfølging av undersøkelsen av angrep mot IKT-systemer i politi- og lensmannsetaten (rapportert i Dokument 1 (2019–2020) og fulgt opp første gang i Dokument 1 (2020–2021)).

Vedlegg 1:

**Felles svarbrev fra statsrådene i
Klima- og miljødepartementet,
Justis- og beredskapsdepartementet,
Kommunal- og distriktsdepartementet,
Energidepartementet,
Samferdselsdepartementet og
Nærings- og fiskeridepartementet**

Det kongelige klima- og miljødepartement
Det kongelige justis- og beredskapsdepartement
Det kongelige energidepartement
Det kongelige kommunal- og distriktsdepartement
Det kongelige nærings- og fiskeridepartement
Det kongelige samferdselsdepartement

Riksrevisjonen
Postboks 6835 St. Olavs plass
0130 OSLO

Deres ref
2025/00137

Vår ref
25/1388-

Dato
31. oktober 2025

Oppfølging av Stortingsbehandling av Dokument 3:6 (2021-2022) - Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med klimatilpasning av bebyggelse og infrastruktur

Vi viser til Riksrevisjonens brev til Klima- og miljødepartementet, Energidepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Samferdselsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet av 8. oktober 2025.

Statsrådene i alle de nevnte departement har fått anledning til å kommentere Riksrevisjonens konklusjoner og vurderinger. Statsrådene i henholdsvis Klima- og miljødepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Energidepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet er også bedt om å gi en redegjørelse for hvordan departementene vil følge opp saken videre.

Enkelte av Riksrevisjonens konklusjoner og vurderinger retter seg mot flere departementers ansvarsområder, og oppfølgingen vil kreve en koordinert innsats. Klima- og miljøministeren, justis- og beredskapsministeren, energiministeren, kommunal- og distriktsministeren, fiskeri- og havministeren og samferdselsministeren ser det derfor som hensiktsmessig å svare i et felles svarbrev.

Overordnet tilbakemelding

Vi merker oss at Riksrevisjonens oppfølgingsrevisjon konkluderer med at det har skjedd mange forbedringer siden undersøkelsen først ble gjennomført, og at departementene har satt i gang mye godt arbeid. Vi vil fortsette dette viktige arbeidet, som utdypet i departementenes brev av 30. april 2025.

Samtidig noterer vi oss at Riksrevisjonen vurderer at oppfølgingen av anbefalingen til Klima-

og miljødepartementet om å forbedre rapporteringen til Stortinget og anbefalingen til Justis- og beredskapsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet og Energidepartementet om å vurdere tiltak for å bedre kartleggingen av naturfare både i statlig og kommunal regi, samt å følge opp at kartleggingene i større grad tar høyde for de framtidige klimaendringene, ikke er tilstrekkelig og vil bli fulgt opp på nytt.

Samferdselsministeren og fiskeri- og havministeren registrerer at Riksrevisjonen mener det er jobbet godt med å følge opp anbefalingen om at transportvirksomhetene må kartlegge bedre den eksisterende infrastrukturens sårbarhet for framtidige klimaendringer. Vi vil fortsette det viktige arbeidet med å tilpasse infrastrukturen til fremtidens klima.

Anbefalingen til KLD om å forbedre rapporteringen til Stortinget

Riksrevisjonen anbefalte i Dokument 3:6 (2021–2022) at rapporteringen til Stortinget i større grad bør gi informasjon om hvilke resultater som er oppnådd, og sentrale utfordringer i klimatilpasningsarbeidet. Dette ble fulgt opp i Klimastatus og -plan for 2026, der hver sektoromtale er strukturert etter følgende mal, jf. brev av 30. april 2025:

- sentrale utfordringer
- status for arbeidet med klimatilpasning i sektoren, herunder hvordan tiltakene i klimatilpasningsmeldingen følges opp
- planer for arbeidet med klimatilpasning i sektoren

Klima- og miljødepartementet vurderer at dette grepet har styrket rapporteringen. Den gir bedre innsikt i sektorvise utfordringer, hvordan de håndteres, og hvilke planer som foreligger for videre arbeid. Rapporteringen synliggjør hvordan tiltakene i klimatilpasningsmeldingen følges opp, og hvilke konkrete grep som er tatt i ulike sektorer de siste årene.

Det er fortsatt behov for å videreutvikle rapporteringen, inkludert et bedre system for å vurdere resultatene av klimatilpasning. Det pågår nå flere prosesser som vil gi viktige bidrag til dette arbeidet. I forbindelse med FNs klimaforhandlinger utvikles indikatorer for det globale målet for klimatilpasning i Parisavtalen.

Ekspertutvalget som utreder samfunnsøkonomiske konsekvenser av klimatilpasning, har i sitt mandat å gi innspill til utvikling av indikatorer som kan bidra til bedre og enklere vurdering av samfunnsøkonomisk lønnsomhet ved tiltak. I tillegg vil arbeidet med klimasårbarhetsanalysen, som Miljødirektoratet har ansvaret for, kunne gi kunnskap som bidrar til et bedre rapporteringssystem. Klima- og miljødepartementet vil, i samarbeid med relevante departementer og underliggende virksomheter, arbeide videre med å utvikle et bedre system for rapportering og vurdering av klimatilpasningsarbeidet, i tråd med anbefalingene fra Riksrevisjonen og pågående utviklingsprosesser.

Anbefalingen til JD, KLD, KDD og ED om å vurdere tiltak for å bedre kartlegging av naturfare både i statlig og i kommunal regi, samt å følge opp at kartleggingene i større grad tar høyde for de framtidige klimaendringene

Riksrevisjonen anbefalte i Dokument 3:6 (2021-2022) å vurdere tiltak for å bedre kartlegging av naturfare både i statlig og i kommunal regi, samt å følge opp at kartleggingene i større grad tar høyde for de framtidige klimaendringene.

Det er positivt at Riksrevisjonen i Dokument 3:1 (2025-2026) har merket seg at det allerede er igangsatt mye kartleggingsarbeid samt arbeid med å legge på klimapåslag. Riksrevisjonen peker imidlertid på at det også gjenstår mye arbeid, og at det må gjøres nye kartlegginger og beregninger, særlig når det gjelder flom.

Vi er enige i at det fortsatt er behov for systematisk innsats på dette området. Vi er godt i gang med oppfølging av tiltakene i Meld. St. 27 (2023-2024) *Tryggare framtid – førebudd på flaum og skred*, der det ble varslet en rekke grep blant annet for å styrke kartleggingsarbeidet knyttet til flom og skred. Her vil vi fortsette å sikre god fremdrift.

NVE arbeider kontinuerlig med å oppdatere eldre flomsonekart, og har vesentlig styrket arbeidet med oppdatering av flomberegninger gjennom et eget prosjekt. Siktemålet er at alle flomberegninger som er mer enn 15 år gamle, skal lages på nytt og få oppdaterte klimapåslag innen juni 2028.

Som departementene skrev i sin redegjørelse av 30. april 2025, er NVE også i gang med revisjon og utarbeiding av nye kartleggingsplaner og reviderte veiledere for alle naturfarer. Den reviderte planen for flomsoner nærmer seg nå ferdigstilling. Av de resterende flomsonekartene som mangler oppdatering av klimapåslag, pågår det per nå oppdatering av 29 kart. Av disse vil 10 være ferdig oppdaterte i løpet av 2025. Energidepartementet vil følge opp NVEs innsats og fremdriften på dette området.

Regjeringen har i årets budsjett (Prop. 1 S (2025-2026) fra Energidepartementet) foreslått en økning på 180 millioner kroner for å styrke arbeidet med flom- og skredforebygging, der 14 millioner kroner går til kartlegging. Resterende 166 millioner kroner går til ordinære sikringstiltak, fjellskredovervåkning, forbedring av varslingstjenestene og økt saksbehandlingskapasitet. Vi viser til at NVEs arbeid med kartlegging også ble styrket i statsbudsjettene for 2024 og 2025.

I oppfølgingsrevisjonen legger Riksrevisjonen også frem at det har blitt gjort et betydelig arbeid med å veilede kommunene i hvordan de i større grad kan vurdere klima i sine planer og analyser av risiko og sårbarhet. Det kommer samtidig frem i vurderingen at det er mangler i statlig kartleggingsarbeid som svekker kommunenes forutsetninger for å få til et målrettet klimatilpasningsarbeid. Det er et pågående arbeid å styrke samordning av kartleggingen mellom sektorene, og arbeide for bedre og mer samordnet veiledning, særlig mot kommunene. Dette er et overordnet grep som vi vurderer vil bidra positivt i kommunenes arbeid med klimatilpasning.

Som omtalt i departementenes brev av 30. april 2025, vil vi gjøre dette blant annet gjennom å utnytte etatssamarbeidet Naturfareforum bedre. For å bidra til forbedret samordning på de konkrete områdene pekt på i flom- og skredmeldingen, har vi sendt et felles brev til Naturfareforum den 21. mai 2025. Der har vi tydeliggjort forventningene til koordinering mellom ulike sektorer, blant annet innen kartlegging og formidling av kunnskapsgrunnlag, veiledning for fareutredning og arealplanlegging, spesielt overfor kommunene. Naturfareforum har også satt i gang konkrete initiativer som fremmer samordning, blant annet et arbeid for å få på plass oppdatert, felles veiledning om regelverket knyttet til overvann.

Klimaendringene øker farene for naturhendelser. Regjeringen legger i Meld. St. 9 (2024–2025) *Totalberedskapsmeldingen – forberedt på kriser og krig* og Nasjonal sikkerhetsstrategi vekt på klimaendringene i lys av sikkerhets- og beredskapspolitikken. Meldingen trekker opp hovedprioriteringer og tiltak for å styrke den sivile motstandskraften og sørge for et sivilt samfunn som er forberedt på krise og krig. Tiltak er blant annet å styrke koordineringen av beredskapsarbeidet på kommunalt, regionalt og nasjonalt nivå, blant annet ved å etablere beredskapsråd der myndigheter, næringsliv og frivillige deltar. Flere grep tas for å styrke kommunenes beredskapsarbeid. Sivilbeskyttelsesloven med tilhørende forskrift stiller krav om at kommunene skal gjennomføre en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse. Som del av denne analysen skal kommunen kartlegge, systematisere og vurdere sannsynligheten for alle typer uønskede hendelser, og vurdere hvordan disse kan påvirke kommunen. Kommunen skal følge opp analysen med ytterligere kartlegging og tiltak der behov blir avdekket, enten selv eller ved å oppfordre andre aktører til å gjøre det.

Kommunene skal få bedre støtte fra nasjonale fagmyndigheter i arbeidet. Regjeringen har styrket statsforvalterne med 34 mill. kroner i 2025 til å forsterke arbeidet med å bistå, veilede og støtte kommunene. Statsforvalteren følger også opp klimatilpasning gjennom tilsyn med kommunenes beredskapsplikt.

DSB arrangerer årlig seminar for plan- og beredskapsansatte hos Statsforvalteren for å dele erfaringer og samordne arbeidet med samfunns- og arealplanlegging etter plan- og bygningsloven. Erfaringer fra hendelser, som for eksempel ekstremværene «Hans» og «Ingunn», brukes aktivt for å øke oppmerksomheten rundt forebygging og klimatilpasning. De fleste embetene rapporterer også at klimatilpasning er fast tema på deres årlige konferanser med kommunene.

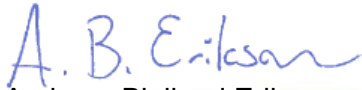
Norsk klimaservicesenter publiserte rapporten Klima i Norge 27. oktober 2025. Rapporten gir oppdatert kunnskapsgrunnlag om hvordan klimaendringene vil påvirke Norge framover, og vil styrke arbeidet med kartlegginger og annen kunnskapsutvikling om klimatilpasning.

Avslutning

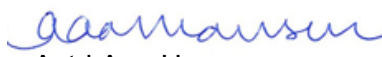
Vi har forbedret arbeidet med klimatilpasning siden Riksrevisjonens undersøkelser i 2021-2022, men vi ser at det fremdeles er områder som bør bli bedre, slik Riksrevisjonen løfter i

oppfølgingsrapporten. Klimatilpasning krever systematisk og langsiktig innsats. Vi vil fortsette å jobbe systematisk med å tilpasse infrastruktur og bebyggelse til et klima i endring.

Med hilsen

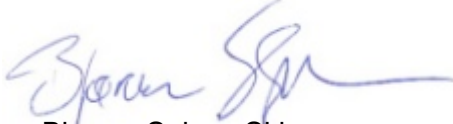
Andreas Bjelland Eriksen
Klima- og miljøminister

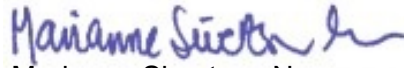
Astri Aas-Hansen
Justis- og beredskapsminister

Terje Aasland
Energiminister

Bjørnar Selnes Skjæran
Kommunal- og distriktsminister

Marianne Sivertsen Næss
Fiskeri- og havminister

Jon-Ivar Nygård
Samferdselsminister

Vedlegg 2:

Svarbrev fra statsråden i Justis- og beredskapsdepartementet

Justis- og beredskapsministeren

Riksrevisjonen
PB 6835 St. Olavsplass
0130 OSLO

Deres ref.
2024/00754

Vår ref.
– 25/6010 -

Dato
23.10.2025

Riksrevisjonens Dokument 3:1 (2025-2026) – Statsrådets tilbakemelding

Vi viser til brev fra Riksrevisjonen av 08.10.25 med utkast til tre oppfølgingssaker som det skal rapporteres på i Dokument 3:1 (2025-2026).

Frist for tilbakemelding til Riksrevisjonen var i utgangspunktet 22. oktober, men vi viser til telefonsamtale med Sandra Lien hvor vi ble gitt utsatt frist til 24. oktober kl. 12.00

Riksrevisjonen gir statsråden mulighet til å kommentere på Riksrevisjonens konklusjoner og vurderinger.

Når det gjelder saken om myndighetenes arbeid med å tilpasse infrastruktur og bebyggelse til et klima i endring, ber Riksrevisjonen også om statsrådets redegjørelse for hvordan departementet til følge opp saken videre. Vi viser til at KLD i dialog med Riksrevisjonen har blitt enige om at KLD i samarbeid med de berørte statsrådene sender et felles svarbrev på denne saken. Denne revisjonen omtales således ikke i dette brevet.

Nedenfor følger statsrådets tilbakemelding på de to andre sakene:

Angrep mot IKT- systemer i politi- og lensmannsetaten (Dokument 1 (2019-2020) og Dokument 1 (2020-2021))

Riksrevisjonens undersøkelse av angrep mot IKT- systemer i politi- og lensmannsetaten omfattet vurderinger for å beskytte og overvåke politiets IT- systemer, samt organisatoriske forhold for å bedre styring og ledelse av digital sikkerhet.

Innledningsvis vil jeg understreke at jeg tar den økte cybertrusselen på alvor. Den utgjør en stadig større risiko for politiets IT- systemer. God digital sikkerhet er en forutsetning for at politiet skal kunne løse sine oppgaver for å bekjempe kriminalitet, og håndtere den endrede sikkerhetspolitiske situasjonen innenfor sitt mandat.

Som Riksrevisjonen påpeker er det iverksatt tiltak for å følge opp anbefalingene. Politidirektoratet er godt i gang med et betydelig arbeid for å forbedre den digitale sikkerheten. Dette arbeidet handler om konkrete forbedringer i politiets IT- løsninger, men også organisatoriske endringer for bedre styring og ledelse av digital sikkerhet.

Arbeidet med digital sikkerhet vil være et kontinuerlig forbedringsarbeid hvor ny teknologi ikke bare bedrer sikkerheten, men også introduserer nye sårbarheter. Politidirektoratet gjør derfor endringer i organisasjonen for å styrke politiets evne til å oppdage og forhindre sikkerhetsbrudd. Politiets enhet som kontinuerlig overvåker, oppdager og reagerer på cyberhendelser blir tettere integrert med utviklingsmiljøet. Effekten av en slik organisasjonsendring er bedre evne til å oppdage og respondere på uønskede aktiviteter i den digitale infrastrukturen. Dette gir økt sikkerhet.

Justis- og beredskapsdepartementet vil følge opp Riksrevisjonens funn og merknader i den videre styringsdialogen med Politidirektoratet.

Politi- og lensmannsetatens måloppnåelse på sentrale oppgaver (Dokument 3:7 (2021-2022))

Riksrevisjonens undersøkelse av politiets måloppnåelse på sentrale områder hadde en bred tilnærming. Den omfattet blant annet vurderingene av straffesaksbehandlingen, IT- tilstanden i etaten og deler av det operative arbeidet. Som Riksrevisjonen påpeker er det iverksatt en rekke tiltak for å følge opp anbefalingene i rapporten. Samtidig er forbedringsarbeidet på de områdene som er undersøkt i stor grad en kontinuerlig prosess. Dette arbeidet vil jeg fortsatt følge opp.

Med hilsen

Astri Aas-Hansen

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur

Vedlegg 3:

Svarbrev fra statsråden i Landbruks- og matdepartementet

**DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT**

Statsråden

Riksrevisjonen
Postboks 6835 St. Olavs Plass
0130 OSLO

Deres ref
2025/00754-7

Vår ref
23/695-

Dato
23. oktober 2025

**Riksrevisjonen sin undersøkelse av myndighetenes innsats mot alvorlige
brudd på dyrevelferden i landbruket**

Jeg viser til Riksrevisjonens brev av 08.10.2025, vedrørende utkast til oppfølgingssak av myndighetenes innsats mot alvorlige brudd på dyrevelferden i landbruket (Dokument 1 (2019–2020) og Dokument 3:1 (2023–2024)), som skal rapporteres i Dokument 3:1 (2025–2026).

Jeg tar Riksrevisjonens funn og anbefalinger på alvor. Jeg vil be Mattilsynet om å legge dette til grunn i sitt videre arbeid. Dette gjelder også for departementets videre strategiske styring av Mattilsynet. I denne sammenheng viser jeg til at Mattilsynet mener at den nye organiseringen av tilsynet med fire nasjonale tilsynsdivisjoner vil ha positiv effekt på deres oppfølging av anbefalingene fra Riksrevisjonen. Utover dette har jeg ingen merknader.

Med hilsen

Nils Kristen Sandtrøen

Vedlegg 4:

Svarbrev fra statsråden i Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Riksrevisjonen

Deres ref

Vår ref

Dato

25/1351-

23. oktober 2025

Statsrådets kommentar til Riksrevisjonens konklusjon og vurdering i Dokument 3:1 (2025-2026)

Jeg viser til brev fra Riksrevisjonen 8. oktober 2025, med utkast til oppfølgingssaker i dokument 3:1 (2025-2026). I dette brevet følger mine kommentarer til Riksrevisjonens konklusjoner og vurderinger.

Årsaker til lang saksbehandlingstid i klage- og ankesaksbehandlingen i Nav og Trygderetten (Dokument 3:8 (2020–2021))

Jeg registrerer og setter pris på at Riksrevisjonen har anerkjent forbedrings- og utviklingsarbeidet som Arbeids- og velferdsetaten og Trygderetten har gjort for å redusere saksbehandlingstider og bedre kvalitet i klage- og ankesaksbehandlingen siden forvaltningsrevisjonen i 2021.

Forbedringer i klage- og ankesystemet har stor betydning for dem som har en sak til behandling i Arbeids- og velferdsetaten og Trygderetten, og jeg forventer at dette arbeidet prioriteres også fremover. Jeg er opptatt av at innbyggerne skal få avgjort sakene sine innen rimelig tid, og på en forsvarlig og tillitvekkende måte. Derfor vil dette viktige området følges opp videre fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet gjennom styringsdialogen.

Myndighetenes arbeid med å integrere innvandrere gjennom kvalifisering til arbeid (Dokument 3:4 (2019–2020))

Jeg tar til etterretning at Riksrevisjonen avslutter saken i tråd med egen rutine. Samtidig vil jeg understreke viktigheten av at Arbeids- og inkluderingsdepartementet, og øvrige departementer fortsetter å forbedre integreringsarbeidet og følge opp tiltakene som allerede er iverksatt, slik også Riksrevisjonen konkluderer med.

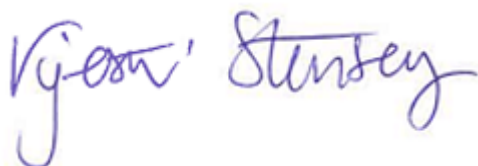
Det er iverksatt en rekke tiltak for å styrke integreringsarbeidet. Blant annet er det lansert en ny løsning for kompetansekartlegging, gjort tilpasninger i det bosettingsforberedende arbeidet, etablert et nasjonalt digitalt system for norskopplæring og opprettet et Jobbsjanseregister. Statsforvalternes tilsyns- og veiledningsrolle på integreringsfeltet er også styrket med 20 mill. kroner fra 2025. For å få fordrevne fra Ukraina raskt ut i arbeid er det innført krav om minimum 15 timers arbeidsretting i introduksjonsprogrammet fra og med tredje måned. Stortinget vedtok i juni regjeringens forslag til endringer i integreringsloven, som skal bidra til økt arbeidsretting og formell opplæring i introduksjonsprogrammet, jf. Prop. 81 L (2024-2025). Fra 1. januar 2026 innføres minstekravet til 15 timers arbeidsretting for alle som deltar i introduksjonsprogram som skal kvalifisere for arbeid. Ny opplæringslov vil også være viktig i et integreringsperspektiv, ettersom flere av endringene vil komme deltakere i introduksjonsprogrammet til gode. Parallelt med ny opplæringslov, er det også innført modulstrukturert opplæring som hovedmodell i opplæring for voksne.

Utviklingen i arbeidsmarkedsintegreringen for fordrevne fra Ukraina har vært positiv. Tall fra SSB viser at 19 550 ukrainske fordrevne var i arbeid i august 2025, tilsvarende 41,7 prosent av aldersgruppen 20–66 år. Siden august 2024 har omtrent 7 000 kommet i jobb, og sysselsettingsandelen har økt med 13 prosentpoeng. Dette er positivt. Samtidig deler jeg Riksrevisjonens vurdering av at det fortsatt er behov for å følge utviklingen nøye. Regjeringen vil fortsette arbeidet med å få ukrainske fordrevne ut i arbeid, og vurderer fortløpende behovet for nye tiltak i samarbeid med underliggende direktorater og andre departementer.

Perspektivmeldingen 2024 peker på et betydelig arbeidskraftsbehov i Norge frem mot 2060, og økt sysselsetting av innvandrere er en nøkkel for å møte dette behovet. Regjeringens integreringspolitikk handler om å få folk ut i arbeid eller utdanning. Jobb er den viktigste integreringsarenaen – den gir økonomisk frihet, nettverk, mestringsfølelse og mulighet til å lære og praktisere norsk. Regjeringens mål er at flere innvandrere skal komme i arbeid. Vi vil

ha høy oppmerksomhet på arbeidsmarkedsintegrering framover, og fortsette å utvikle politikken i tett samarbeid med relevante aktører.

Med hilsen

A handwritten signature in purple ink, reading "Kjersti Stenseng". The signature is written in a cursive, flowing style.

Kjersti Stenseng

Vedlegg 5:

Svarbrev fra statsråden i Utenriksdepartementet

**DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT**
Utviklingsministeren

Riksrevisjonen
Postboks 6835 St Olavs plass
0130 Oslo

Til riksrevisor Karl Eirik Schjøtt-Pedersen

Deres ref.: 2025/00754-4

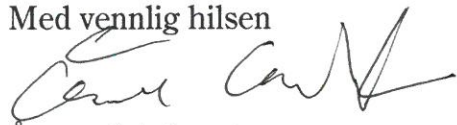
Vår ref.: 14/12314-107

Dato: 22.10.2025

Svar på oversendelse av sak til Dokument 3:1 (2025-2026)

Jeg viser til brev av 8.oktober 2025 om Riksrevisjonens undersøkelse av norsk bistand til Verdensbankens fond. Jeg har merket meg Riksrevisjonens vurdering, og dens konklusjon om å avslutte saken. Jeg tar denne til etterretning. Riksrevisjonens vurdering tas med i det videre arbeidet.

Med vennlig hilsen

Åsmund Aukrust